

Fañch an Uhel (1821 - 1895)

Soniou b

Bet adskrivet digand embannadur 1868-1890

Adreñket eo bet an doare-skriva.

Gwechou 'zo e ra Fañch an Uhel gand stummou tregerieg "euz", e leh "ouz", "a zo" e leh "ez eus".

Liester e "o" e leh "ou". Gwechou all gand stummou "lennegel". Aliez a-walh n'eus z ebed e tregerieg.

E fin ar geriou on-eus lakaet ' e-leh ar z. E-kreiz ar geriou eo bet adlakaet. E Tregerieg ne vez ket greet

ar hemmadur D/Z. N'eo ket bet adskrivet amañ. Gwechou 'zo e vez greet gand Fañch an Uhel. Eil

gour-liez ar verbou a zo e -et, pa vez greet gand -it er yez lennegel. Gwechou 'zo eo bet adlakaet an -

it, gwechou all miret an -et. E-leh "dah" ez eus bet lakaet "deoh".

Implijoud a ra "pehini" evel e galleg. Lakaet eo bet "an hini".

Anad eo e ouie kalz gwelloc'h ar galleg, o-doa desket er skol, ar re o-doa skrivet ar peziou-ze. Aliez e

reont gand geriou galleg "brezonekaet". N'o-doa ket studiet ar brezoneg. Ne ouient anezañ nemed dre

gomz. Red eo gouzoud galleg evid kompren geriou 'zo.

Taolenn

An dimezi hag an dud dimezet	Kanaouennou fentigelluz ha flemmuz	Ar micheriu	Kanaouennou soudarded ha martoloded	Kanaouennou Nedeleg ha kanaouennou a relijion.
<p>Gouspero ar c'hwiled. Ar verh hag ar vamm. Sonig kuzulio da dimezi. An tiegez mad. (Sonig dañs). Ar pried 'vel n'eus ket. Matez ar person. Trubuillo an dud dimezet. Plahig Koad-Rouan. Ar hloareg dimezet. Ar mitizien hag ar re dimezet. Ar re dimezet. An tiad bugale. Gwreg an nezer stoup. Sant Keuneudenn. An doganed. An doganed. Jann Dogan. Ar paour-kêz Jannig. Kovizion Jannet. Ozah Kastell-Paol. Frañsez Simon. Perhirin Santez Anna. An den nao gwech intañv. An intañv koz. Kañvo eur pried. An intañvez. An intañvez. An intañvez tost.</p>	<p>Soubenn ar yar. Kog Louis Padel. Son ar c'hwenn. Testamant ar gazez koz. Testamant ar wiz koz. Testamant ar wiz koz (Doare all). Testamant ar havr. Son Yannig mihieg. En penn an ale. Son joaüz da dañsal. Madelonig. Son ar boto-ler. Ar plah divotou. Ar Geldon braz. Mestrez ar habiten. Ar vestrez gaouiad. Poltred ma mestrez. Ar Gludig koz. Eun taol vil. Paotred Sant Aler. Ar hloareg dihizet. Kloareg Simon. Gwillaouig ar Floc'h o kovesad e vestrez. Marivonig ar Floc'h. Ar vatez brazez. Kemenerez Lannuon. Merhed Kodann. Gwreg person Duod. Abad Plounevez. Person Klerin. Roulom on yaouankiz. Mamm an avalo. Tog an ever jistr. Son ar mezhvier. Ar mezhvier. Ar mezhvier. Son soubenn al lêz. Kanom an Nouel. Noz ar Gwidonne. An nezerezed. Mari Beg a-raog. An dudjenti fresk. Ar hiz nevez. Kovesion ar serjant. Ar hemener tapet. Ar hloareg hag e vreur labourer. Ar miliner hag e vatez.</p>	<p>Son ar goukoug. Ar miliner, ar serjant hag ar hemener. Ar miliner. Ar miliner laer. Ar miliner dizoursi. Son ar higer. Son ar hemener. Kemenerien Langoad. Gwrah al linad (Son ar mesaer moh). Son ar boutaouer-koad. Ar zoner. Ar Gallig. Son an nezerez koz. Son ar patatez. Son ar baourentez.</p>	<p>Paotr e vleo melen. Son soudard. Koñskrived Logivi. Son zoudard. Kimiad soudard ar Republik. Distro eur zoudard. Son martolod. Merhed Keriti. Paotred an Oriant (Gwez kenta). Martoloded an Oriant. (Eil gwez). Son ar habiten. Jannet Helari. Fantig an Nove. Ar martolod yaouank. Na gemeret ket martolodo.</p>	<p>Nouel. Nouel Berta. Nouel ar Rouanez. Huñvre ar Werhez. Eur pater. An teir Vari. Ar Werhez pedet d'eun eured. Ar person a laras eun overn servijet gand on Zalver J. K. Te Deum badeziant. Pater ar goulmig wenn. Orezon Santez Barba. Demad. Parea ar re glañv. Eneb an deredewez. Orezon. Diskorta ar werbl. Eneb ar pennsah.</p>

Gouspero ar c'hwiled

« Yann, Yann, Yann, Yann, ma mab,
Da biou ' timezet hirie, Yann ma mab ? »

« Da verh ar roue Frañs, ma mamm, kleved a ret ;
C'hwi 'zoñj deoh 'timezin d'unan all, mez ne rin ket. »

« Yann, Yann, Yann, Yann ma mab,
Petra 'roin deze da debri, Yann ma mab ? »

« Kouraillo laou ha teodou c'hwenn, ma mamm, kleved a ret ; »
« C'hwi 'zoñj 'rin kig glujar d'ar re-ze, mez ne rin ket. »

« Yann, Yann, Yann, Yann ma mab,
Petra 'roin deze da eva, Yann ma mab ? »

« Eur bannah staot pemoh, ma mamm, kleved a ret ; »
« C'hwi 'zoñj deoh 'rin gwin Spagn d'ar re-ze, mez ne rin ket. »

« Yann, Yann, Yann, Yann ma mab,
Peleh 'lakain 'ne da gousked, Yann ma mab ? »

« 'N kraou ar pemoh 'vont¹ lakaet, ma mamm, kleved a ret ;
« C'hwi 'zoñj deoh lakain 'r re-ze 'n eur gwele pluñv, mez ne rin ket. »

(Couillec. Kemener. Gwerliskin).

Notenn, e galleg, gand F. an Uhel :

Ar ganaouenn iskiz-se a vez kanet war don ar "Magificat". Alese e ano "gousperou". Med perag "Gousperou ar c'hwiled" ? Kanet a-vepred evel-se, hervez ar haner.

**

Ar verh hag ar vamm

Selaoeut oll ha selaouet
Eur zon 'zo nevez kompozet.

Eur sabvet a-nevez flamm,
A zo greet d'eur verh ha d'he mamm.

Savet 'zo disput etreze,
Da houd pini² a zimezje.

« C'hwi, ma mamm, 'zo erru en oad,
Hag a zo poent deoh parfetaad. »⁰

« Tavet, ma merh, na gomzet ket,
Pe me 'roio deoh war ho peg. »

¹ vont : e vefont.

² pini : pehini.

« Pe me 'roio deoh war ho peg,
Hag ho tesko da wall-brezeg. »

Facehrt ar verh, eet en koler³ :
Partia a ra euz ar gêr.

Mez evel ma oa eur pez-fall,
Eh eas en-dro en Gall.

Homañ⁴ 'zo sod, eh eas war he lerh :
« Dizro, ha deus d'ar gêr, ma merh !

Dizro, ma merh, ha deus d'ar gêr,
Te az-po paotr, pa'z-to afer⁵.

Me 'lezo ganit ar vicher,
Na, pa'z out kapabl d'heh ober ;

P'out kapabl d'heh ober, deiz, noz,
Ra me, ma merh, 'zo arru koz... »

« Jezuz ! ma mamm, klañvez on-me. »
« Ma merhig, kerz en ez kwele ;

Ma merhig, kerz en ez kwele . »
« Ma mamm, ne n'an foeltr fete' ! »

« Ma merh, 'me 'r vamm, beza 'po yod ? »
« Ma mamm, 'me 'r verh, n'e' ket d'am got⁶. »

« Ma merh, ha beza 'po god⁷ ? »
« Ma mamm, gwell 've ganin eur paotr. »

« Ma merh, ha c'hwi, 'mezi, 'po skorn ?
Abredig 'krog ar bik 'n ho skouarn⁸. »

« Ma mamm, 'mezi, hag e ven dall,
Me 'm-eus c'hoant paotr, koulz hag eun all. »

« Me 'gred, ma merh, brazez ez oh ? »
« Ma mamm, me ho 'tifi⁹ ervad,

Rag d'ho mab, mar hen leveret,
C'hwi a zo sur da voud lahet. »

« Ma merh, ma merh, lêz en ho fri ! »

³ koler : galleg ; droug.

⁴ Homañ : ar vamm.

⁵ afer : ezomm.

⁶ got : goud ; blaz.

⁷ god : galfrez.

⁸ krog ar bik 'n ho skouarn : notenn e galleg gand F. an Uhel : krennlavar evid lavared e kar eur paotr eur plah.

⁹ me ho 'tifi : gllleg : lavared a rit eun dra faoz.

« Ma mamm, ma mamm koah en ho hini ! »

« Ma merh, ma merh, poent ho timezi ! »

« Ma mamm, ma mamm, klasket gwaz din ! »

« Ma merh, ma merh, eur giez oh ! »

« Ma mamm, ma mamm, hugunodez¹⁰ oh ! »

(François Coeffec. Duod)

**

Sonig kuzulio da dimezi

Tostaet, tud yaouank, tostaet, me ho ped,
Ha me 'disklêrio deoh en pe stad e vevet.

C'hwi n'oh 'med treiserien, gaoudiserien¹¹ merhed,
Lared a ret o haret, koulskoude ne ret ket.

Na, pa vez eun den yaouank o komz euz e dous koant,
E dok war gostez e benn, dirazi o parlant :

« Lakit evez, ma dousig, evidoh beza koant,
'Arrufe 'n amour Cupidon, 'zo 'n amour puisant¹² ;

E honezfe ho kalon, 'eneb d'ho polontez vad ;
Piou bennag ho kar fidel, na ret ket outañ goap.

Kared heb beza karet 'zo kriz ha dinatur,
Dond a reer da goll amzer ha kaoud displijadur.

M'ho ped, tado ha mammo, ar re¹³ 'vag bugale,
'N an' Doue n'o dimezet ket d'an neb 'n blijo deze,

Pe kometfet¹⁴ eur pehed, ar brasa 'zo er bed,
Lakaad daou en eur gwele ha n'en em garont ket.

M'ho-pije ho merh da vond 'n he fantazi,
'Dije bet eun den yaouank 'vije joaiuz 'velti ;

Ha bremañ hoh-eus he roet, hag hi n'e' ket kontant :
Gwell e' karantez fidel eged aour hag arhant. »

(Plouared. 1870).

**

¹⁰ hugunodez : notenn gand F. an Uhel : eur gunujenn vraz an hini eo.

¹¹ gaoudiserien : touellerien.

¹² puisant : galleg. kreñv-braz.

¹³ ar re : pere er skrid orin.

¹⁴ kometfet : galleg. rafet.

An tiegez mad

Sonig dañs

'Bazr ar gêrig, traou¹⁵ ar mene'
Laverdura dondenno !
Ema ma dous, ma harante',
Laverdura, diron don don, la verdura dondenno !

Me 'yelo d'he gweled fete',
'Med ma halonig a vanke.

« Demad deoh-c'hwi, minorez kêz,
Setu-me deut d'ober al lez ;

D'ober al lez ha d'ho koulenn
Da veza warnon gwir berhenn. »

« Petra a rafeh ganin-me,
Ha me n'am-eus ket a leve

N'em-esu na ti, nevez na koz,
Na goud peleh moned en noz. »

Doare all :
Na gwele da gousked en noz.

*

« N'e' ket 'balamour d'al leve
E teuan d'ho kweled bemde' ;

Med 'balamour ma'z oh koant,
Ha ma plijet d'am zantimant.

Gwelloh eo karantez 'tre daou,
'Vid nan eo mado 'leiz ar hraou.

Gwell eo karantez, 'leiz an dorn,
'Vid na eo mado 'leiz ar forn.

Mado a deu, mado ah a,
Karantez nepred ne guita.

Me n'estiman mann en ozah tiez¹⁶,
Med ne zav kent evid e wreg ;

Sevl diou, teir deur, 'raog an de',
Lezel e wreg en he gwele ;

¹⁵ traou : tergerieg : traon

¹⁶ Me n'estiman mann en ozah tiez : me ne ran stad diouz ozah eun tiez.

Lezel e wreg en he gwele,
Ken 've an heol en beg ar gwez :

Ha mar n' ve poent sevel neuze,
Ken 'vo ar yod war an trebe'.

N'estiman mann eun tiegez,
Ra n' ve ennañ daouzeg buoh-lêz ;

Mar n' ve ennañ daouzeg buoh-lêz,
Matez vihan d'o has e-mêz ;

Matez vihan d'o has e-mêz,
Ha d'ober kaoulet gand al lêz ;

Eur paotrig-saout, koant, dilikad,
Da zikour kas ha da gerhad ;

An ozah oh eva boutaillad,
Ar wreg er gêr, 'h ober chervad :

Ar wreg er gêr, 'h ober chervad,
Setu eno 'n tiegez mad.

(Bet kanet gand Marivon ar Maillot, deuz Plougiel, d'ar 25 a viz Kerzu 1868).

**

Ar pried 'vel n'eus ket

Me am-eus bet eur pried,
Ma homer,
Me am-eus bet eur pried,
Hag a zo gantañ êzet¹⁷.

Sevel a ra kent an de',
Ha ma lez 'barz ma gwele.

Luskellad ra ra bugel,
Hag hen lak en e gavell ;

C'hweza 'n tan ha troha soub¹⁸,
C'hoaz, pa zavan, me 'vez droug.

Bannigou soubenn al lêz
A ra din-me aliez ;

Gwin-ardant en eru werenn,
Butun 'n eur dabatierenn¹⁹...

¹⁷ Hag a zo gantañ êzet : me 'zo êz a-drugarez dezañ.

¹⁸ soub : soubenn.

Na, pegement ez eo well
Ar mestr evid ar mevel ?

« Ar mestr a zoug ar boned²⁰,
Ar mevel a zo kirieg. »

« Na, pegement eo gwelloh
Al louarn evid ar broh ?

Ar broh a doull an douar,
Al louarn a dag ar yar ! »

(Bet kanet gand Marguerite Philippe).

**

Matez ar person

Kenta micher em-boa-me greet,
'Oa portéal²¹ paper timbret,
'Oa portéal lizero,
En Montroulez, dre ar ruio.

Hag an eil micher em-boa greet,
'Oa skuba leh na oa ket nêt ;
Skuba war ar pave' ar fank,
Ha setu etat²² eun Normand.

'Kaven dinered, liarded,
Eun habit nevez em-boa bet.
Eun habit nevez violant²³,
Evel ma toug an dud yaouank.

Ha kerhad dour a reen ive',
Red e oa gonid ar vuhe'.
'Kichenn ar feunteun pa arruis,
Eur plah yaouank eno welis.

« Plahig yaouank, lavaret din
Ha kontant 'veh da dimezi ? »
« Salokras, 'mezi, nan on ket,
Me 'zo matez gand eur beleg. »

Roet em-boa dezi da gredi
'Oan kabiten 'n bord al listri ;
'Oan kabiten 'n bord al listri,
N'em-boa gwelet biskoaz hini²⁴.

¹⁹ eur diabaterienn : galleg. eur voest-vutun.

²⁰ boned : boned an hini dogan.

²¹ portéal : galleg. kas.

²² etat : galleg. stad, doare.

²³ violant : glaz-ruz.

Ar hovesadhe 'zo arruet,
Da gas ar person ez on eet.
« Aotro person, din-me laret
Ha mad ez e' karoud merhed ? »

« Madig a-walh karoud merhed,
Gand na vent ket minorezed ;
Me em-eus unanig maget,
Aouenn²⁵ em-eus e ve tapet ;

Doare all :

Madig a-walh karoud merhed : deboch merhed

*

Aouenn em-eus e ve tapet
En pech eun Normand bennaket,
Pe en chadenn an amitie,
Faot ma ran dezi liberte²⁶. »

« O ! pebez fortun em-eus greet ?
Gand eur plah a bemp mil skoed ;
Gand eur plah a bemp mil skoed,
Ha me n'em-boia ket pemp gweneg ! »

(Bet kanet gand Nathalie Goasenzout, Planiel. D'an 20 a viz Gwengolo 1888).

**

Trubuillo an dud dimezet

Souezet braz en em gavan o soñjal pegen buan
Eh a ar merhed yaouank euz o flijadur d'o foan.
Skuiz e vent o veza mad,
En defaot luskellad,
Ne zoñjont ket er boan, er res²⁷
He-deus, siwaz ! eur vagerez.

Eur plah yaouank da zimezi, fourdelis en he lañgach :
« Foei ! 'mezi, d'ar yaouankiz, 'n badan ket davanñtach ;
An noz a gavan hir ha yen,
Pa dishunvan, n'am-eus den,
En noz, da gaozeal ganin,
Da dremen ma chagrin.

Neuze eh ay ar minor yaouank a-eneb gand e gerent :
« Foei ! 'mezañ, d'ar yaouankiz ! dimezi a zo poent ;

²⁴ hini : lestr ebed.

²⁵ Aouenn : aon.

²⁶ Faot ma ran dezi liberte : pa ne roan ket dezi he frankiz.

²⁷ er res : en trabas (marteze er stred, streset eo).

Me n'am-eus ket ma enor,
O veza 'r giz-mañ minor,
Pa ne ve ma zreo em heñver,
Bezañ ozah ha mager.

'Benn nao miz goude 'vo dimezet, pe eun draig nebeutoh,
'H ay an ozah 'n e wele, o soñjal kaoud repoz.
Skei 'ray ar boan 'n kostez e wreg,
Ma ranko mond da redeg,
Dre ma zo pres ha labour,
Da glask dezi eun tirebour²⁸.

Neuze 'h aio da gichenn he gwele, 'sko eun taol war he glin :
« Sao al leh-se, koz ampoezon, ha sao war da orin²⁹,
Pe mar ne garez ket ober,
Me 'skoy e benn gand ar voger,
Kent 'ged ma soufrañs kemend-all
A boan gand eun orin fall.³⁰

« Nag abaoe ma'z on dimezet,
Neh ha chagrin, ken n'am-eus bet³¹ ;
Neh ha chagrin, en peb giz,
Gand keuz, allaz ! d'am yaouankiz ! »
« Mad a-walh, koz ampoezon, eo arruet da dro ;
Da gened, da yaouankiz, 'zo kouezet war da voto :
An noz a gavoh hir ha yen,
Ha pa dishunveh n'ho^-poa den...
Bremañ, c'hwi a gav hirroh,
Pa eo red deoh bralla ar hloh³².

(Bet dastumet e Kersont, e Berhed, e 1868).

**

Plahig Koad-Rouan

Gwechall, pa oan en Koad-Rouan,
Me 'n valeen ket va-unan :

Pe en karroñs, pe war gezeg,
'Vid va-unan n' valeen ket.

Gwechall, me am-boa eur botou
Na weljeh ket o zalonou ;

Na weljeh ket o zalonou,
Gand ar galoñs deuz o goulou³³ ;

²⁸ eun tirebour : galleg. eun amiegez.

²⁹ orin : ar bugel a vo ganet.

³⁰ Kent 'ged ma soufrañs kemend-all : Kentoh eged gouzañv kemend-all

30A boan gand eun orin fall. Gand eur bugel fall.

³¹ ken n'am-eus bet : nemetken am-eus bet.

³² Pa eo red deoh bralla ar hloh : luskellad.

³³ Gand ar galoñs deuz o goulou : kement a rubanou a oa warno.

Gand ar galoñs arhant hag aour,
Mez bremañ, siwaz ! me 'zo paour.

Me 'zoñje din pa zimezjen,
Taol labour ober na rankjen.

Med gwalhi ma daouarn, o-daou,
Mond d'ar pardon ha terri kraou³⁴.

Mez bremañ, me rank ober waz,
Pilad al lann gand ma zreid noaz ;

Pilad al lann gand ma zreid noaz,
Hag aliez 'm be fest ar vaz !

An dud yaouank, pa zimezont,
Feurmi eur jardin a dleont,

Ha lakaad enni pevar sort plant :
Melañkoli, jalouzi ha tourmant³⁵ ;

Ha louzaouenn 'r basianted,
Ha mond aliez d'he gweled.

An dud yaouank a zoñj deze,
'Kouez an aour melen a veg ar gwez ;

'Kouez an aour melen a veg ar gwez ;
An deliou melen eo e vez ;

An deliou melen eo e vez
O rei o flas d'ar re nevez.

(Bet kanet gand Joseph Le Braz. Pleiben. Miz gwengolo 1889).

**

Ar hloareg dimezet

I

Eur plah yaouank euz a Hengoad, an hini³⁶ 'deus greet he fompad,
Dre ma oa plah a feson vad, e oa an oll euz he c'hoantaad.
Doned a ree d'he darempred tud yaouank a bep stad,
Milinerien, kloer yaouank, kemenerien dillad.

Ar plah-mañ 'deus da wiska dillad du, dillad gwenn,
Mouchouero Flandrez da lakaad 'n he hrehenn ;
Mouchouero Flandrez da lakaad 'n he hrehenn,

³⁴ kraou : kraoñ.

³⁵ Melañkoli, jalouzi ha tourmant : galleg : hirnez, gwarizi ha tourmant.

³⁶ an hini : pehini er skrid orin.

Koefo lien batist d'holo he bleo melen.

II

« Bremañ pa'z on dimezet, eur hloareg am-eus bet,
Dre hras an aotro person d'on bezañ embannet ;
Eur hloaregig yaouank, na oar ket labourad,
O ! ya, dre hras Doue, ni 'ray tiegez mad.

Bremañ 'werzo e levrio, eun darn euz e dillad,
Ha preno pal ha trañch, da deski labourad. »
« Me ne werzin ma levrio, kennebeud ma dillad,
Ne brenin pal na trañch, da deski labourad :

Me a yelo d'am gwele, 'vel 'vo debret ma hoan,
Ha c'hwi 'chomo da nezañ, heb na goulou na tan »
« Mar chomo da nezañ, c'hwi 'chomo da dibuni,
Ha mar et 'n ho kwele, me 'yelo em hini. »

« Me 'm-eus amañ gwialenn, er siminal 'vogedi,
Ha ganti m'ho rubano³⁷, dre bevar horn an ti ;
O ! ya, me ho rubano, dre bevar horn an ti,
Ken en-devo truez ouozh, ma dous, ar hi.

III

« Gwezall, pa oan plah yaouank, me 'oa plahig a stad ;
Me 'oa plahig seder, a gare an ebat,
'Vid gweled eun den yaouank hag a deue d'am had,
Me ne ren ket outañ kalz demeuz a stad. »

« Gwezall, pa dremenen e-biou eun ti ar gwin,
E teue an ostiz, e dok beet e hlin ;
Bremañ, p'em gwel o tremen, e ra eun hij d'e benn,
Goud a ra ez e' fouetet, allaz ! ma oll voyen.

Gwezall, pa oan paotr yaouank, me am-boa eun inkane
Ma hase, ma degase bete ti ma mestrez :
Gwerzet e' ma inkane, foetet ma oll arhant,
Ha me diloer, diarhen, o patouillad dour ha fank ! »

(Bet kanet gand Mari Hulo, matez en Kerarborn. 1847)

**

Ar mitizien hag ar re dimezet

I

Eun deiz ez oan en plijadur, ha doned eur zoñj em penn,
Ha me tapoud krog em fuzul, en avis mond da bourmen ;

Me tapoud krog em fuzul en avis pourmeni,

³⁷ m'ho rubano : m'ho flipo.

Hag o weled ma mestrez o tond vis-à-vis³⁸ din.

Me o houlenn diganti, dre m'he haven kontristet :
« Pe c'hwi 'zo klañv a galon, pe hoh-eus poan spered ? »

Hag hi o respont din-me, gand eun êr grasiuz :
« Me nan on klañv a galon, a-drugarez Jezuz ;

Nemed ar gwall deodou 'zo bemdez o fredoni,
'Zo kaozeal war ho stad, kerkoulz ha ma hini. »

« Na, list ar gwall-deodou d'fredoni noz ha deiz,
Ni 'vo dimezet on-daou, pa vo lakaet an deiz. »

II

P'oan dimezet hag eureujet, lakaet em ziegezh,
Me 'oa kant gwez diêsoh eged pa oan matez.

Eur vatez en eun ti, mar be hirie gwall-dretet,
Kredi e hallet ober, warhoaz ne vezo ket ;

Tapoud 'ra he dillad hag ober eur pakad,
Ha neuze e laro : « Mestr, ho trugarekad !

Deut da gonta, da baea, me 'zo 'vond da bartia,
Na, n'e' ket ma fantazi chom 'n ho ti da zervija. »

Daou den dimezet, eureujet, n'hallont ket ober se ;
Unan 'zo angajet, un all 'n-eus ket liberte.

Ma karen³⁹ beza sentet euz neb am hare fidel,
Me a oa chomet c'hoaz heb beza dimezet.

Fae 'oa ganen ho kleved, kanañ ha c'hoarzin a reen.
Bremañ me 'ouel doureg, pa'm-bez fest ar geuneudenn.

Ouzin, kamaraded, ez e' komer skwer,
Na fiziet let er gwazed, dreist-oll a-bell ar gêr⁴⁰.

Me 'm-boa lakaet em spered dond da gared unan,
Am-eus bet ma hroaz-nouenn 'vid rekompañs d'am foan !

(Bet kanet gand Viçanta Guillou. Gwerleskin. D'ar 15 a viz Gwengolo 1888).

**

Ar re dimezet

Didostaet, tud yaouank,

³⁸ vis-à-vis : galleg.

³⁹ Ma karen : implij an doare tremenet evid an doare-divizoud (tregerieg). Idem evid "Me a oa chomet".

⁴⁰ a-bell ar gêr : pell diouz ma zi.

Da gleved farso koant,
War sujed ar re dimezet,
'Zo o spered chagrinet,
Darn gand paourente',
Darn gand bugale,
Darn all gand marh-Amon,
'Zo eur gwall gompagnon.

Evid eun daou pe eun tri bloaz,
C'hwi ne ouzoh netra c'hoaz,
Ken arru ar famill d'ho chagrina,
Eun tri pe bevar
En-dro deoh o krial,
Dour pe bara.

Neuze 'devo keuz ar wreg d'heh amzer dremenet ;
P'arruo ar pried er gêr, hi a vezo fachtet.

Eñ a houlenno outi
A hoarvezo dezi ⁴¹?
Hi a responto evel da eur hi :

« Klev an dogan kêz,
Eme ar vil bez⁴²,
Petra a lavar !

Hag eñ euz o hleved
En-dro din o harmed ;
Mantret on gand glahar,
Euz o hleved !

Etrezom, gwazed dimezet,
Ne om pelloh karet,
Er pardonio, gand ar merhed.
Ma ne ve dezir⁴³,
Ne vo laret gir.

« Te a zo reputet⁴⁴ ; kerz drar gêr, koz fallaer⁴⁵,
Kerz d'ar gêr da luskellad ;
C'hwez ar pod-yod a zo gand da dillad. »

Etrezoh, merhed dimezet,
N'ez oh pelloh klasket,
Er pardonio, gand ar wazed,
'Balamour d'al liou pal⁴⁶
'Zo war gorn ho tal,
A zo kirieg n'ho-pezo mui a graou⁴⁷,
'Barz ar pardonio,
Na den evid ho ren d'an ebatou.

Etrezoh, tudo yaouank,
'Meum mui a zoulajamant ;
Er pardonio divertisant,
Ni a hell a-wezio
Eva takenno, ivez fumi,

⁴¹ A hoarvezo dezi ? : petra a hoarvez ganti ?

⁴² ar vil bez : ar pez-fall.

⁴³ dezir : c'hoant. "gir" : ger.

⁴⁴ reputet : kaset kuit.

⁴⁵ fallaer : tagn eo.

⁴⁶ pal : livet-fall.

⁴⁷ graou : graoñ.

Dañsal hag ebati,
Ha 'n em divertisa,
Karesi merh he mamm hag he godisa.
Chantera de haut Duparc, Mr de Vir de roa ?
Dem da zervij ar Roue,
Etre 'pad or buhe' ;
Mar karom lezel ar merhed,
Tremen heb dimezi,
Ni a vevo paotred dizoursi,
Rag ar merhed a vez kaoz d'on oll añvou⁴⁸.

Chantera de haut Duparc, Mr de Vir de roa ?

Notenn, e galleg, gand F. an Uhel :

"Cett piéce ne semble pas destinée à être chantée ; la métrique en est fort variée et irrégulière.

De Villeroy ? ou bien « pour servir le roi », hémistiche français dont le vers suivant serait la traduction bretonne. On pourrait peut-être rétablir ainsi le refrain français : Chantons haut notre départ pour servir la roi.

(Bet kanet gand Guillaume Turco, euz a barrez Pederneg).

**

⁴⁸ añvou : enoeou.

An tiad bugale

Me 'zo dimezet da unan
Spiritum sanctum
Dominum nostrum !
Me 'zo dimezet da unan
Na e' re vraz na re vihan.

Pa laran dezi ober netra,
'Z ya 'kichenn an tan da domma.

Deuz 'kichenn an tan d'he gwele,
Hag e lavar din mond ive'.

Ha me 'zo ken sod hag hi,
O vond d'ar gwele daveti.

Pemp war ar bank⁴⁹ a vugale,
Ha pemp all e-barz ar gwele.

Ha pemp all e-barz ar gwele,
Pez a ra deg a vugale ;

Ha deg all 'zo eet gand Doue,
'Rafent ugent a vugale.

An gtad n'eo 'med ugent vloaz c'hoaz,
Hag ar vamm n'eo 'med naonteg vloaz.

(Bet kanet gand Jeanne Kerhoas, Kemper. 1889).

.. **

Gwreg an nezer stoup

Ma fried 'zo nezer stoup ;
Me hen karje euz ar groug,
Inkardet e vouzello
War vego ma inkardo !
Ola, o ! o, o, o, o, la la !

Jannig a laavre
Da Jannedig, deuz ar beure :

« Gwechall, te 'oa Mamzell⁵⁰-an-neud,
Bremañ, te 'zo Mamzell-nebeud. »

« Tavet, Jannig, et da gousket,
Me 'rey ar pezh n'am-eus ket greet ;

⁴⁹ ar bank : arbank-tosel.

⁵⁰ Mamzell : galleg.

Me 'alumo ma boujienn,
Ha 'nezo outi ma hudenn.

« Hennez 'zo dit eun digare' :
Te 'ranko labourad en de',

Peotramant am-bo divit⁵¹
Muioh a goll 'ged a brofid. »

An deiz-war-lerh, ha beure mad,
'Krog en he helliel⁵², da labourad :

Arruoud he homer neuze,
(Unan bennag a vez bemde') :

« Terrupl, emezi, oh beure-mad
Krog en ho kelliell da labourad ! »

« Na vet ket estonet ouz se,
Oblijet gand an den-ze.

« Azezet, komer, 'n ho koaze',
'Vid ma kontin deoh ma doare.

Bremañ, 'mezi, ma homer gêz,
Am-eus da gerhad dour ha lêz ;

Ha goude, 'vel ma ouzoh ervad,
E vo al lêz da ribotad ;

Ha c'hoaz emberr e laro Jann,
C'hoaz e laro n'am-bo greet mann ;

C'hoaz e laro n'am-bo greet mann
Me o neza hep paouez tamm.

« Mar gout er vuhez-se gantañ⁵³,
Tap eur bod linad d'hen fouetañ.

Ha pa'z kwelo o tond en-dro,
Mar n'eo ket evidout⁵⁴, e teho. »

« Me n'am-eus eur ger da rannañ,
Rag siwaz n'on ket evitañ,

Ha ma vijen bet, pell a zo,
N'oa ket⁵⁵ komandet ahanon. »

⁵¹ divit : diouzit.

⁵² he helliel : kegel.

⁵³ Mar gout er vuhez-se gantañ : Mar deo ar vuhez a lak ahanout da gaoud

⁵⁴ Mar n'eo ket evidout : mar n'eo ket kreñvoh evidout.

⁵⁵ N'oa ket : n'en-defe

« 'Barz ar vuhez-se eh om toud,
C'hoaz n'eum bahadou war on chouk. »

Pa oan yaouank ha dizoursi,
Me am-oa kouraj da dimezi ;

Me 'oa eur plah à la bel-feu⁵⁶ ;
Bremañ ; p'on dimezet, 'm-eus keun.

Me 'zoñje din, pa dimezjen,
'Vije da vestrez eh ajen ;

'Vije da vestrez eh ajen,
Ha paket ma fenn en dorchenn⁵⁷.

Doare all, er penn :
Me 'm-eus eun den en Louargad,
Na oar nag arad na charread ;
Bemdez pa arru 'barz an ti,
'Houlenn ma devez⁵⁸ diganin.

(Bet kanet gand an intañvez Peutite, Kerborz. miz Eost 1888).

**

Sant Keuneudenn

Eet e' ma gwaz d'an ostaleri,
Ha ma lest ma-unan en ti.
Pa deuio d'ar gêr, 'vo en koler⁵⁹,
Karget e gov a laudevi⁶⁰.

Ha c'hoaz am-eus kouraj da gana⁶¹ :
Manturlu, manturlu, manturlura !
A ! A ! manturlurette !
Et roulonla, manturlura !

« Aviz 'houlan ouzoh, komer Jannet ;
Para 'rin d'ar hoz totillon⁶²,
'N-eus brevet din ma oll izili,
Divandennet ma hotillon⁶³ ?

Ha c'hoaz am-eus kouraj da gana....

⁵⁶ à la bel-feu : entanet-braz.

⁵⁷ Ha paket ma fenn en dorchenn : Notenn, e galleg, gand F. an Uhel : la torchenn est une espèce de corbeille de paille tressée, à fond plat, qu'on place sur les pierres de l'âtre et où s'essaient les femmes pour donner le sein aux enfants et leur chauffer les pieds ; cetye expression équivaut à : Et me voilà dans le sac !

⁵⁸ devez : peseurt labour am-eus greet e-pad ma devez.

⁵⁹ koler en kounnar.

⁶⁰ laudevi : galleg. gwin-ardant.

⁶¹ kouraj da gana : galleg. Nerz-kalon da gana.

⁶² totillon : unan hag a ra todillon.

⁶³ Divandennet ma hotillon : di-vandennet : tennet kuit bandenn ma lostenn.

« Dastumet hañ⁶⁴ ha cheriset hañ,
Paket hañ tomm en e wele,
Kemeret gantañ kordenn ganab
Garotet⁶⁵ hañ, en daou goste'.

Ha neuze 'po kouraj da gana...

Kemeret ganatñ stripenn fagot⁶⁶,
Ha roet dezañ a-drezu e gorv ;
Ken a gomañso 'r hoz totillon
A-bouez e benn da grial forz.

Ha neuze 'po kouraj da gana...

Entrezoh, gwrazez, 'r re 'deus ezeh,
Hag a gar lipad eur werenn,
Gret deze 'vel am-eus greet d'am hini :
Gouestlet 'neze da Zant Keuneduenn.

(Gwreg Mao, Planiel. 1888)

**

An doganed

Naonteg dogan ha pevar-ugent
'Zo 'n em rankontret 'n eru hroazhent.

Ma lere 'n eil d'egile 'neze :
« Te 'zo doga, me 'zo ive' . »

Triweh gwalennad lien moan
'H a d'ober boned d'eun dogan ;

Ha c'hoaz e lar an dogan kêz
E voned nan e' ket greet êz ;

E voned nan e' ket greet êz,
E gorn braz a chom c'hoaz e-mêz ;

Ha c'hoaz e lar an dogan braz :
« Ma hernio, 'mezañ, 'gresko c'hoaz.

Ma gwreg Jannedig a zo koant,
A honez din kalz a arhant ;

Eur skoed bemdez, ha daou d'ar zul,
A ra eiz skoed e-pad ar zun.

⁶⁴ hañ : anezañ.

⁶⁵ Garotet : sparlet.

⁶⁶ stripenn fagot : trinkenn eur fagodenn.

Gwechall, a-raog ma oan dogan,
N'em-boa tamm bara 'bed d'am hoan ;

Bremañ, me 'm-eus, ha rouz ha gwenn,
Ha dougen kernio war ma fenn.

M'am-be ken liez a vuoh-lêz
Hga a dogan 'zo war ar mêz,

Me 'roje krampouez ha lêz-tro
D'an oll doganed 'zo er vro. »

(Marie-Jeanne Cun. Planiel. 1888)

**

An doganed

« Me 'm-eus daouzeg a vreudeur, ha daouzeg, doganed,
Me ma-unan 'zo ivez, setu eno trizeg »
« Anduri⁶⁷, anduri, ma Jannig, a zo red !

An noz kenta ma eured⁶⁸, pa gouskis gand ma gwreg,
Unan bihan divazde⁶⁹ ganti am-boa santet.
Anduri, anduri, ma Jannig, a zo red !

Me o trei euz ar voger, 'n em lakaad da ouela :
« Aotro Doue, ma Doue, penaoz e rin-me brema' ?
Anduri, anduri, ma Jannig, a zo red !

« Tavet, emezi, Jannig, tavet, na ouelet ket,
N'eo ket hemañ ar henta, rag daou all am-eus bet.
Anduri, anduri, ma Jannig, a zo red !

Unan 'oa d'ar medisin, egile d'ar hloareg,
Hag hemañ 'zo ganen, d'an diskeller⁷⁰ kezeg.
Anduri, anduri, ma Jannig, a zo red !

Sao war da barlocho, sao da gernio en êr,
Ha lar e vi evuruz o vale em heñver.
Anduri, anduri, ma Jannig, a zo red !

(Bet dastumet en Kersont, en parrez Berhed, en miz Eost 1888)

**

Jann Dogan

⁶⁷ Anduri : galleg : gouzañv.

⁶⁸ An noz kenta ma eured : fazi yezadur : Noz kenta ma eured.

⁶⁹ divazde : ger bet ijinet ? divadeziant. Brazez e oa e wreg.

⁷⁰ diskeller : dis-kell-er : spazer

O ! me e' gwas a dogan 'zo bet biskoaz er bed,
Am-eus gopret eur mevel da gousked gand ma gwreg !

O ! yaou ! allaz !
Me eo Jann-Jannig
O ! yaou ! allaz !
Me eo Jann, siwaz !

Na, eo ma mevel braz 'n-efe 'r hrampouez lardet
Ha me 'n hini be ar re grêz⁷¹, ha gras din d'o haved !

O ! yaou ! allaz !
Me eo Jann-Jannig
O ! yaou ! allaz !
Me eo Jann, siwaz !

Na, d'ar zul ar beure, pa laker kig er pod,
'Vez roet din eun askorn, o ya ! evid ma lod.

O ! yaou ! allaz !
Me eo Jann-Jannig
O ! yaou ! allaz !
Me eo Jann, siwaz !

Pa ven eet em gwele, tommet ganin ma flas,
E vez red din-me sevel deuz hent ar mevel braz⁷² !

O ! yaou ! allaz !
Me eo Jann-Jannig
O ! yaou ! allaz !
Me eo Jann, siwaz !

**

Ar paour-kêz Jannig

Me e' ar paour-kêz Jannig, ar paour-kêz Jann, siwaz !

Ar wreg hag ar mevel braz
'Zebr ar yod-gwiniz hag ar fars :
Me n'am-be 'med dour bervet, ha penn ar haz e-bazr !

Me e' ar paour-kêz Jannig, ar paour-kêz Jann, siwaz !

Ar wreg hag ar mevel braz
'Ra bugale deuz o gwas a,
Ha me, ar paour-kêz Jannig 'n hini 'rank o maga !

Me e' ar paour-kêz Jannig, ar paour-kêz Jann, siwaz !

Ar wreg hag ar mevel braz
A gousk e-barz 'n eur gwele-kloz ;
Ha me, ar paour-kêz Jannig, 'rank kousked war ar plouz !

⁷¹ ar re grêz : ar re graz.

⁷² sevel deuz hent ar mevel braz : lezel ar plas gand ar mevel braz.

Ar wreg hag ar mevel braz
A zebr ar zoubenn hag ar hig ;
Ha me, ar paour-kêze Jannig, a grign eun askornig !

Me e' ar paour-kêz Jannig, ar paour-kêz Jann, siwaz !

Ar wreg hag ar mevel braz
A ya o-daou da foar d'ar Faou ;
Ha me, ar paour-kêz Jannig, a rank luskellad daou !

Jaou ! allaz !
Me e' ar paour-kêz Jannig, ar paour-kêz Jann, siwaz !

(Mari-Louis Ar Go, Lomaria Kemper)

**

Kovizion Jannet⁷³

Teir mestrezig me am-boia bet
Ne ouien deuz pini⁷⁴ selled.

Unan 'oa tord, eun all 'oa kamm,
Eun all 'oa dantier⁷⁵, 'vel he mamm.

An dord a lar e timezo,
Gwinko ar gamm pez a garo.

'Benn eiz deiz goude 'oam dimezet,
Setu 'van klañv ma dodu Jannet ;

Setu 'van Jannet klañvourez,
Klasket ar hure d'he hoves.

P'ao 'r hure o koves Jannet
'Oa Jann er prenest o selled.

Skei 'n nor en ti gand eun taol troad,
Saludi 'r hure gand eur fasad :

« Me 'm-boia gwelet biskoaz den
'Koves ar merhed dre benn o glin ! »

« Ho kwreg, 'mezañ, 'zo bouzare⁷⁶,
'Vez red mond 'uz deiz d'he hoves.... »

(Bet kanet gand Marguerite Grenès, Gwenezan, miz Gwengolo 1888).

⁷³ Kovizion : kovesion.

⁷⁴ pini : pehini ?

⁷⁵ dantier : gast.

⁷⁶ bouzare : bouzar.

Ozah Kastell-Paol

Me 'm-esu choazet eur vestrez ha nan eo ket a-bell,
Ha pinvidig ez eo ivez, - a Bloneri⁷⁷, en Kastell.

Koantig, koantig e' ma mestrez, tord a-dreñv ha tord a-raog :
M'am-bez arhant 'vid ar boso⁷⁸, me a dalho mad d'ar hrog.

Kenta gwech e komzis outi, ma zad-kaer a laras din :
« Arsa eta, denig yaouank, poent a-walh e' deoh dimezi.

Me a denno an embanno⁷⁹ 'n overn-bred, 'n orvern-veure,
Ha c'hwi, mab-kaer, emezañ, ' ey da Gastell, d'vid⁸⁰ ho re. »

Na, pa oan-me en Kastell-Paol, tennet an embanno ganin,
Me o selled ma vourzijenn⁸¹, am-boa c'hoaz gwerz dijuni.

Me a gane, a hwibane, ma halonig a oa gê ; »
N'zoñje ket en dristidigez 'arruje gantañ goude.

« Pa oan arru 'barz an iliz, evid beza eureujet,
Me kleved eur pikol manah o komañs da latined⁸² ;

Me kleved eur pikol manah o komañs da latinad,
Ma lavare dre e latin e oa eñ a oa an tad...

Ma lakajen koad en avel, nerz a-walh am-boa em breh,
'Vid flamma ar pikol manah, eun all gantañ, hep kaoud beh.

An noz kenta 'gouskis ganti, hi o lared din : « Jann gêz,
Na zao-te prim deuz da wele, da glask din amiegez ! »

Me o tapoud krog em brago hag o komañs da redeg :
'Leh mond da di 'n amiegez, da di 'r hure 'h on bet eet.

Me a oa eur paotr yaouank, ne ouien ket an doare,
'Leh mond da di 'n amiegez, 'oa eet da di ar hure.

Pa oan arru 'n ti ar hure, kontet ma rezon ganin,
En eur ober goap ahanon, ar hure a lavar din :

« Na petra ? mab-gast, glaourenneg, na, mar 'mañ da wreg en poan,
Nan eo ket da glask beleien a oa dit-te dond, dogan ! »

Ha me o vond d'ar gêr neuze, kazi 'vel eun den follet,

⁷⁷ Bloneri : eun ano bet ijinet.

⁷⁸ boso : tortennou.

⁷⁹ Me a denno an embanno : me a lakaio an embannou...

⁸⁰ d'vid : david.

⁸¹ vourzijenn : yalh.

⁸² latined : latinad : komz latin.

O kregi en eur pikol baz, en aviz pilad ma gwreg.

Mez pa oan o vond d'he filad, 'tegouezas he zad, he mamm :
« Petra ! emeze, den barbar⁸³, ha n'az-teus ket a estlamm⁸⁴ ?

Petra ! emeze, den barbar, ha n'az-teus ket a estlamm ?
Ha n'az-pe ket greet ar bugel, ouz hen genel hi he-deus poan !

(Bet kanet gand Marguerite Philippe).

**

Frañsez Simon

I

An aotro Keryann e-neus greet
Ar pezh na raje den ebed :
Oh ! gué la violette !
Cinquante-six, six francs par an,
La violette, oh ! gué amañ !

An aotro Keryann, a Leon,
'N-eus greet ober eur gambr leton⁸⁵,

'N-eus greet ober eur gambr leton,
Da vired e wreg ouz Simon.

Koulz 'vije dezañ n'en-dije,
He haved a ray enni koulskoude ;

He haved a ray koulskoude ;
'N eur gambrig, en penn an ale.

II

An Itron Keryann a lare
D'he matez vihan, eun deiz a oe :

« Dija a zo⁸⁶ pevarzeg miz
M'e' eet an aotro da Bariz ;

Ha 'benn ma arruo er gêr,
Eñ a vo sur a heritier⁸⁷ ;

Melen e vleo, glaz e lagad,
Frañsez Simon 'zo dezañ tad.

III

An Itron Keryann a lare

⁸³ barbar : gouez.

⁸⁴ ha n'az-teus ket a estlamm : ha n'az-teus ket mez ?

⁸⁵ leton : kouevr-melen.

⁸⁶ a zo : tregerieg : ez eus.

⁸⁷ heritier : galleg. her.

D'he matez vihan, eun deiz a oe :

« Kez d'ar vilin, ha kerz buan,
Hag 'larez da Frañsez Simon :

Hag 'larez da Frañsez Simon
Doned da gomz gand gand an itron. »

Ar vatez vihan a lare,
'Barz ar vilin pa arrue :

« Laret zo deoh, Frañsez Simon,
Doned da gomz gand an Itron. »

« Ne hallan ket moned bremañ,
Emañ ma milin o valañ ;

Emañ ma milin o valañ,
Dija e' prest da divouedañ⁸⁸. »

Ar vatez vihan a lare :
Er gêr, d'an Itron, pa arrue :

« Ne hall ket doned, 'vid bremañ,
Emañ e vilin o valañ ;

Emañ e vilin o valañ,
Dija e' prest da divouedañ. »

« Kerz d'ar vilin, ha kerz buon⁸⁹,
Ha lavar da Frañsez Simon

Lezel e vilin d'vond en-dro
Mar be torret, paeet e vo. »

Ar vatez vihan a lare
'Barz ar vilin pa arrue :

« Laret zo deoh, Frañsez Simon,
Doned da gomz gand an Itron ;

Lezel ho milin d'vond en-dro,
Mar be torret, paeet e vo. »

Frañsez Simon a lavare,
'Barz en Keryann pa arrue :

« Na, deboñjour ha joa, Itron,
Petra avad 'lar ho kalon ? »

⁸⁸ divouedañ : mankoud a ra boued d'ar vilin.

⁸⁹ buon : buan (evid ar rim).

« Ma halon 'zo joaüz ha gê ;
P'ho kwelan, Frañsez, war 'r bale ;

Komeret skabell, azezet,
Tostaet d'an tan, hag e tommfet ;

Tostaet d'an tan, hag e tommfet ;
Setu amañ gwin mad, evet. »

IV

An aotro Keryann a lare,
Eun deiz, er gêr pa arrue :

« Petar a-nevez 'zo em zi,
Ne deu den da digori din ?

Ma baronez peleh eo eet,
Pa ne deu d'am gemonered ? »

Ar vatez vihan a laras
D'an aotro Keryann, p'hen klevas :

« Emañ du-hont, e-tal an tan,
O tomma he mabig bihan ;

Melen e vleo, glaz e lagad,
Frañsez Simon 'zo dezañ tad. »

« Frañsez Simon, peleh emañ,
Mar n'emañ er vilin, o valañ ? »

Ar vatez vihan a laras
D'an aotro Keryann, p'hen klevas :

« 'Mañ du-hont, war chaosal⁹⁰ ar stank,
O chaseal eun evnig koant ;

O chaseal eun evn kudon,
He-deus c'hoantaet an Itron.

V

An aotro Keryann a lare
Da Frañsez Simon, en deiz-se :

« Me az tesko, Frañsez Simon,
Da droñsa robenn ma Itron,

A zo brodet gand neud arhant,
Ne de' ket euz eur peizant.

⁹⁰ chaosal : choaser.

Doare all :

« Petra eo dit, porhell milin,
Dond da droñsa eur zae satin ?

*

Frañsez Simon a lavaras
D'an aotro Keryann, p'hen klevas :

« P'arruas 'n Itron er vilin,
'Tapas he dorn war benn ma glin ;

'Tapas he dorn war benn ma glin,
En eur ober eur min c'hoarzin ;

Hag eh eas neuze em gwele,
Ma gervel poltron ahane ;

Eh a etre diou liñsel wenn,
Eur charkan⁹¹ aour en he herhenn ;

Hoh-unan, aotro, a rajeh,
D'eur plahig koant e blijfe deh⁹².

« Pa goustfe din-me pemp-kant skoed,
Frañsez Simon a vo krouget ! »

An Itron Keryann a lare
D'he matez vihan, eun deiz a oe :

« Me gare ⁹³an aotrou krouget,
Frañsez Simon din eureujet ! »

VII

Frañsez Simon a lavare,
Er vaz uhella 'r skeul pa bigne :

« Me 'wel ahann triweh tourell,
Hag enne triweh dimezell ;

Peb a vab-bihan 'zo gante,
Melen o bleo evel ma re.

Hag enne 'zo triweh itron,
'Zo gwrazez dit, Frañsez Simon !

M'o-devoa⁹⁴ roet peb a skoed,
Itron Keryann a ro daouzeg ;

⁹¹ charkan : tro-houzoug.

⁹² deh : deoh.

⁹³ Me gare : tregerieg : me garfe.

⁹⁴ M'o-devoa : tergereiug : M'o-dije

Itron Keryann a ro daouzeg,
Evid n'en-dije droug ebed.

An aotro Keryann a lare :
Da Frañsez Simon, eno neuze :

« Frañsez Simon, deus al leh-se
Te ne vi ket krouget fete' ;

Te ne vi ket krouget fete',
Te 'teus doganet kouz ha me !

(Bet kanet gand Jannet an Thao, Tonkedeg. Miz Kerdu 1868).

**

Perhirin⁹⁵ Santez Anna

En Santez Anna, me 'zo bet
O houlen ar maro d'am gwreg,
Ma gwregig, ma gwregig, ma gwregig.

Itron Santez Anna, me ho ped,
Da rei ar maro d'am gwreg,
'Zo klañvig (*teir gwech*).

Pa wele n'varve ket e wreg,
Ti ar person eñ a zo bet,
Koz haillon (*teir gwech*).

Aotro ar person, me ho ped,
Da degas ar maro d'am gwreg,
'Zo klañvig (*teir gwech*).

Pa wele n'varve ket e wreg,
Ti ar regester⁹⁶ eñ 'zo bet,
Koz haillon (*teir gwech*).

« Aotro regester, me ho ped
Da degas eun arched d'am gwreg,
'Zo maro (*teir gwech*). »

P'antreas 'regester en ti,
E oa e wreg o tivuni,
'Zo klañvig (*teir gwech*).

Ha ganti eur pladadet⁹⁷ yod
Ha daou liardad lêz ribot,

⁹⁵ Perhirin : Pelerin, er skrid orin.

⁹⁶ regester : sakrist.

⁹⁷ pladadet : pladad.

Koz haillon (*teir gwech*).

(*Françoise Bideo. Planiel*).

**

An den nao gwech intañv

Nao gwech intañv me a zo bet,
Ha nao intañvez am-eus bet.

O plega da hweza an tan,
'Zo marvet da genta unan ;

Na g en-tal an tan, gand ar riou,
'Zo marvet eun all : setu diou ;

Nag o plega da horo 'r hevr⁹⁸,
'Zo marvet eun all : setu teir ;

O vêsa 'r zaout, en-dro d'an ed,
Eh e' marvet ar bederved ;

Hag o lakaad ar yod en tremp⁹⁹,
E varvas eun all : setu pemp ;

Hag o lakaad ar piz en gleh,
E varvas eun all : setu c'hweh ;

Ha pa grogas an tan en Breiz,
E varvas eun all : setu seiz ;

Ha pa varvas an tan en Breiz,
E varvas eun all : setu eiz ;

Bremañ 'm-boa bet eur hoz gwregig,
N' doa nemed eur hildantig ;

Eur hildantig hag a oa hir,
'Dape dezi bete chouk he hil ;

O tibab piz deuz a vesk fao,
E varvas honnez : setu nao !

An deiz-war-lerh, deuz ar beure,
'Lakaor ma hini goz 'n he be' ;

Ha digwener, mar vez klouar,
'H ay ma fried paour d'an douar :

⁹⁸ ar hevr : ar haor.

⁹⁹ en tremp : e gleh.

Ha disadorn, goude kreiste',
'H ay ar zonerien war he be' ;

'H ay ar zonerien war he be',
Ha, mar dañsont, me ray ive'.

Disul, goude ar gouspero,
Eh ay ma chas en kañvo,

Eh ay ma chas en kañvo,
Rubano du deuz o losto.

(Bet kanet gand Marie Feutren. Kerborz. Miz Eost 1888).

**

An intañv koz

Eun intañv koz deuz ar Fouille,
Lan dou di di, lan dou di dalla !
'Varvas e wreg a-greiz gourve'.
Lan dou di lan dou da, lanloudi, di dalla !

Teir blahig yaouank deuz a gêr
'H eas di, da lared o fater.

'Oant ket 'vid lared o fater,
Gand an intañv o chaokad per.

« Ma vijeh bet eun intañv mad,
E rojeh dim peb a goublad. »

An intañv koz 'oa ket fallagr,
A roas deze peb a goublad.

Pa 'h a ra merhed d'an daoulin,
'Tirroll an intañv da hoarzin.

Pa zav ar merhed en o za',
En em lak-eñ d'o briata.

Pa 'h a ra ar merhed en o roud,
Eh a an intañv d'o ambroug.

« Kerz du-ze prim, koz intañv loued,
Da lakaad interi da wreg ! »

Pa 'h a ar horv e-mêz an ti,
An intañv koz 'zo hir e fri.

Pa 'ha ar horv e-barz ar porz,
An intañv koz a youhe forz.

Pa 'ha ar horv e-barz an hent,
An intañv koz a skrign e dent.

Pa 'ha ar horv e-barz ar harr,
An intañv koz e-neus glahar.

Pa gomañs ar harr da roula,
An intañv koz 'ra min gouela.

Pa 'h a ar horv 'barz ar vered,
An intañv zell deuz ar merhed.

Pa 'h ar horv 'barz an iliz,
An intañv koz 'ra bali skuiz¹⁰⁰.

Pa 'h a ar horv war ar varvskaoñ,
An intañv koz a dorre kraoñ.

Pa 'h a ar horv 'barz an douar,
An intañv koz a choaz e bar.

An intañv koz a voñjoure,
'N ti ar miliner p'errue :

« Deboñjour deoh, milinerez,
Ha c'hwi 'eureujefe ho matez ? »

« Beo e' he mamm, ha beo he zad,
Kleved o ali a ve mad ;

« Emañ du-ze o horo 'r zaout,
Mar 'peus c'hoant, intañv, et d'he haoud... »

« Deboñjour deoh-c'hwi, Soezig kêz,
Hag-eñ 'ro ar zaout kalz a lêz ? »

« Pe 'reont, pe ne reont ket,
Deoh, intañv, ne ra mann ebed ! »

Ma lavare an intañv tost¹⁰¹ :
« Mar karet, me 'zalho o lost ? »

« Kerz du-ze, prim, heb ober trein,
Pe ma loa-bod 'yel' war da gein ! »

« Kerz du-ze prim, koz intañv loued,
Da lakaad eizved¹⁰² gand da wreg !
Ha ganeoh, Soezig mar vez red. »

¹⁰⁰ bali skuiz : bale a ra evel pa vefe skuiz.

¹⁰¹¹⁰¹ tost : piz.

¹⁰² eizved : an overn a vez lakaet eiz deiz goude an interamant.

(Per Coquin. Montroulez).

**

Kañvo eur pried Sonig dañs

Disul ar beure, pa zavis,
Ramtura, rudenno !
Da gas ma deñved me ah eas¹⁰³,
O ! ramdura rudenno, o ! ramdura tra la la !
O ! ramdura durenno !

Pa oan arru 'tal ar skalier,
Me o rankontr tri gavalier.

Tri gavalier degajet mad,
Unan war varh, ha daou war droad.

O tond unan ha lared din :
« Merhig yaouank, roit eur pok din ! »

« Dalet unan hag it 'n ho hent,
Kerkoulz on bremañ evel kent.

Dalet unan hag it bremañ !
Me 'ghev ma bugel o ouelañ.

Me 'ghev ma bugel o ouelañ ;
Ma fried war e wele klañv ;

Ma fried war e wele klañv,
Etourdiset ez on gantañ ;

« Mar out etourdiset gantañ,
Komer eur gontell ha laz hañ ! »

« Ouzoh, kavalier, e sentin,
Neuze 'teuin d'hoh eurejiñ

Ha dizio¹⁰⁴, ma ve klouar,
Ez ay ma fried en douar !

Ha digwener, goude ma lein,
E kouchin¹⁰⁵ douar war e gein !

Ha disadorn, goude kreiste'
E vo sonerien war e ve' !

¹⁰³ me ah eas : me ac'h is, er skrid orin, Se 'zo eur fazi yezadur euz ar pouezusa, bet greet evid ar rim. Red e vefe bet skriva : Da gas ma deñved eh is.

¹⁰⁴ dizio : diriaou.

¹⁰⁵ E kouchin : e vresin.

Mar be sonet, me a dañso ;
Mar ne vo ket, me a gano ;

Ha disul, goude 'r gouspero,
E yel' ma oll yer en kañvo ;

Rubano ruz euz o losto,
Rubano glaz euz o zreido¹⁰⁶ ;

Rubano galz euz o zreido,
Ha re velen euz o gougo¹⁰⁷ !

(An itron Mao, Planiel).

**

An intañvez

I

Ar paour-kêz koz a lavare,
War e hlin, en e wele :

« Me a gare¹⁰⁸ goud ar feson
Da blijoud d'hoh opinion.

« Na, mar c'hoantaet plijoud din,
'N em daolet en dour da veziñ ; »

« Savet, alumet ar goulo,
Ma kontin deoh hoh argolo ;

Ma kontin deoh pevar-hant skoed,
Ar choaz a beder gobeled¹⁰⁹ ;

Ar choaz a beder gomanant¹¹⁰,
'Vid ma kavfet eur paotr yaouank... »

II

... 'N intañvez paour a lavare,
Iliz Gouelo pa dremene¹¹¹ :

« Bennoz ma Doue a bedan
War ma den koz 'zo eet amañ !

Pa oa bev ma den añsian¹¹²,
Me n'am-boa nemed bara gwenn ;

¹⁰⁶ o zreido : o zreid, evid ar rim.

¹⁰⁷ o gougo : o gouzougou.

¹⁰⁸ Me a gare : tregereig : me a garfe.

¹⁰⁹ gobeled : galleg "gobelets" (?)

¹¹⁰ gomanant : komanat : atant.

¹¹¹ Iliz Gouelo pa dremene : dirag iliz...

¹¹² añsian ; galleg : "ancien"

Me n'am-boa nemed bara gwenn,
Bremañ 'm-eus gand eur geuneudenn¹¹³.

Setu ma fried koz marvet,
Hag unan yaouank am-eus bet,

A ra din krenañ heb anvoued¹¹⁴,
Eva dour heb kaoud sehed ;

Mond em gwele, hep c'hoant kousked,
Ha dijuniañ hep tamm boued.

Gwechall, pa oan en ti ma zad,
E oan-me bevet delikad ;

E oan-me bevet ker mignon,
'N zebrjen ket soubenn an ognon.

Bremañ me 'rank debri soubenn,
Heb na brignon¹¹⁵, nag amanenn¹¹⁶ ;

Heb na brignon nag amanenn ;
Eur bannah dour, eun tamm holen !

Gwechall, p'eh een d'an overn-bred
Me 'm-oa kotillon blejet¹¹⁷,
'N hini dindan purpuriet¹¹⁸.
Bremañ, p'ah an d'an overenn,
'Vez ouz ma dillad mil druillenn,
'Vez ouz ma dillad mil druillenn ;
War ma diouharr diou goz gamachenn¹¹⁹ ;
P'am-be arhant 'm-be botou-prenn,
Pa n'am-be ket, 'h an diarhen.

(Mari Clec'h. euz koad Befou).

**

An intañvez

Me 'h a da gana deoh eur poltred veritabl
Greet d'an intañvezed, mar bez deoh agreabl,
Ha ne lirin netra nemed ar wirionez,
Ar publik 'houleñnan da dest euz ma hostez.

¹¹³ eur geuneudenn : bazatet on (?)

¹¹⁴ anvoued : anoued (riou).

¹¹⁵ brignon : notenn, e galleg, gand F. an Uhel : farine d'avoine qu'on détrempeait pour faire de la soupe maigre, dans laquelle on mettait des légumes, comme dans la soupe grasse, et souvent du lait doux.

¹¹⁶ amanenn : amann.

¹¹⁷ blejet : notenn e galleg gand F. an Uhel : blejet, ridé à grands plis venant du bas en haut de la jupe ; ce mot doit se traduire par "plissé".

¹¹⁸ purpuriet : liou-moug.

¹¹⁹ gamachenn : bodre.

An ozah 'zo chomet klañv-fall war e wele ;
« Hastet moned timad da gerhad ar hure ?
Gwasaad 'ra d'an ozah, fallaad war e wele :
« Redet, redet buan, it da glask ar hure ! »

Arru e' ar beleg, hag eñ gwisket en gwenn,
Ar grusifi en e zorn, ar stol en e gerhenn ;
Arru e' ar beleg gand ar sakramañjo :
« Hastit, hastit timad ! poent eo, 'raog ma varvo !

Resevet e-neus 'ne¹²⁰, en eur hwezañ ar gwad,
War e gorv, war e fas, eñ a ziskouez sehed¹²¹ ;
E ziuweuz a zo yen, e daoulagad serret,
E ziuvronn a 'n em gloz¹²², e ziu vreh astennet ;

Ar ronkon 'zo warnañ, eet e' en pasiono,
Diskouez a ra serten ez e' tost d'ar maro...
Marv eza e' he fried ; hi a ouel hag a gri,
Inutil e' da zen soñjal he honsoli.

Pokad a ra dezañ, pokad d'he bugale,
Lavared a ra krenn penaoz hi a gare¹²³
Ya, a gare beza marv hag eet da genta,
Dousoh eo mervel eged ez e' beva.

Lienet e' ar horv, war ar bank astennet :
Ar groaz 'zo 'uz d'e benn, ar goulaou alumet...
Savet ez e' ar horv, ivez an torchou¹²⁴ koar ;
Savet ez e' ar horv, evid mond d'an douar.

Lakaet e' an arched neuze e-barz ar harr ;
He hirvoud, he estlamm 'zo braz, hag he glahar.
Avañs 'reont en hent, evid mond d'an iliz ;
A)benn eun hanetr-eur, ez eo fin an ofis.

Pa ziskennas ar horv evid moned er be',
Peb den sur a grede e rentje heh ene.
Eur vaouez vadelezuz a zeu dre garante'
Da gonsoli 'n intañvez, ivez he bugale.

« Inutil an daelou, inutil eo glahar,
Marv ez e' ho pried, hag eet 'barz an douar ;
Na zoñjit mui ennañ, eñ ne zoñj ket ennoh ;
Perag gouela dezañ ? Nan eo ken evidoh¹²⁵.

Arsa 'ta, ma homer, me 'h a d'ar gêr bremañ¹²⁶.

¹²⁰ 'ne : aneze (ar sakramañjou).

¹²¹ sehed : sehad er skrid orin, evid ar rim.

¹²² a 'n em gloz : a strisa.

¹²³ hi a gare : tregerieg : hi a garfe

¹²⁴ torchou : torchennou.

¹²⁵ Nan eo ken evidoh : n'eo ken netra evidoh.

¹²⁶ bremañ : breme er skrid orin, evid ar rim.

A-benn eiz deiz amañ, me retorno arre¹²⁷.
« Hastit 'ta, ma homer, deut kenta ma hallfet,
Rag ken e viot arru, me a vo chagrinet. »

Arru eo ar gomer da weled 'n intañvez :
« Demad deoh, ma homer, penaoz e ret hirie ?
Penaoz e ret hirie, komer, laret din-me ? »
« Komañs a ran repoz, debri tammou ive' ;

Nan on ket bremañ ken trist ha ma'z on bet,
Joaüsoh e' ma halon, ha libroh ma spered.
« Arsa 'ta, ma homer, nan'e' ket poent soñjal
Ramplasi ho pried ha komered eun all ? »

« Evid-se, ma homer, kredet mad, ne rin ket,
Rag touet 'm-eus dezañ n'em-bije ken pried. »
« Bo ! bo ! kontadennou ; leou greet dre hlahar
'Zo traou mal-à-propos, me ma-unan hen goar.

Pa oan intañvezet, me 'm-boa touet ive'
Penaoz birviken paotr na gouskje em gwele ;
Doue ne zalh ket kont demeuz ar sort leou,
Red e' beza kontant a urzou an Aotrou.

« E-leal, ma homer, me 'zimezfe a-walh,
Na, mar kavjen unan hen talvezfe ervad ;
Na, mar kavjen unan en-dije talvezet,
Mez allaz, ma homer, mez allaz ! ne rin ket ! »

« E-leal, ma homer, mar ne oa nemed mad,
Me 'gavo unan deoh serten hen talvo mad :
Butun na c'hoariou n'ez int ket dioutañ ;
Eul liard, en-pad ar bloaz, ne zeuy ket da foetañ. »

« E-leal, ma homer, mar e' gwir a laret,
Hennez e' ar gwir boltred euz ma henta pried ;
Hennez e' ar gwir boltred euz ma henta pried,
Larte dezañ dond d'am gweled, ne vo ket refuzet. »

Arru ar galant d'weled an intañvez :
« Demad deoh, ma zervijer ! ». « Deoh ivez, ma mestrez. »
« Bremañ n'mañ ket ar hiz gand an intañvezed
Chom pell da 'n em darempred ; evid me ne rin ket.

Laret din, den yaouank, ha me a zo d'ho krad,
Rag c'hwi 'zo d'am hini, m'hen zinke gand ma gwad ! »
Ar gwaz a lavar dezi penaoz ez e' kontant,
Ha lakaet 'zo etreze eun devez exellant ;

Ha lakaet 'zo etreze eun devez exellant,

¹²⁷ arre : adarre.

Kerent ha mignoned, rag oll ez oant kontant.
Eet ez int d'an iliz, an dimezi 'zo greet,
Lakaet ez e' an deiz da ober an eured.

(*Ano ebed*)

**

An intañvez tost¹²⁸

Keun 'm-eus d'am par¹²⁹

'Zo eet en douar !

Glahar am-eus dezañ,

Ken n'hallan ken gouelañ.

'Balamour d'eur hoz voned gwenn,

A zo eet gantañ war e benn !

Keuz 'm-eus d'am par....

'Balamour d'eur goz liñsell stoup,

A zo eet gantañ war e chouk !

Keuz 'm-eus d'am par....

Abalamour d'eur goz vallin¹³⁰,

'Zo eet gantañ war e daoulin !

Keuz 'm-eus d'am par....

'Balamour d'eur goz votez-koad,

A zo eet gantañ war e droad !

Keuz 'm-eus d'am par....

'Balamour d'eur hoz plankenn derv,

'Zo eet gantañ dindan e reor.

(*Fanchon Maro*)

**

¹²⁸ An intañvez tost : an intañvez piz.

¹²⁹ par : pried.

¹³⁰ goz vallin :ballin : notenn, e galleg, gand F. an Uhel : sorte de grosse couverture faite de fil d'étope.

Kanaouennou fentigelluz ha flemmuz

Soubenn ar yar

Soubenn ar yar nan eo ket fall,
Pa vez enni eun tamm kig-sall !

Mar plij ganeh, e selaoufet
Eur zon 'zo nevez kompozet.

Ar zul kenta a viz Genver,
Ez eas ar yar e-mêz ar gêr,

Na, da di Wegan da vale,
Biskoaz gwaz kampagn¹³¹ na eure.

Pa antreas ar yar en ti,
E laras Monig da Vari :

¹³¹ kampagn : galleg : bet kaset war an dachenn -vrezel.

« Attrap¹³² ar yar d'ober soubenn,
Evid rei d'on amourouzien ! »

Ar yar, o kleved he setañs,
A lamp e-mêz, gand dilijañs¹³³.

Mez achap¹³⁴ n'he-deus ket gallet :
En kraou ar zaout e' bet tapet.

Preparet eo an ostillo ;
Amañ an hach war an treujo,¹³⁵

Evid trohañ d'ar yar he goug,
Hag hi n'he-deus greet biskoaz droug !

Manahtaiz¹³⁶ o-deus glahar,
'Weled troha he goug d'ar yar ;

'Weled troha d'ar yar he goug,
Hag hi n'he-deus greet biskoaz droug.

Tudo yaouank, ho pedi 'ran,
Bremañ, pa arruo an hañv,

Na, n'et jamez da gas d'ar gêr
Merh Gwegan, muntrez ar yer,

Pe c'hwi ho-pezo sur, heb mar,
Sertenig¹³⁷ soubenn ar goz yar !

(Fanchon Mao).

**

Kog Louis Padel

En ti Louis Padel eo emañ
Brava kogig 'zo er vro-mañ.

Kanañ a ra dimeuz an noz ;
Ma kousk e dud, nan eo ket kaoz.

Kanañ 'ra deze, deuz ar beure,
Da zével e-mêz o gwele.

E loerou a zo melen-glaz,

¹³² Attrap : galleg : Tap.

¹³³ dilijañs : galleg : buan ha buan.

¹³⁴ achap : galleg : trhed.

¹³⁵ Preparet eo an ostillo ; Darbaret eo ar binviou
Amañ an hach war an treujo, Amañ ar vouhal war an treuzou.

¹³⁶ Manahtaiz : notenn gand F. an Uhel : tud o chom e Manah, eur gêriadenn e Pleuzal, e-kichen Pontreo.

¹³⁷ Sertenig : doare

E vrago a zo taffetas¹³⁸ ;

E bluennigo 'zo ken dous
Evel ar seiz pe ar voulouz ;

Tuntan ma int pikarreet¹³⁹ :
Biskoaz e bar n'am-eus gwelet.

Oll dud an ti 'zo 'n em glevet :
Ouz ar hloh, oll ez int fachtet.

Ispisial¹⁴⁰ Izabellig,
Honnez 'garfe 've maro mik.

« Kaer 'h eus, emezañ, beza plah koant,
'N em distromplet, merhig yaouank,

Me a zo koant, kerkoulz ha c'hwi,
Hag a gano 'n eur ma karin ;

Hga a gano 'n eur hanternoz,
Heb mond na pelloh na tostoh.

P'on 'n em lakaet da orlojer,
E rankan ober ma dever.

« Iñsolant¹⁴¹, eme Yann Domaz,
E kavan komzez deuz eur plah. »

« Serr da heno, eme ar hog,
Yann Domaz, ha na vez ket sod... »

(Bet kanet gand an itron Lescoualc'h. Planiel. Miz Eost 1888).

**

Son ar c'hwenn

'N noz tremenet, ne gouskis takenn,
Kement 'oan draillet gand ar c'hwenn :

C'hwenn du, c'hwenn ruz, c'hwenn griz, c'hwenn bail,
Kement c'hwanenn 'zo toud am draill !

C'hwenn ar merhed 'h e' ar wasañ,
Me 'zo aprou a gement-mañ.

En deiz all 'h is sioul gand ma dorn

¹³⁸ taffetas : galleg.

¹³⁹ Tuntan ma int pikarreet : en tu-hont ma'z int marellet

¹⁴⁰ Ispisial : dreist-oll.

¹⁴¹ Iñsolant : galleg : dicheg.

Hag e tapis eun a oa born.

Ha me d'he has d'ar medesin,
'Oe anvet din ar Filouin,

Ha lakaet d'ehan war an daol ;
Hag hi o lampad en e haol ;

Ar wreg oh erruoud en ti,
'H esa dispega anezi.

« Chouch¹⁴² ! emezañ, n'eus ket da douch,
Peotraamnt 'kollfet ho kouch¹⁴³.

Touche-mi, touche-main,
Touche la bedain.

Ar re-ze 'zo kastrillez
Aozet gand Mari Frañsez !

Scrivus, paillotin,
Eur gours-griz, en latin.¹⁴⁴

(Couillec ; kemener, Gwerleskin).

**

Testamant ar gazeg koz

Entre Pontre' ha Kerloued¹⁴⁵,
A zo marvet eur goz kazeg ;

Na, ma krie ar goz kazeg
'Vid ma vije dishouarnet ;

Na, ma krie a-bouez he fenn :
« Tennet an tacho deuz ma hern !

Triweh miz 'zo, heb lared gaou,
Abae n'am-eus kousket en kraou,

Nemed en grañch vraz Kerloued ;
Eno aliez 'm-eus lojet.

Me rekomand¹⁴⁶ ma fasianted
Da hennez, Olier ar Yudeg,

¹⁴² Chouch : ola !

¹⁴³ ho kouch : lavared a ra F. an Uhel ne gompren ket ar ger-ze.

¹⁴⁴ Scrivus, paillotin,

Eur gours-griz, en latin : ster ebed ; kourz, eur hourz.

¹⁴⁵ Kerloued : notenn gand F. an Uhel : eun atant e Kemper-Gwezeneg, e-kichenn Pontreo.

¹⁴⁶ rekomand : galleg : alia.

A zo rouinet 'vid bla¹⁴⁷,
Marvet e bried diganta¹⁴⁸ ;

Marvet 'vid ar bloaz e bried ;
Beva hep par n'e' ket êzet.

Na rei ar reun diwar ma lost
Na, da henhont, Pipi Berrot.

'Vid ober eun digelienn¹⁴⁹ skañv
D'giglienni e gezeg 'pad an hañv,

Ha pa winko ar hezeg all,
'Teuy soñj dezañ deuz ar gazeg dall.

Kaset ma fenn d'ar Frinaoudour¹⁵⁰,
D'ober eru vagig war an dour,

Da vond deuz ar bord-mañ d'ar bord all,
'Vid mond da Blourio da chaseal ;

Da vond da Blourio da chase
Konifled, lern ha houldi gouez.

(Françoise Mao. Planiel).

**

Testamant ar wiz koz

Mar plij ganeh, selaouet, hag e klevfet kana
Eur chañson divertisant, 'zo savet er bloaz-ma'.

Neb 'welje Mari 'r Bonnieg o vond 'n he hoof bihan,
Redeg war-lerh he hochon¹⁵¹, bete bourj Perwenan.

An hini goz a lare, en noz-se, d'an ozah :
« Red e vo kas ar hochon, na, da Beurid-ar-Roh. »

« Ar wiz koz a lavare, 'tremen ar Pont-Nevez :
« Me 'h a da Veurid-ar-Roh, na, da goll ma buhez ! »

Ar wiz koz a lavare, pa zave war ar hra :
« Me 'h a da goll ma buhez, da di Jannet Cola. »

Ar wiz koz a lavare, pa zave war ar bank :
« Roit din eun tammig amzer, ma rin ma zestamant.

¹⁴⁷ bla : bloaz.

¹⁴⁸ diganta : digantañ.

¹⁴⁹ digelienn (ha dindan : digelienni) : eun dra evid tapoud ar helien.

¹⁵⁰ Frinaoudour : : notenn e galleg gand F. an Uhel : Le Frinaoudour (le nez entre deux eaux) est un lieu, en Quimper-Guézennec, situé sur le Leff, au confluent de cette rivière et du Trieux ; comme il n'y a pas de bont, il faut passer l'eau en bac. (Bremañ ez eus eur pont evid an treñ).

¹⁵¹ he hochon = he femoh.

Roit eun tamm euz ma skevent¹⁵² d'am mestrez Ivona,
Keid ma 'devo skiant, pa 'do moh, d'o hlenka.

Evid ma 'devo skiant, eur wech all, pa 'do moh,
Na, da doned d'o hlenka, eun tammig 'raog an noz.

Roit-hu eur wadigennig¹⁵³ d'am mestrige vihana,
Hag eun tamm euz ma avu d'am mestrez Louiza.

Roit-hu eur wadigennig d'an aotrou ar person,
Ha d'ar hure, an Toreg, eun tamm euz ma joskon¹⁵⁴.

An arhlasker¹⁵⁵ a lare, pa antree en ti :
« Ma hochon am-eus klevet a zo lojet en ho ti ? »

An hini goz a laras, ha ken rust, en e fas :
« Pevar hochon 'zo em hraou, n'eus hini aneze dah¹⁵⁶. »

« Hag unan dindan ar viñs, a lavaras ar plah ; »
« Ma vijeh eur plah onest, ne dlejuh ket hen nah. »

Ar person a lavare, indan e surpilis :
« Hervez 'm-eus intentet, e' Gwazdoue paotr ar wiz !

Hervez 'm-eus intentet, e' Gwazdoue paotr ar wiz,
Ha, hervez ma intentan, gouarner ma iliz.

Na, m'hoh-eus c'hoant da gleved piou e' paotr ar hochon,
Ma ! eo Gwazdoue, euz a Landebaeron.

Kaer en-devo Gwazdoue sevel e enorio,
Laeret e-neus eun alar, fourched¹⁵⁷ ha killoro ;

Laeret e-nesu eun alar, fourched ha killoro
Ha pevarzeg re vazo¹⁵⁸, er gêr a Zant-Malo.

Ar person a lavare, euz ar gador-zarmon :
« Me ho ped, gwazed yaouank, desket son ar hochon,

Me ho ped, gwazed yaouank, desket son ar hochon,
Neb na ouio he hanañ, a hwistello an ton !

(Bet kanet gand Jeannette Le Thao, Tonkedeg).

**

¹⁵² skevent : notenn e galleg, gand F. an Uhel : il y a, en breton, un jeu de mots intraduisible sur skevent, et skiant.

¹⁵³ eur wadigennig : eun tamm gwadigennou.

¹⁵⁴ joskon : joskenn.

¹⁵⁵ arhlasker : an hini a zo o klask ar pemoh a oa bet laeret (hervez F. an Uhel).

¹⁵⁶ dah : deoh.

¹⁵⁷ fourched : troad.

¹⁵⁸ vazo : loerou.

Testamant ar wiz koz (Doare all)

Ma zad-koz Pipi Chato, 'zo eun den a-feson.
'Vid miz ar foenn tremenet 'n-eus kollet e gochon.

Ar wiz koz a lavare, pa dostae d'ar bank :
« Roit din eun tammig amzer ma rin ma zestamant.

Eur wagidennig d'ar person hag eun all d'ar hure,
Ma 'devo soñj ahanon, da dremen mallarje'..

Eun tamm dimeuz ma avu da Herri Lip-e-veg,
Hag eun tamm deuz ma halon a vo roet d'e wreg ;

Eun tamm dimeuz ma skiant 'vo roet da Chato goz,
'Vid ma serro e gochon, p'vo arru tost da noz.

Ar zon-mañ 'zo kompozet gand Herri Lip-e-veg,
Ha madam¹⁵⁹ Lez-hi-gwinta a lerer deuz e wreg ;

Ha madam Lez-hi-gwinta, deuz ar penn all a gêr... »

(M. M. Ar Braz)

**

Testamant ar havr

Ar havrig a lavare, pa oe laosket e-mêz :
Mar vije outi harzet, n'aje ket da laerez.

Na, ma erruas ganti ar fripon Pirio,
He zreinas e-mêz ar park, diwar-bouez he hernio.

Ar havrig a lavare, pa dostae d'ar bank :
« Roit din eun tammig amzer, ma rin ma zestamant.

Ma lêz a destamantan da vugel Koad-an-Oan,
Marvet e vamm digantañ, hag eñ 'zo c'hoaz bihan.

Ma zeod a destamantan da Janedig ar Bon,
Evid ma 'devo kouraj da gana deoh ma zon ;

Ma horn braz 'destamantan da gammig Ar Here,
'Vid m'en-devo eur gokenn da eva chufere.

Eun all da Habig Lapous, 'n-eus gwreg karantezuz,
A oar degemer an oll, den nan efe refuz¹⁶⁰.

¹⁵⁹ madam : galleg.

¹⁶⁰ den nan efe refuz : ne nahfe ouz den ebed...

Ma hrev¹⁶¹ a destamantan, na, da Fañch ar Gall braz,
'Vid ober eur berrukenn, n'vo ket e benn en noaz.

Ma fenn a dedtamantan da berson Plouillo,
'Vid ober gantañ eur voul da hoari ar hillo.

M' finese¹⁶² testamantan d'Izidor ar Guyon,
'Vid lampad dreist ar murio d'ved nizez ar Person.

Ma bouzello 'destamantan da verhed Trezini,
'Vid ober gante kerden da lakaad d'o hirri.

Ma halon 'destamantan da gure 'r Vinihi,
'Vid m'en-do eur galon dous, bremañ 'n-eus unan gri'.

Ma diouharr 'destamantan da Erwan Gourio,
'Vid ober gante bijer da lakaad en e gleujo¹⁶³.

Ma hrohenn 'destamantan da Annaig Tili,
Evid ober eur vantell, n'he-deus biskoaz hini.

Ma lost a destamantan d'ar Groutig ever-gwin,
E-neus uzet e hini gand Fantig Tap-e-glin.

Ma reor a destamantan da Hodig Penn-ar-Pont,
He-deus foeltret he hini gand an aotro ar Beskont.

(Prad.1868).

**

Son Yannig mihieg

Yannig Mihieg 'grie forz,
War lein e gein, en-kreiz ar porz.

Hag an itron a houlenne
Digand Yannig, pa hen kleve :

« Yannig, Yannig, lavar din-me
Perag, paotrig, ma ouelez-te ? »

« Alo, Itron, na, mar kredfen
Moned en ho ti, eh afen. »

« Yannig, Yannig kêz, deus eta. »
« Itron, me ho trugareza. »

¹⁶¹ hrev : ma hreoñ.

¹⁶² finese : ma zroidell.

¹⁶³ bijer da lakaad en e gleujo : bizier da lakaad en e gleuziou.

Ha pa oa Yannig antreet,
Yannig kêz a ouele bepred.

Hag an Itron a houlenne
Digand Yannig pa hen gwele :

« Yannig, Yannig, lavar din-me
Perag, paotrig, ma ouelez-te ? »

« Alo, Itron, na, mar kredfen
Debri hag evañ, hen grafen. »

« Yannig, Yannig kêz, gra eta.
Itron , me ho trugareza.

Ha p'en-doa debret hag evet,
Yannig kêz a ouele bepred.

Hag an Itron a houlenne
Digand Yannig, pa hen gwele :

« Yannig, Yannig, lavar din-me,
Perag, paotrig, ma ouelez-te ? »

« Alo, Itron, na, mar kredfen
Moned en ho kamb, eh afen. »

« Yannig, Yannig kêz, deus eta »
« Itron, me ho trugareza. »

P'oa Yannig er gamb antreet,
Yannig kêz a ouele bepred.

Hag an Itron a houlenne
Digand Yannig, pa hen gwele :

« Yannig, Yannig, lavar din-me
Perag,paotrig, ma ouelez-te ? »

« Alo, Itron, na, mar kredfen
Mond en ho kwele, eh afen. »

« Yannig, Yannig kêz, deus eta. »
« Itron, me ho trugareza. »

Pa oa Yannig er gwele eet,
Yannig kêz a ouele bepred.

Hag an Itron a houlenne
Digand Yannig, pa hen gweel :

« Yannig, Yannig, lavar din-me

Perag, paotrig, ma ouelez-te ? »

« Alo, Itron, na, mar kredfen
Roi eur pok deoh-hu, hen grafen. »

« Yannig, Yannig kêz, gra eta. »
« Itron, me ho trugareza. »

Ha p'en-doa d'an Itron poket,
Yannig kêz a ouele bepred ;

Hag an Itron a houlenne
Digand Yannig, pa hen gwele :

« Yannig, Yannig, lavar din-me
Perag, paotrig, ma ouelez-te ? »

« Alo, Itron, na, mar kredfen
Dogani 'n aotro, hen grafen. »

« Yannig, Yannig kêz, gra eta. »
« Itron, me ho trugareza. »

P'en-doa an aotro doganet,
Yannig kêz a ouele bepred ;

Hag an Itron a houlenne
Digand Yannig, pa hen gwele :

« Yannig, Yannig, lavar din-me
Perag, paotrig, ma ouelez-te ? »

« Alo, Itron, na, mar kredfen
Lared d'an aotro, hen grafen. »

« Yannig, Yannig na lavar ket,
Ha me 'roio dit tri-hant skoed. »

« Itron, o roit din eta...
Itron, me ho trugareza. »

Yannig Mihieg ne ouele ken,
Hag eh eas kuit 'vel eun den.

(Bet kanet gand eur holist, en bourk Plougonven. 1864)

**

En penn an ale

Janedig a lare, en penn an ale :

« Me n' on ket deut amañ 'barz ma haerra gre¹⁶⁴ ;

Me n' on ket deut amañ 'barz ma haerra gre
Me am-eus 'barz ar gêr kotillon neve' ;

Me am-eus 'barz ar gêr kotillon neve',
'Zo triweh kemener oh ober, 'n eun de' ;

C'wheh a zo o tailla, ha c'hweh o wriad,
Tri o polisenni¹⁶⁵, ha tri o plênnaad.

Ha c'hoaz a zo manet, na, dimeuz o zreñv
Da staga tri hloched¹⁶⁶ war an diadreñv.

Ha c'hoaz 'zo manet deuz o zreñv ouispenn,
D'ober toull ar godell da dapoud ar c'hwenn.

Ha c'hoaz o-deus laret 'teufont hebdale,
D'ober an hadvañcho¹⁶⁷ (manet zo an danve').

D'ober an hadvañcho lien gwenn frizet,
'Vid ma'h hallin bale 'touez an oll verhed ;

«'Vid ma'h hallin bale 'touez an oll verhed,
Ma'h hallin well a ze deboch ar werzed¹⁶⁸.

(Bet kanet gand Marie-Yvonne Le Goff. Planiel. Miz Gwengolo 1888)

**

Son joaüz da dañsal

Disul me am-boa,
Disul ma am-bo
Tri amourouz yaouank,
Da dañsal war eun dro.

Dañsal entre daou,
Tremen a-biaou ¹⁶⁹;
Dañsal entre tri,
Tremen hep hini ;

Gwaskañ war e droad,
Ober serr-lagad,
Ober goap anezañ,
Obstant¹⁷⁰ d'e oll vad.

¹⁶⁴ gre : bragerez.

¹⁶⁵ polisenni : lufra.

¹⁶⁶ tri hloched : tri hrog.

¹⁶⁷ hadvañcho : mañchou ouispenn.

¹⁶⁸ deboch ar werzed : lakaad gadal ar wazed.

¹⁶⁹ a-biaou : dirazo (?)

¹⁷⁰ Obstant : galleg (krennet) : en despet

Pa deufet d'am gweled,
Degemennet din,
Ma lardin ma hrampouez
Ha ma o uoin¹⁷¹.

Ma lardin ma dor,
Na wigouro ket :
En gwele ar gabinet
E vin o kousked.

N'deut ket war ma leur,
Da voustrañ ma fleur,
Kaol, pour hag ognon,
Sivi ha cresson ¹⁷²;
Taolet plouz en tan,
M'ho kwelin, ma mignon !

(Intañvez Peutite. Kerborz)

**

Madelonig

Ma 'mije eun tammig amzer,
Pluenn ha liou, eun tamm paper,
Me 'gompozje eur chañson, a vefe deread,
War sujet eur plah yaouank, hi he-deus bet kalonad.

He mamm, deuz he honsideri,
Eun deiz, a houlenn diganti :
« Terrubl ho kavan chañchet, ma merhig Madelon !
Ho pizaj a zo melen evel eun tamm sablon¹⁷³.

Ma merh, m'ho-peus eun nep kleñved,
Nag, ouzin-me hen anzavet,
Me a yel raktal en kêr, d'vid eur medesin mad,
Na, ma merh Madelonig, evid dond d'ho kwellaad. »

« Ma mamm, kent evid ma gwellaad
'Ve red kaoud eur paotr dilikad,
A zo eet d'an Itali, eun nebeud amzer 'zo,
Ha, mar ne return d'ar gêr, ma halon a ranno. »

« Me 'zo ganeoh souezet,
Pegen abred ez oh manket ;
Nan oh nemed c'hwezeg vloaz, o kregi en seiteg,
Me zoñje din e vagen eur plah fur ha parfet. »

¹⁷¹ uoin : ma lakain uo (viou).

¹⁷² cresson : galleg : beler.

¹⁷³ sablon : sabl.

« Na, ma mamm, ma hoh-eus soñj mad,
Ez oah market er memez oad.
Ne oah nemed c’hwezeg vloaz ; o kregi en seiteg,
Pa ‘poa kontragnet¹⁷⁴ ma zad, ma mamm, d’ho komered ! »

« Ma merh, achuom on diskouriou,
Ha dem-ni da skrivañ lizeriou,
Da gas d’an dragon kenta (ne gollo ket boan)
D’eureuji Madelonig hag he dragon bihan. »

(Bet kanet gand Marguerite Grenès. Gwenezan. Miz Gwengolo 1888)

**

Son ar boto-ler

Disul ar beure, pa zavis
Na, ti ma mestrez a welis,

O palafron, fron, fron,
Na, ti ma mestrez a welis.

Ha me d’wiskiñ ma boto-ler,
Hag o vond d’he gweled gand herr.

‘N toull an nor, pa oan arruet,
‘Oa eet ma mestrez da gousked.

Me ‘vountañ ma fri ‘n toull an alhwe’,
O weled ma mestrez ‘n he gwele.

Ha me ‘taol ma boto ‘n kreiz an ti,
Oh ober eul lampig¹⁷⁵ daveti.

‘N an deiz-ar-lerh ar beure, pa zavis,
Tanfoeltr eur votez ne welis.

« Leret-hu din, ma mestrez vad,
‘H-eus ket gwelet ma boto-koad ?

Unan diseul, eun all diveg ,
Rivinet on, mar int kollet.

Mar get¹⁷⁶ disul da foar Langoad,
Degaset dn eur boto-koad.

Setu aze triweh diner :
Degaset daou liard d’ar gêr ;

¹⁷⁴ kontragnet : galleg : rediet.

¹⁷⁵ lampig : lammig.

¹⁷⁶ get : it.

Daou liard all 'n eur boto-koad,
Daou liard d'ober chervad.

(Françoise Mao. Planiel)

**

Ar plah divotou

Me 'm-eus gwelet eur plah o vale, an deiz all,
Taolet ganti h botou, da vond da zañsal.
Me o kregi 'n he dorn da houlenn diganti :
« Dond a rafeh-hu, Mari, d'ober eur pasepi¹⁷⁷ ?

Hag hi o respont din, e-barz en berr-gomzo :
« Nan on ket 'vid dañsal, n'am-eus ket a voto ! »
Me o lared dezi, pa oa deiz ar marhad,
Dond e-barz an dachenn da choaz eur boto-koad.

Hag hi 'retorn ahane war he hil 'barz en kêr :
E-leh choaz eur re goad e laeras eur re ler.
Ha me 'rankontr anezi, p'oa choazet he botou :
« Bremañ 'vad, emezi, ni a zañso on-daou ! »

Pa oa achu an ebat hag achu an afer¹⁷⁸,
Ha me 'houlenn diganti da vond d'he has d'ar gêr.
Hag hi o lared din, e-barz en berr-langaj :
« Deut eta, emezi, p'hoh-eus bolontez vad. »

Na, pa oam avañset eun tamm war an hent braz,
Hag hi o lared din : « Setu arru ma gwaz ! »
Ha me 'oa eur genaoueg, hag e oa braz ma beg :
E-leh choaz eur plah yaouank, am-boa choazet eur wreg !

Ha me 'retorn ahane, ne gollis ket kalon,
Ha deut on bete amañ, da ganañ deoh ma zon !

**

Ar Geldon braz

Pa'h e' ar Geldon braz da Bariz,
'Oa pemzeg-mil skoed en e houriz ;

Pa'h e' ar Geldon braz da Bariz,
E oa montet 'vel eur markiz.

A-benn ma retornas d'ar gêr,
'Oa ekipet 'vel eur rouiller¹⁷⁹.

¹⁷⁷ pasepi : galle passepiet.

¹⁷⁸ afer : galleg. an dra.

¹⁷⁹ rouiller : chalboter.

Pa oa gand an hent o voned,
Eur vagerez 'n-eus rankoñtret :

« Magerez koant, din lavaret,
Peleh eh et, pe eh oh bet ?

Peleh eh et, pe eh oh bet,
Pe hoh-eus esper da voned ? »

« N'on bet nebleh, moned a ran
D'an ostaleri da lojañ. »

« Laret-c'hwi din-me, magerez,
Na c'hwi hoh-eus kompagnonez ? »

« Ma hompagnonez 'zo nebeud. »
« Med war m'inkane e teufet. »

Ar Geldon braz a lavare
'N ostaleri pa arrue :

« Ostizez, din-me lavaret
Ha moaien 've beza lojet ?

Na, degaset dim-ni d'on hambr,`
Du pain, du vin ha de la viande.

Dalet, 'mezañ, ostizez koant,
Ma malizenn ¹⁸⁰aour hag arhant.

Na mem ezomm 'med eur gwele,
Ma mab bihan, ma gwreg ha me.

Ar Geldon braz a gouske c'hwek,
Med ar vagerez ne ree ket.

An deiz-war-lerh, deuz ar beure,
Na, kerkent ha ma tarz an de'

Na, kerkent ha ma tarz an de'
Hi o sevel euz he gwele :

« Roet din-me, ostizez koant,
Ma malizenn aour hag arhant,

'Vid mond d'ober eun dro en kêr
Da hortoz 'n aotro da zével. »

Ar Geldon braz a houlenne

¹⁸⁰ Ma malizenn : Ma malizennad

Digand an ostizez neuze :

« Roet din-me, ostizez koant
Ma malizenn aour hag arhant. »

« Salokras, aotro, ne rin ket,
Roet am-eus hi d'ho pried. »

« Ha posubl 'pe' greet an dra-ze ?
Honnez ne oa ket gwreg din-me. »

« Brasoh peher e oah a ze,
Kousked ganti 'r memez gwele. »

« Aotro Doue, petra 'larin
D'am gwreg, er gêr pa arruin ?

Lared, 'vin war an hent laeret,
Kavet eur bugel dilezet ;

Kavet eur bugel dilezet,
Truez outañ 'm-bo komeret. »

**

Mestrez ar habiten

Ma mammig paour, laret-c'hwi din - O ! yé !
Pe me 'zimezo, pe ne rin - o ! ye !

Pe me 'zimezo, pe ne ran,
Kabiten yaouank a gavan.

Kabiten yaouank a gavan,
Ha pemp-kant skoed da zond gantañ.

« Sunet e arhant digantañ,
Ha goude c'hwi 'ray goap outañ.

« M'am-be arhant ar habiten,
M'hen eureuje, a dra serten. »

Eur vantell vad 'zo war e chouk !
« Mantell eul laer diouz ar groug ¹⁸¹;

E dad 'zo bourrev en Kerhaez,
E vamm z'o eur ragacherez ;

E vamm 'zo eur ragacherez¹⁸²,
Marhadourez pour ha panez !

¹⁸¹ Mantell eul laer diouz ar groug : Mantell eul laer bet staget ouz ar groug

¹⁸² eur ragacherez : eun adwerzerez.

(*Marthe Troraval*).

**

Ar vestrez gaouiad

Me 'm-oa choazet eur vestrez hag a blije din,
Hag oh esa he zrompla e oan tromplet ganti.

Et rabari, coucou Marion

Et rabari, coucou !

Ha me o houlenn outi, ken koantig ha ma oa,
Ha me o houlenn outi ha dimezet e oa.

Hag hi o respont din-me 'vid dimezet ne oa ket,
Mez arru 'oa war ar poent hebdale da voned.

Hag hi o respont din-me e oa merh eun ti mad,
E oa pevar harr-houarn, na, dindan loj he zad ;

E oa pevar harr-houarn, na, dindan loj he zad,
Ha pevar vad a gezeg a oa d'o charread ;

Ha pevar a listri karget he-devoa war ar mor,
Hag e-barz en Sant-Malo, peder dor frank digor.

Mez ar peder dor digor 'devoa en Sant-Malo
A oa eun tammig pri gand tammo prenecho ;

Ar pevar a listri karget he-devoa war ar mor
A oa peder houadez o vragal war an dour.

Hag ar pevar harr-houarn 'oa dindan loj he zad
A oa eur gwele gwial¹⁸³, dindannañ pevar zroad.

Ar pevar mad a gerze a oa d'o charread.
A oa pevar haz bihan a oa bet 'n eur hlodad !

(*Jan-Yvon ar Belec. Gwenezan. Bear*)

**

Poltred ma mestrez

Me 'm-eus choazet eur vestrezig ha n'eo ket a bell-bro,
P'he gwelan, he havan koantig, dre ma n'onn ket heh ano.

Eur vizaj he-deus ma mestrez, ne laran ket 'vel ar roz,
Gand boutono estampillet¹⁸⁴, darn a lar 'h e' 'r gwin 'zo kaoz.

¹⁸³ eur gwele gwial : eur gwele bet greet gand gwialennoù aozill.

¹⁸⁴ Gand boutono estampillet : gand bosou.

Dentet brao eh e' ma mestrez, plantet 'vint 'vel percho piz,
Darn 'zo hirroh, darn 'zo berroh, ar berra keit ha ma biz.

Friet brao eh e' ma mestrez, med eh e' keit hag eun troad trañch,
Soñj 'ra ganti nan eus hini ken joli¹⁸⁵ hag hi en Frañs.

Eul lunedo 'deus ma mestrez greet gand daou glerh barrikenn,
Ha war an tour uhellañ e wel gante eur gelienenn.

Eun daouarn he-deus ma mestrez 'zo dispennet gand ar gal,
Heh ivino 'zo hirgornet evel re eun aneval.

Eun dioukouarn deuz ma mestrez a ra dezi kalz a enor,
Rag nan int ket nemeur brasoh evid diou rod killor.

Eur boto he-deus ma mestrez 'zo kement ha doui vasin¹⁸⁶,
Kemend a dourni 'ra gante 'vel gand eur hoz taboulin.

Kant dousenn uo 'deus torret 'kouezañ warne, nemed nao,
Ha pa vez kouezet, e rank daouzeg mond d'he sevel en he sao.

Setu aze en pe feson e tepignan ¹⁸⁷ma mestrez ;
Ne gavan ket e ve hini kapab da daol dour em lêz¹⁸⁸.

(Marharid Fejer ha Françoise Briant. Plourin. Miz Gwengolo 1888)

**

Ar Gludig koz

En ti ar Gludig, en Sant Kê (*diou wech*)
'Kouskont pevar en eur gwele.

An diou vatez, ha plah a n ti,
Ha Galibod, 'mezer, pa arri¹⁸⁹.

Ar vatez vihan a lare
D'ar verh-henañ, nag, en noz-se :

« Lest 'vo digor dor an antre,
Ma teuy Galibod d'e wele ? »

« Lest 'vo digor an norojo,
Ma teuy Galibod, pa garo ? »

Ar Gludig koz a lavare

¹⁸⁵ joli : galleg : brao.

¹⁸⁶ diou vasin : notenn gand F. an Uhel : eur vasin a zo 25 lur, eur hard euz eur boezell.

¹⁸⁷ e tepegnan : e livan.

¹⁸⁸ da daol dour em lêz : notenn gand F. an Uhel : beza ouspenn da unan all.

¹⁸⁹ arri : arru, erru.

Na, d'e bried Fant, en noz-se :

« Eun dourni vraz am-eus klevet ;
'Mañ Galibod gand ar merhed.

Alumet goulo, mar zo tan,
Ma'z in da weled ma-unan...

Eun dourni vraz am-eus klevet
'Mañ Galibod gand ar merhed. »

N'emañ ket, ma zad, 'n em drompla 'ret,
Rag Galibod n'e' ket deuet ;

Med p'astennom on diwarou¹⁹⁰,
Hag a wigour ar garanou... »

En deiz-war-lerh, ar Gludig koz
A oa war gein eur hoz marh-koz.

Hag arhant gantañ, leiz e dok,
Da lakaad krouga Galibod.

« Galibod, krouget ne vo ket,
Ho merh henañ he-deus laret ;

Well e' Galibod 'n e roched
'Vid ar Guldig kignet kezeg !

Well e' Galibod en e hiz,
'Vid ar Gludig, spazer ar wiz ! »

(Bet kanet gand eur mesaer bihan deuz Kavan).

**

¹⁹⁰ diwarou = on diouharr.

Eun taol vil

Gwasa taol-fall 'm-oa greet biskoaz
'Oa diwiski ma mamm en noaz ;

Lakaad eur hernio war he fenn,
Ha mond ganti d'an overenn.

An aotro person a lere,
Er gador-zarmon pa bigne :

« 'Tro Doue !parrezioniz,
Arru e' an Diaoul en iliz !

« Gaou a lerez, beleg infam¹⁹¹ !
Neo ket an diaoul, pa'h e' ma mamm ! »

(Marie Feutren. Kerborz)

**

Paotred Sant-Aler

Paotred Sant-Aler 'lare, eun nozvez goude koan ;
« Dem-ni, eme ar baotred, na, d'ar Gachin-vihan :

Sklêr eh e' savet al loar, brao-braz e vo moned ;
Eno 'klevan lavared 'mañ noz¹⁹² an nezadeg.

Ar merhed yaouank 'lare an eil d'eben aneze :
« Me 'glev arru 'n eur gana Jan-Mari ar Horvez ;

Na, Jan-Mari ar Horvez hag e gamaraded,
Bremazon, pa vont erru, ni a vo regalet. »

Pa 'n em gav an dud yaouank a-dremdestig d'an ti,
E sao ar merhed yaouank evid o zaludi :

« Salud deoh, paotred yaouank ! » « Deoh, merhed, memestra !
Ar gwel dimeuz ahanoh a ra d'on halon joa »

« Pell 'zo dimeuz an amzer na moam ket ho kwelet. »
« War ar bord a zeiz devez », a respont ar baotred.

« Savet-hu, paotred yaouank, savet da greh an ti :
Beza zo komodite vid rei deoh da fumi¹⁹³ ;

Ha goude ma 'po fumet, c'hwi 'gavo merhed koant,
Pez a garfet kajoli¹⁹⁴, hervez ho santimant.

¹⁹¹ infam : galleg. mezuz.

¹⁹² noz : nozvez.

¹⁹³ Beza zo komodite vid rei deoh da fumi : bez' ez eus plas deoh evid butunad.

Sonet e' deg, unneg eur, an hanternoz sonet,
Ma lavare ar baotred : « D'ar gêr e' poent moned » ;

'R merhed yaouank a lare : « Amzer a-walh ho-pe',
'Hann warhoaz ar beure, p' 'o savet sklêr an de' ;

'Hann da warhoaz ar beure, pa zavo an deiz sklêr,
Welfet mui a sklêrijenn da vond 'trezeg ar gêr.

Neb 'dremenfe Kermarreg, d'an erur a hanternoz,
A glevfe Fañch ar Morvan o staotad war ar plouz ;

Neb 'dremenfe Kermarreg, d'an eur euz a greiste'
'Welfe liñseliou 'r Morvan o sehañ 'n beg ar gwe'.

Nag, en gra Luzividi¹⁹⁵, 'n kichenn ti ar Werhez,
Unan deuz ar Gaboned 'zo 'n em gavet diêz.

Unan deuz ar gwall verhed a gomañsas gantañ,
Da dond d'hen vituperi¹⁹⁶, da gana pouill dezañ.

Ma rank ar paour-kêz klañvour ahane partia,
Pe 'h e' peder loen¹⁹⁷ zodet dioustu d'he divleva.

(*Couillec. Gwerliskin*).

**

Ar hloareg dihizet

« Ma moereb koz, din-me laret
Penaos galloud deboch¹⁹⁸ merhed ? »

« Et-hu d'ar foar da Lanvezeg,
Ha gret eno eur vestrezig ;

Et-hu d'ar foar da Landreger,
Prenet eun habid dimezell ;

Et-hu d'ar foar d'ar Hoz-Varhad,
Chomet eun tammig diwezdad ;

Chomet eun tammig diwezdad
Goulllet loja en ti he zad...

« Boñjour ha joa oll en ti-mañ !

¹⁹⁴ kajoli : galleg. floura.

¹⁹⁵ Luzividi : notenn gand F. an Uhel : Ema Luzivid war an hent koz a ya deuz ar Pontou da Vontroulez. Eno ez eus eur chapel d'ar Werhez.

¹⁹⁶ vituperi : karnacha

¹⁹⁷ peder loen : peder, pa'z int pazed.

¹⁹⁸ deboch : galleg : lakaad ar merhed da veza gadal.

Ha lojet e vin-me ennañ ? »

« Amañ ne vefet ket lojet,
Heb goud a beleh e teuet. »

« Me 'zo o tond deuz ar marhad,
Ma gwaz 'zo 'r gêr o labourad.

Diskennet 'ta ha deut en ti,
Laket ho marh er marchosi ;

Laket ho marh er marchosi,
C'hwi 'deuio da goaniañ ganin. »

N'oa ket o hoan hanter-debret,
Ar boan 'n he fenn a zo skoe ;

A zo skoet ar boan 'n he fenn,
Gand aon na gouskje heh-unan.

« 'Vid hoh-unan ne gouskfet ket ;
M'ho lakay gand ma merh Jannet... »

N'oa ket eet o zreid war ar bank,
Sevel prepoziou eksellant¹⁹⁹.

Pa oent o-daou da repozi²⁰⁰,
Ne ree²⁰¹ 'med komz a dimezi.

« Peseurt dimezell ez oh-c'hwi,
Ne ret 'med komz a dimezi ? »

« N'on na dimezet nag itron,
Me e' ho kloareg, Jan-Yvon. »

« Warhoaz ar beure, pa zavfet,
Ho habid kloareg a wiskfet ;

Ho habid kloareg a wiskfet,
Digand ma mamm am goulennfe... »

« Ma moereb koz, din-me laret,
C'hwi 'rofe din ho merh Jannet ? »

« Ma merh Janent c'hwi n'ho-po ket :
D'eun all am-eus he frometet²⁰². »

« Pe am-bo hi, pe n'am-bo ket,

¹⁹⁹ prepoziou eksellant : galleg : komzou mad-tre.

²⁰⁰ repozi : galleg : diskuiza.

²⁰¹ Ne ree : ne ree-hi.

²⁰² frometet : galleg.

Eun nozvez ganti 'm-eus kousket. »

« Ma 'h eus kousket ganti eun noz
C'hwi a ray eun eil, ha bemnoz ;

C'hwi a ray eun eil, ha bemnoz...
Ha kontantet yaouank ha koz !

(Bet kanet gand Yvonne Maillot.Planiel).

**

Kloareg Simon

I

« O ! va mamm gêz, din-me lavaret
Penaos ober 'vid gonid Jannet,
Aou !
Penaos ober 'vid gonid Jannet ?

« Mond dohtu d'ar foar da Bicherel,
Ha lakaad eun dillad dimezell. » Aou !

« Hag en distro ahane d'ar gêr,
Mond da houlen lojeiz en kêr », Aou !

II

« Deiz mad ha levenez deoh a laran !
Lojet 'vefen eun nozvez amañ ? » Aou !

« Ya. Diskennit ha deuit en ti ;
Laket 'vo ho marh er marchosi. » Aou !

Laket 'vo ho marh er marchosi :
Kerh ha foenn en-devo da zebri. » Aou !

Kerh ha foenn en-devo da zebri,
Ha c'hwi ranko koania ganem-ni. » Aou !

« Me n'on ket 'vid debri nag eva m'on,
Nann, gand ar glahar 'zo em halon. » Aou !

Nann, gand ar glahar 'zo em halon,
Soñjal rankin kousked va-unon²⁰³. » Aou !

« Tavit, dimezell, na ouelit ket,
Evid hoh-unan na gouskfet ket. » Aou !

Evid hoh-unan na gouskfet ket,
Nim ²⁰⁴ ho lako gand on merh Jannet. » Aou !

²⁰³ va-unon : va-unan.

²⁰⁴ Nim tregerieg : Ni

III

Na pa oant eet o-daou 'n o gwele,
'Savas kaoz en dimezi gante. « Aou !

« Peseurt dimezellig ez oh-c'hwi,
Na pa gomzet din a zimezi ? » Aou !

« Me n'on na dimezell nag itron,
Me ez eo tous kloareg Simon ! Aou !

Ha warhoaz ar beure, beure-mad,
Me 'yel' d'ho koulenn digand ho tad. » Aou !

IV

« Roit din ho merh, pe ne ret ket,
Eun nozvez ganti am-eus kousket. » Aou !

« Na, ma 'peuh-hu greet an nozvez kenta,
C'hwi a ray an eil, an diweza. » Aou !

« C'hwi a ray an eil hag an drede
Ha beteg ar maro, goude-ze ! » Aou !

(Bet kanet gand Julien Cojean, boutaouer. Montroulez).

**

Gwillaouig ar Floc'h o kovesad e vestrez

Eur plah yaouank a barrouz Prat
Rei tra lira tranliralainen !
A zao eur gwener, beure mad ;

A zao beure mad, eur gwener,
Rei tra lira tranliralainen !

Da vond d'ar foar da Landreger,
Evid prenañ eur walenn hlaz,
Da rei en prezant²⁰⁵ da eur gwaz.

« Dalit, 'mezi, ar walenn-ze,
A roan deoh dre amitie²⁰⁶.

Ar gwaz a oa treitour ha fin,
He homeras en eur hoarzin.

« Ho karet em-eus, hag e rin c'hoaz,
Abalamour d'ho kwalenn hlaz..

²⁰⁵ prezant : galleg : prof.

²⁰⁶ amitie : mignoniez.

Ma mestrezig, mar em haret,
Deur da goves, noz Nedeleg ;

Deut da goves, me 'yel' ive'
'Vefom on-daou 'n doujañs Doue. »

Mond 'eure a-raog en iliz,
Gwiskañ 'eure eur surpilis ;

Eur boned karre war e benn,
'Vid rei d'e dous an absolvenn.

Ar plah yaouank a lavare,
Er govesion pa daouline :

« Mea culpa, mea culpa !
Ma zad, me 'gonto deoh eun dra :

Ma zad, desket din ar sekred
D'ober d'ar gwazed ma hared ;

D'ober d'ar gwazed ma hared,
Karoud a ran 'n neb n'am har ket.

« Ma merhig, din-me lavaret
Piou e' an hini a garet ? »

« Gwill' ar Floc'h ma muia-karet ;
Karoud a ran 'n neb n'em har ket. »

« Ma merhig, 'vid ho pinijenn,
C'hwi 'deuy bemdez d'an overenn

Evid lared ho chapeled,
M'ho-po Gwill' ar Floc'h da bried.

Ma merhig, ho pedi a ran
N'efet ket da gomuniañ,

Ken ho-po bet an absolvenn
Digand unan a'r veleien ;

'Tre²⁰⁷ m'oh absolv'et ha nan oh²⁰⁸,
Oh etre daouarn Gwill' ar Floc'h.

« M'em-bije gouvezet ho toare,
N'ao ket bet deut amañ fete'.

Me 'ray d'o kwrizio da zeho,
'Vel ma ra ar gwrizio louzo ;

²⁰⁷ Tre : etrezeg

²⁰⁸ 'Tre m'oh absolv'et ha nan oh : an absolvenn ho-peus bet n'eo ket unan vad.

Me ho lakay da dizeha,
'Vel ar hanab da didilla²⁰⁹ !

Doare all : (da heul)

« Ha posubl 've digand Doue
'Ve Gwill' ar Floc'h a ve aze ? »

« Eur wez all, bezet muioh fur,
Roit hoh amitie gand mezur. »

« Eur wez all, me 'vo muioh fur,
Me 'roy ma amitie gand mezur ;

Gand eun hanter boezell me 'vuzuro
Ha dre vuzur just me 'roio ».

(Bet kanet gand Mari-Jann Fregean. Peder neg. Miz Gwengolo 1888)

**

Marivonig ar Floc'h

Barnabas koz a lare, eun deiz, d'e vab Erwan :
« Komeret Marivonig, pa hoh-esu bet ar boan
Komeret Marivonig, p'hoh-eus heh ofañset,
Rag m'am-bije greet se, me 'm-bije he faeet. »

« Pemp-kant skoed aour melen am-eus roet d'he zad,
Pevar-hant da Varivonig, 'vid he bolontez vad,
Pemp skoed 'n eur havellig, da lakaad luskellad,
Tri 'n eur jakedenn²¹⁰ nevez, pa vo arru an oad. »

Na, pa'h a Marivonig, ar zul, d'an overenn,
'Vez 'hed an diou, an teir eur, lakaad kolinetenn²¹¹ ;
Na, pa'h a Marivonig, ar zul, d'an overn-bred
E lavar paotred Plouillo : « Arru fleur ar merhed ! »

Ruz ez eo he dioujodig, ha glaz he daoulagad,
Mil boan a ra d'am halon rankoud dond d'he huitaad ;
Mil boan a ra d'am halon rankoud dond d'he huitaad,
Ker liez ma soñjan enni, 'teu 'n dour em daoulagad. »

« Dalit ho merh, Fañch ar Floc'h, ha gret ho mad ganti,
Rag me 'm-eus kavet eun all, a zo ken koant hag hi.
N'emañ heh-unanig, a-drugarez Doue,
Me am-eus poaniet ganti, koiulz en noz hag en de' . »

²⁰⁹ didilla : diruska ar hanab.

²¹⁰ jakedenn : amañ : eur zae.

²¹¹ 'Vez 'hed an diou, an teir eur, lakaad kolinetenn : e vez diou, teir eurvez o lakaad he gouzougenn.

« Tostaet, kamaraded, da evañ eur banne,
Da yehed Mrivonig, 'zo klañv en he gwele.
Pa oa ar baotred yaouank o kompozi o zon,
'Oa eur Barnabas bihan 'pokad da Varivon. »

(E Keramborn. Plouared. 1844).

**

Ar vatez brazez

Ma matez a zo brazez,
A zo brazez, a zo brazez ;
Ma matez a zo brazez, neh braz am-eus ganti,
Pimpaon, faradaon !
An darn vuiañ ma moaienn²¹² a yel' d'he gwilioudi.

« Leret-hu din, Janedig,
Ma Janedig, ma Janedig,
Leret-hu din, Janedig, peleh e oah kousket,
Pimpaon, faradaon !
Ha piou 'n-eus greet an afer hag e-neus ho tapet. »

« E-barz en kambr an dourell,
Kambr an dourell, kambr an dourell,
E-barz en kambr an dourell, war eur gwele izel ;
Pimpaon, faradaon !
'N hini 'n-eus greet an afer, aotro, 'h e' ho mevel. »

« Para²¹³ 'oa deoh-hu, Janed,
Deoh-hu, Janet, deoh-hu Janet,
Para 'oa deoh-hu, Janet, para na grieh-c'hwi ?
Pimpaon, faradaon ! »
« Arhant am-boa digantañ, ha mil vad a ree din ! »

« Me am-eus triweh ejenn,
Triweh ejenn, triweh ejenn,
Me am-eus triweh ejenn, eun eost foenn war ar prad,
Pimpaon, faradaon !
Da rei d'am mevel bihan da zond d'ho komerad. »

(Jacquette Le Brun. Pederneq).

**

Kemenerez Lannuon

Eur gemenerez yaouank a barrouz Lannuon
He-deveus greet rochedo d'an aotro ar baron.
Novembre, décembre

²¹² ma moaienn : deuz ma arhant.

²¹³ Para : Petra.

Le premier jour de mai.

P'ao achu ar rochedo, hag hi d'o has d'ar gêr,
Hag hi rankontr al lakez hag ar palafrigner :

« Leret-hu din, lakezig, hag-eñ 'mañ 'n aotro 'r gêr ? »
« Ya, 'mezañ, kemenerez, 'mañ an aotro er gêr... »

« Antreet, kemenerez, antreet 'barz ar zal,
Ha c'hwi 'po gwin da eva gand ma gwerenn gristal²¹⁴. »

« Kared 'ran, 'mezi, an aour hag ivez an arhant,
Ha kousked gand eun aotro me ra ivez, kontant. »

Pa 'h a ar gemenerez, na, gand ar viñs d'ar hreh,
E sach an aotro warni, ken a strake he breh.

An deiz-war-lerh ar beure, 'benn ma oa deut d'an traou²¹⁵,
E tivere an daelou en traou gand he botou.

« Aotro Doue, emezi, para²¹⁶ 'larin d'am mamm ?
Bete 'n oad a daouzeg vloaz, me 'm-oa bevet divlamm ;

Bet 'noad a daouzeg vloaz, me 'm-oa bevet divlamm,
A-benn ma vin trizeg vloaz, me a vo merh ha mamm !

(Bet kanet gand Françoise Mao. Planiel. Miz Eost 1888).

**

Merhed Kodann

Selaouet oll, hag e klevfet
Eur zon a-nevez kompozet ;
Eur zon a-nevez kompozet,
Da verhed Kodann ez eo greet.

A zo greet da verhed Kodann,
'Ya gand lêz dous d'an Oriant ;
Emaint ebo a ru da ru :
« Dimezell, ha lêz ho-po-hu ? »

Gwerzet al lêz à la fin²¹⁷,
Eet eo ar merhed d'eva gwin :
Eun eskod²¹⁸ gwin o-deus evet,
Arhant da baea n'o-deus ket.

Pa'h a ar verh henañ d'he sakodou²¹⁹,

²¹⁴ gwerenn gristal : galleg : kristal.

²¹⁵ traou : tregerieg : traon.

²¹⁶ para : petra

²¹⁷ à la fin : galleg.

²¹⁸ eskod : galleg : écot.

Ne gave diner nemed daou :
Ar merhed 'gomañs da ouelo,
Hag an ostiz d'o diwisko.

Hag ar manah a zeu en ti :
« Merhed Kodann, petra 'faot deoh-c'hwi ? »
« Eun eskod gwin o-deus evet,
Arhant da baea n'o-deus ket. »

Hag ar manah a yeas d'e zah,
Paea 'n eskod, ha paea yah²²⁰.
Eur gwele-noz 'oa 'n tal an tan,
'Leh m'e-neus greet tri mab bihan.

« Hemañ 'vo roue, eun all pab,
Eun all 'vo heñvel euz e dad.
Ar merhed a zo gwilioudet,
D'an ospital ez int kaset.

D'an ti publik eo eet ar merhed,
Da lavared d'ar zoudarded :
« Arruet kement ma karfet,
Amañ oll vefet servijet !

Mar fell deoh-c'hwi bremañ kleved
Piou 'n-eus ar zon-mañ kompozet,
Eo eur vandenn gemenerien,
O wriad indan eun dervenn ;

Faot n'o-doa lêz d'o merenn,
Rag n'o-doa bet nemed soubenn.
Merhed koant Kodann a fache,
O kleved kanañ ar zon-mañ.

Bezef droug gand neb a garo,
Greet eo ar zon, kanet 'vezo,
Skrivet eo dim war baper gwenn,
Ni he hano, war bouez on penn.

(Bet kanet gand Perrine Jorgelin).

**

Gwreg person Duod²²¹

Eur valis²²² vraz hag eun anken
A oa etre ar veleien,

²¹⁹ sakodou : godellou.

²²⁰ yah : oll.

²²¹ person Duod : notenn gand F. an Uhel ; M. Falc'her, person Duod, e 1793.

²²² eur valis : galleg ; eun drougiez.

'Baoe m'eo lañset an dekred
E rankont kaoud beb a wreg.

Permeti 'ra an Nasion
En-do ar person eun itron ;

Ya, ken gwir ha ma lavar,an,
M'en-do ar person Mariannan.

Mariannan, ar feumeulenn,
C'hwi a zougo ar zoutanenn ;

Labour ho-po, Mariannan,
Da gerhad dour ha da gannañ,

Da walhi ar pehed mignon
A zo añjañdret 'n ho kalon !

Neb a welje ar hure born,
Boutouillad gwin ruz euz peb dorn ;

En peb dorn boutaillad gwin ru',
'Vond etrezeg ar Vousteru ;

'Vond etrezeg ar Vousteru
Da wel' d e eontr, ar hure du !

Ar hure du a lavare :
'Barz en Gwengamp pa arrue :

« Ha c'hwi ho-pe ar gomplesañs
Da gana din son an noblañs ? »

« Son an noblañs ne ganin ket ;
Bal ar veleien sermantet ;

Bal ar veleien sermantet
A ganin deoh-hu, mar karet... »

.....

Sellet a-dreñv, sellet a-raog,
Me eo sur gwreg person Duod²²³.

(Bet kanet gand Marie-Anne Le Noan. Duod)

**

Abad Plounevez²²⁴

²²³ Me eo sur gwreg person Duod : notenn gand F. an Uhel : an diou werzenn-ze a oa bet lavaret, sañset, gand an hini a veze greet anezi "gwreg ar person", eun devez pardon, pa oa kalz a dud en-dro dezi.

²²⁴ Plounevez : Plounevez-Moedeg, e-kichen Lannuon.

Eun abad 'zo e Plounevez
A zo dallet gand ar chase,
Six bonnes aventures, ma moitié
Six bonnes aventures.

Nag, hennez a zao mintin-mad,
Da vond da chaseal d'ar hoad.

Nag, er hoad pa'z eo antreet,
Eur had penn-gwenn 'n-eus remerket.

Eur had penn-gwenn 'n-eus remerket,
Fañchonig koant e-neus gwelet.

Fañchonig koant e-neus gwelet,
Ha diganti e-neus goullet :

« Fañchonig, din-me leverit,
Peleh oh bet, peleh eh it ? »

« 'Kas va zaout d'ar park me 'zo bet,
Ha d'ar gêr me 'zo dizroet. »

« Leverit din-me, Fañchonig,
Petra 'lavar ho kalonig ? »

« 'Vid va halon ne lar netra,
Hag ho hini a lar petra ? »

« Ma halon a lavar din
Na, karoud mad neb a blij din :

Deziroud vad da beb unan,
Hag ar gwella din va-unan.

Fañchonig, din-me leveret,
C'hwi 'rofe eur pok d'eur beleg ? »

« O ! ya, na pa ve daou a ve,
Pa'z om gwelet gand ar hure. »

Pa oa an abad o pokad,
E oa ar hure o selled.

Nag, ar hure a houlenne
Digand an abad, an deiz-se :

« Pa'z eo er chase poh bet,
Peleh 'mañ ar had 'peus tapet ? »

« Etre va zok hag an douar,

Am-eus bet tapet diou glujar.

Na, pa am-eus va zok savet,
An diou glujar 'zo achapet. »

An aotro kure 'lavare,
Er gador-zarmon pa bigne :

« Tado ha mammo, me ho ped,
Ha c'hwi mestro ha mestrezed,

Kasit ho poatred da vesañ,
Dalhit ho merhed da nezañ,

Dalhit ho merhed da nezañ,
Chaseourien 'zo er vro-mañ.

Chaseourien 'zo er vro-mañ,
A dap klujiri, hep tennañ.

A dap klujiri, hep tennañ,
A dap ar had hep he lahañ.

(Charlez Mallegol. Montroulez. 1876)

**

Person Klerin

Mar plij ganeoh e selaoufet
Eur zon 'zo nevez kompozet ;

Da berson Klerin eh eo greet,
Abalamour d'e dous Jannet.

« Ma dous Jannet, din-me laret,
Peleh 'mañ ar boan houzañvet ? »

« Etre va estomac ha va glin,
Emañ va foan, aotro Klerin ;

Etre va estomac ha va chouk,
Aotro Klerin, emañ va droug. »

« Hag e-leal, va dous Jannet,
Ho rapport²²⁵ din-me a rofet. »

Aotrou Klerin a voñjoure,
'N ti 'r medesin pa arrue :

²²⁵ rapport : notenn gand F. an Uhel : troaz, a veze sellet outañ evid gouzoud euz a beleh e teue an droug.

« Medesin, laret din bremañ
Ha c’hwi a zellfe an dour-mañ ? »

« Hemañ ‘zo dour eur plah yaouank
An hini²²⁶ ‘zo pell ‘zo langisant²²⁷. »

Ar mestr medesin a laras
Da berson Klerin, p’he klevas :

« Lakit an dour en eur werenn,
Ha me ‘zo sur hen sello soudenn... »

Kit d’ar gêr, ha larit d’ar plah
A-barz an nao miz e vo yah ;

It-hu d’ar gêr, leret dezi,
Bugale seiz miz ‘zo ganti ;

Bugale a zeiz miz hanter,
A-barz an nao miz ‘vont er gêr. »

Aotro Klerin a houlenne
Digand ar medesin neuze :

« Na, c’hwi a rofe din louzaou
Da zegas bihanig d’an traou²²⁸ ? »

Ar mestr medesin a laras
D’an aotro Klerin p’hen klevas :

« N’e’ ket me a zegaso ar hiz
Rei louzou d’an dud a Iliz,

Rei louzou d’an dud a Iliz
Abalamour d’o zakrifis²²⁹. »

« Na, pa werzfen va soudanenn,
Eñ ‘no, bihanig, mezerenn²³⁰ ;

Na, pa werzfen va holierou,
Eñ ‘no, bihanig, bonedou ;

Na, pa werzfen va surpilis
Eh ay bihanig d’an iliz ! »

(Bet kanet gand Jeannette Le Roux. Montroulez. 1876)

**

²²⁶ An hini : P’hini er skrid orin.

²²⁷ langisant ; o tizeria.

²²⁸ traou : traoñ.

²²⁹ zakrifis : pa’z int bet sakret gand an Iliz.

²³⁰ mezerenn : maillurenn.

Roulom on yaouankiz

Me n'am-eus nemed eur blank,
Setu eno m' oll arhant !

Kemer me, pe lezel me !
Setu eno m' oll danve' !

Me n'am-eus nemed eur miz
Da roula ma yaouankiz !

Er miz-se, keid ma pado,
Nin 'roulo hag a zono !

Keid ma pado ar miz-se,
Nin a dañso, noz ha de' !

Dañsom 'ta, Mari Botad,
Ha bouchom d'ar chopinad ;

Dañsom, pa emañ ar hiz,
Ha roulom on yaouankiz !

(Catherine Renaud. Pleiben)

(Liou ar gwenedeg a zo gand ar zon-ze).

**

Mamm an avalo

« Dampet 'vo ma violañs !²³¹ » eme ar zonerien,
Red 'vo sevel eur chañson war sujed eur wezenn ! »

Ar wezenn-mañ 'zo plantet war vordig eur rivier,
'Barz eun tamm parrouz vihan, demdost da Landreger.

Doare all :

Ar wezenn 'zo bet plantet war vord an abati,
Me 'gred eun abad yaouank a gomand warnezi.

*

Redeg a ra he gwrizio partoud dre ar hoajo,
Glaz e' 'vel eur hlizinenn, ha karget a avalo.

Tapoud krog en he branko 'zo pehed veniel,
Tañvad deuz he avalo a zo pehed marvel.

²³¹ Dampet 'vo ma violañs ! : daonet 'vo ma biel !

Nag eur bagad pichoned, o vond 'trezeg ar hoad,
'Zo pozet ar he branko, ha manet kousket mad ;

Eur bagad chaseerien a zo bet tremenet,
Hag o-deus bet añleuvel darn deuz ar pichoned ;

Hag ar peurrest a gane, gand eur vouez a oa trist :
« Marv e' mamm an avalo ! ne evfom ket a jistr !

Med bremañ ni a yelo da Vourdel, david gwin,
Nag an tan difoeltr²³² biken d'ar vro ne deufom ken ! »

(*Marharid Fejer. Plourio*).

**

Tog an ever jistr

Me a fell din chañch a etad ;
An hini 'm-eus nan e' ket mad.
Eramptantouri, touri, touriden !
Eramptantouri, touri, tourida !

Me 'fell din beza toger,
Honnez e' ar gwellañ micher ;

Ispisial 'vid ar bloaz-mañ,
Honnez eh e' 'r vicher ar gwellañ ;

'Spesial²³³ tog an ever jistr :
Hennez a vez bepred en riñsel²³⁴.

A-wechou 'kousk mêz, en noz,
A-wechou all 'vez paket kloz²³⁵.

En-mesk an tan hag al ludu :
A-barz 've deiz 'n e' chañchet tu.

(*Erwan Nicolas. Plourio*)

**

Son ar mezhier

Mar 'peus c'hoant da gleved mizer,
Deut da zelaou son ar mezhier.

Ma 'm-oa pemp-kant skoed a leve,

²³² an tan difoeltr : an tan-foeltr.

²³³ Spesial : dreist-oll.

²³⁴ riñsel : riskl.

²³⁵ paket kloz : paket mad.

Toud eh on deut a-benn aneze ;

Karr, killo, ha kazeg wenn,
Toud eh int eet em horzaillenn ;

Eur vuohig vriz, euz ar gwella,
Hag he-dije daou leue ar bla ;

Nao forhell bihan war ma gwiz,
Toud eh int eet gand an ostiz.

Me am-eus pemp a vugale,
N'am-eus tamm bara da rei deze ;

Mez pa rankjen redeg en noaz,
M'am-bije gwin, me 'evje c'hoaz !

Doare all (diou werzenn ouspenn) :

Eur yarig wenn am-boa ivez,
Hag a dewe²³⁶ daou u bemdez.

**

Ar mezhvier (Eil gwez)

Brava micher 'zo war an douar eo kanañ ha c'hwistellad,
Beza o tebri hag oh evañ 'n eun ostaleri vad bennag ;
Beza o tebri hag oh evañ en eun ostaleri royal,
Eur plahig koant euz ho servija ha sonerien o son ar bal.

Fachet-braz eo ma mestrez 'balamour ma vutunan,
Ma 'h an en noz da hoari, hag en deiz da evañ ;
Pa ne garan ket chom ganti da labourad, noz-deiz ;
D'ar zulio na d'ar gouelio n'am loskfe, war ma feiz !

Gwechall, pa oan bihanig, gand ma mamm, 'n tal an tan,
Ne ouie den ma doare nemedon ma-unan :
P'oan ganti war he barlenn, me lonkas eur hlaouenn,
Abaoe 'h on ' klask he lazañ gand gwin ruz ha gwin gwenn.

Pa foetfen ma oll moaienn, n'hallan ket dond a-benn ;
Kef²³⁷ an ivern 'zo, heb mar, en-kreiz ma horzaillenn :
Pa dremenfe ar mor braz dreizi gand e oll besked,
Bepred e teufe ar hef, ha bepred am-be sehed !

'N an' Doue, kamaraded, na, pa vin lienet²³⁸,
Lakaet eun nao pe deg real en lostenn ma roched,

²³⁶ dewe : dozve.

²³⁷ Kef : glaouenn.

²³⁸ ²³⁸ lienet : evid mond er bez.

Ma paein ma skodenn, dre leh ma tremenin,
Ha ma paein boutailad d'ar vezverien, dre ma'h in !

'N an' Doue, kamaraded, pa vin-me archedet,
Laket eun tamm kreun bara din en korn ma arched,
Laket eun tamm kreun bara zegal, eun tamm mad a gig-sall :
Ar betail²³⁹, 'glevan lared, a vo just²⁴⁰, er bed all.

En an' Doue, kamaraded, ma interet en kav ar gwin,
Ma zreid dindan eur varrikenn, ma geno dindan ar pin ;
An dakenn a divero ma halon a zoulajo²⁴¹,
Ha mar didal ar varrikenn, lezi ma horv me a evo !

En an' Doue, kamaraded, na zonet ket ar hlaz din,
Rag jich²⁴² ar gwer am-eus torret, ar re-ze a zono din ;
Rag jich ar gwer am-eus torret, ar re-ze din a zono,
An ostiz hag an ostizez, ar re-ze ray ma hañvo !

« Foet e voutig, foet e drantenn²⁴³, foetet 'teus da gorbillenn ! »
'Laro 'r lapoused ahanon, na, pa vin-me o tremen ;
Ha c'hoaz e lavarfont siwaz ! ar pez a ray din muioh poan,
Du-hont n'evi na jistr, na gwin, na kennebeud dour, med tan ! »

(Bet kanet gand Job Gerveur. Plouared. 1840).

**

Ar mezhvier

En an' Doue, ma mignoned,
Pa vin kleñv, deut-hu d'am gweled,
O ! drin drin drin !

Deut d'am gweled, pa vin-me klañv,
Keuz ho-po din-me, mar marvan.

En an' Doue, marv pa vin,
Na zonet ket ar hlaz din ;

Ar werenn hag ar pinto²⁴⁴,
Ar re-ze din a zono.

Pa vin-me marv, ma interet,
Ha n'am lakit ket er vered ;

Ma lakit en kav ar gwin,
Ma genou indan ar pin ;

²³⁹ betail : galleg : loened eun atant.

²⁴⁰ just : rouez.

²⁴¹ zoulajo : divehio.

²⁴² jich : sichennou.

²⁴³ foet e drantenn : unan a zebr pep tra e-neus.

²⁴⁴ pinto : galleg "pintes".

Ar varrikenn pa didalo,
Pebez eurvad me a raio !

Pa vin-me marv hag interet,
N'am lakit ket 'barz ar vered ;

Ma lakit indan ar piñsin,
Taolit warnon jistr ha gwin,

Ma laro paotred ar werenn :
« Larom gantañ beb a bedenn :

Peb a bater, peb a ave,
M'aio e ene da Doue.

Diou varrikennad gwin gwenn,
'Vid kano kaer ar veleien,

Ha diou varrikenn a win ruz²⁴⁵,
D'ar re 'ray ma hañvo dioustu. »

(Plouared. 1885)

**

Son soubenn al lêz

Sonet 'ta, sonerien,
Sonet ha sonet kreñv !
Emañ soubenn al lêz
O vond war an trebez.

Pa vo mouget an tan
Ha lazet ar goulou,
'Troio an dud nevez
Deuz 'r memez tu o-daou.

Sonet 'ta, sonerien,
Sonet ha sonet frank !
Emañ soubenn al lêz
O voned war ar bank.

Sonet 'ta, sonerien,
Ha sonet, sonet sklêr !
Emañ soubenn al lêz
O vodn war an dalfer²⁴⁶.

N'eo ket a-daoliou daouarn
E vez piket ar mên ?

²⁴⁵ diou varrikenn a win ruz : diou varrikennad...

²⁴⁶ dalfer : an daol-noz, hervez F. an Uhel, a verk eur ? (marteze taol-fer, taol-houarn).

N'eo ket 'daoliou morzed
E vez formet²⁴⁷ an den.

(Bet kanet gand Gaouen. Ar Faou)

**

Kanom an Nouel

Kanom an Nouel, en penn an ti !
Per pe avalo a vank din ;

Per, pe avalo, pe arhant,
Pe ar verh henañ, mar ge' koant ;

Ha mar ge' koant, roet 'nezi din,
Ha mar ge' vil, kaoh eviti.

Kanom an Nouel da Nedeleg !
Arru e' 'r paour-kêz Herve Brozeg,

Hag e visahig 'zo war e chouk,
E votoigo, dour ha fank toud ;

Chomet e' diweznad da vale,
Evid klask brigons²⁴⁸ d'e vugale.

Kanom an Nouel da Nedeleg !
Toull eh e' e zae hag e roched :

Eun tamm kig-sall evid peñseliad,
Hag eun andouillenn evid gwriad !

Kanom an Nouel da Nedeleg !
Arru e' 'r miliner d'ho kweled ;

Mar ne ret dezañ e dizro mad²⁴⁹,
Eñ en-do soñj deuz ho sahad.

(Paolig ar Halvez. Inosant. Trevou. 1889. Sañset e vefe bet savett ar pez-se gantañ.)

**

Noz ar Gwidonne

Deboñjour ha joa, en ti-mañ,
D'ar wreg, d'an ozah, da genta ; *(diou wech)*

²⁴⁷ formet : galleg : greet.

²⁴⁸ brigons : galleg : kreuniou

²⁴⁹ e dizro mad : e galanna, hervez F. an Uhel. Marteze "distro, dizro"

Ha goude-ze d'ar verh hena.

Donne,

Noz ar gwidonne

Donne,

Nim on-do eun dra.

Nag er henta ti ma'z om bet,

Eun hanter porhell on-deus bet,

'Mañ er porz, war gein ar gazeg ;

Deut oll e-mêz hag hen gwelfet.

Donne...

Nag en ti-mañ zo eur wreg vad :

Doue da rei dezi eur bloavez mad, (*diou wech*)

Tri mab bihan en eur hovad !

Donne...

Tri mab bihan en eur hovad,

Unan Roue, hag unan Pab, (*diou wech*)

Hag eun all heñvel ouz e dad.

Donne...

Na, nim 'glev trouz ar gontell-gamm,

O troha dem-ni peb a damm :

Na, trohit pellig deuz ho torn,

Gand aon e trofeh an askorn.

Donne...

Rag an askorn, pa vez trohet,

E adaoza ne heller ket (*diou wech*)

Eur wech ma ve bet trohet.

Donne...

Na, nim 'glev trouz an alhweziou,

O tigeri an armellou, (*diou wech*)

Evid rei deom-ni dinerou.

Donne...

N'om ket 'vid terri pennou yer,

N'emañ ganeom on bijer²⁵⁰ ;

On bijer er gêr 'zo chomet,

Da domma en-tal an oaled.

Donne...

N'om ket 'vid tremen ar poullo,

Gand aon da hlebia on loero.

Evid 'n em divenn deuz ar hi,

Indan e lost bountit ho fri²⁵¹ !

²⁵⁰ bijer : bizier.

²⁵¹ ho fri : notenn, e galleg, gand F. an Uhel : Cette pièce, comme plusieurs autres, demanderait de longs commentaires, auxquels nous avons renoncé, car on peut les trouver ailleurs.

**

Dallig Leon

Eun dallig euz a Leon
'Zo melankoli²⁵² en e galon.

Avalamour d'e vinio
'N-eus añleuvet²⁵³ an aotro Go.

Nan eus beleg e-barz ar vro
Evel henhont, beleg ar Go,

'N-eus añleuvet an iñstrumant
A divertis an dud yaouank ;

Memez amzer, ar re oajet,
'Zo chalmet oll deuz e gleved.

« En em goñzol, ma dallig paour !
Ha pa goustfe din deg louiz aour...

Ar Pab ha me 'zo mignoned :
'Barz tri deiz me ray dit gweled²⁵⁴ ;

Ha, war ma feiz a denjentil,
Me a ray dit kaoud da ostill !

Para²⁵⁵ divenn d'an dud dañsal,
Pa oa permetet gwechall ?

N'eo ket divennet gand Doue,
Na gand eskob, na gand roue,

Dañsal d'ar zul ha d'ar gouelio,
Nemed e-pad an ofiso.

David a aprouas an dañs ;
Dirag an arh aliañs,

A daolas e vantell royal,
'Vid beza lijer da dañsal.

Pa lahas David Goliat,
'Permete Doue an ebat,

²⁵² melankoli : galleg. hirnez.

²⁵³ añleuvet : galleg : tennet kuit.

²⁵⁴ me ray dit gweled : me ray dit gweled ar Pab.

²⁵⁵ Para : Perag

Deuz a bep sort iñstrumañcho,
Tambour, bombard ha binio.

Lezom eta beleg ar Go
Da gonta faribolenno !

(Bet kanet gand Marguerite Philippe. Keroabin. 1888)

**

An nezerezed

Tostait da zelaou kana,
Na, pa 'm-eus amzer da rima,
Da gleved eun disput chokant²⁵⁶,
Savre etre diou blah yaouank,
Evid ar bloavez tremenet,
Asamblez en eun nezadeg.

Tregont plah e oant o neza,
Hag o kleved an disput-ma',
Oll e larjont e oant kontant
'Vije greet eur zon divertisant,
Abalamour d'ar homzou vil
O-deus laret an eil d'eben.

En peb bro e weler ar hiz,
Komun e-touez ar yaouankiz ;
Neb en-defe plah en nezadeg
'Ha da gas dezi eur boket,
Ha, d'abardaez, heb lakaad mar²⁵⁷,
'H a ar paotr da dougen ar harr.

Pa oa sonet kreisteiz-hanter,
'Antren eur plah gand eur baner,
Leh ma oa 'r mrhed o neza,
Da rei eur boket da Anna,
Hag ivez eur voutailad win,
Eun daou pe dri grapad rezin.

Ar plah 'gomañs he diskourio,
Pa oa o rei he frezañjo²⁵⁸.
Med Izabel, p'he-deus gwelet
Da biou e roer ar boket,
E sav ar jalouzi 'n he fenn,
Hag he-deus laret evel-henn :

« Me a gred e' evid ober vil
'Roer an traou-ze d'ar pez-vil,

²⁵⁶ chokant : galleg : feukuz.

²⁵⁷ heb lakaad mar : sur .

²⁵⁸ frezañjo : galleg : profou.

Pe he-dues greet degas amañ
Evid on lakaad da flikañ²⁵⁹.

Me 'm-eus greet dre oll ma dever,
Kap d'hen ober c'hoaz 'n ez keñver,
Ha bevet 'barz an onestiz
Kerkoulz ha te, plah he bleo griz. »

« Ganit emañ 'n oll siou mad,
Ha bepred ne zell den d'az kad,
Nemed eul liper chopino,
Eur fouet-boutik, eur hrag-aotro,
A zo aze 'n ti n'onn para²⁶⁰,
Bet komeret 'vid he bara. »

« Me 'gred din 'teus c'hoant da gleved
Kowlz dit deuz a diouharr skarbet²⁶¹,
E vleo a liou ar harotez ;
Me 'gred din eo digand hennez
Az-teus bet da voutailad-win,
Da vokedo ha da rezin. »

« Beza eñ 'eus komodite²⁶²
Da brena 'r pezh, 'n e volonté',
Ha ne laka ket e arhant
'Vel ma ra da halant yaouank,
Da hoari paotr ha da roula²⁶³,
Hep kad dillad da 'n em wiska. »

« Da hini-te 'zo paotr faro,
Pa vez gantañ e goz vrigo,
Degouezet dezañ 'berz e dad-koz,
(Ouspenn eur walenn²⁶⁴ 'zo 'n e foñs),
Chupenn lost moan ha tog pomper²⁶⁵ ;
'Vel Jilo, 'vond da foar Treger. »

« Ni 'zo erru daou den oajet,
N' dougom ket ar hiz 've ma ret ;
C'hwi sur 'dougou mañcho-bago²⁶⁶,
Mouchouer²⁶⁷ beteg ho poto,
Bordet diadreñv ho lostenn,
Dindan n' vez ket hiviz lien. »

« Me, ne hoarvez mann d'am hiviz,
Rag gwenn eo evel eun tapis²⁶⁸ !

²⁵⁹ flikañ : chifa.

²⁶⁰ 'n ti n'onn para : e ti n'ouzon ket piou

²⁶¹ skarbet : gargil.

²⁶² komodite : galleeg : arhant a-walh e-neus.

²⁶³ roula : d'en em vezvi.

²⁶⁴ walenn : 1,188 m

²⁶⁵ tog pomper : tog uhel.

²⁶⁶ mañcho-bago : mañchou braz, ledan.

²⁶⁷ Mouchouer : chal.

Jilo, gand e borpant lost-moan,
Ha c’hwi gand ho pazan toskan²⁶⁹,
Ho tavañjer berlij²⁷⁰ foulet,
‘Zo daou bichon²⁷¹ brao da weled. »

« Brao a-walh om-ni da weled,
En kalite domestiked²⁷² ;
C’hwi sur a doug eur manego,
Hag eur voulous war ho mañcho ;
Ho chosonou²⁷³ a zo brodet,
Hag ho tud bemdez ‘ klask o boued. »

« Petra, Anna, ‘me Izabel,
N’out ket erru prest da devel ?
Me a zo skuiz, ha pell a zo,
‘Veza pouillet gand louzenno²⁷⁴ !
Me ne ven ket pell, ha te ‘gleo,
Nag, o tapoud krog en ez pleo ! »

Perhenn ‘n devez, p’e-neus gwelet
Penaos e oant ken maliset²⁷⁵,
Eñ ‘n-eus komzet ken familier²⁷⁶,
‘Vid terri he fenn d’an afer²⁷⁷,
Euz an eil kostez d’egile ;
‘Vid lakaad ar peuh etreze,

P’o-devoe debret o hoanio²⁷⁸,
Ez eo arruet Jilo,
‘Vid dougen he hqarr da Annañ,
P’en-doa fleuriset anezañ
‘Vel ne oa ‘med e vokedo,
E oe joa vraz ‘barz en Jilo.

Ma tremenfe Jilo ama’,
O vond d’ar gêr gand karr Anna,
Kement a zo en asamble,
Ha ne ve ket yah, a hoarzf, e,
O weled Jilo ‘h ober garr,
‘N-keñver Anna, ‘touden he harr.

Ha d’ober e ambaraso
‘Vel p’he-dije kamarado²⁷⁹

²⁶⁸ tapis : galleg : pallenn.

²⁶⁹ ho pazan toskan : ho korvenn “toscan”. Notenn gand F. an Uhel : Tissu fait de coton bleu sur fil.

²⁷⁰ berlij : doare lien.

²⁷¹ bichon : kudon (?)

²⁷² En kalite domestiked : galleg : evel mevelien.

²⁷³ chosonou : kofignonou.

²⁷⁴ ‘Veza pouillet gand louzenno : o veza kunujennet gand tud louz.

²⁷⁵ maliset : imoret.

²⁷⁶ familier : komprenuz.

²⁷⁷ ‘Vid terri he fenn d’an afer : evid echui gand an afer-ze.

²⁷⁸ P’o-devoe debret o hoanio : gand an nezaerezed.

²⁷⁹ Ha d’ober e ambaraso

‘Vel p’he-dije kamarado

:Ha d’ober reuziou

Anna, p'he-deus intentet
En he boutaill 'zo kroget :
« D'eva d'ho yehed, Izabel,
P'e' 'n em gavet mad an avel ;
Evidon-me nan on ket koant,
Bepred 'plijan d'an ddu yaouank. »

« Oll pez om amañ, mar 'mem c'hoant,
'Mem ar seurt-se, gand on arhant,
Kerkoulz ha te, fas pikotet²⁸⁰,
Lagad du, genou didantet !
N'onn ket piou a gemer frejo
Da zegas dit bokedo.

Na, pa deuo dit c'hoant dimezi,
Ne gavi den d'az eureuji !
Nag az-pije-te pemp mil skoed,
Ma vijen paotr, n'ez kouljen ket²⁸¹...
Mez ezomm 'mije eur spontaill,
Da ober se 'tapfes da daill²⁸². »

« Evidon nan on ket stipet,
E ran ma zremen dre ar bed,
Koulz ha ma ra pompinnenno,
Krapouz pardon, liboudenno ;
Da hweh miz goude 'vent dimezet,
Eur vez 'vez d'an oll o gweled !

Ma wel kalz a verhed koant
Hag a deu enne chañchamant ;
Feneant 'vent, evel ar chas,
Nemed dre forz ne chañchont plas
O soñjal beva gand koantiz,
E-leh beva gand onestiz.

« Petra 'larez, pez ifrontet,
Diousskouarn tiforn, beg morlivet ? »

Ha gantañ e vrigo foñs braz,
(Komzet a-mem anezañ c'hoaz).
Chupenn lost-moan ha tok pomper ;
Med lezom hañ da vond d'ar gêr ;
P'en-devo c'hoant, gand e arhant,
E chañcho a habillamant.

'Vel p'he-defe amourusted.

²⁸⁰ fas pikotet : genou heb dent.

²⁸¹ n'ez kouljen ket : n'az koulennjen ket.

²⁸² Da ober se 'tapfes da daill : bez' e hellfes beza ar spontaill-ze.

(Marharid Fulup. 1888)

Notenn : n'eo ket êz ar pezh-mañ da gompren

**

Mari Beg a-raog

Na, mar hoh-eus c'hoant, mignoned,
D'anaoud eur wreg a-raog,
Me ho konduo, pa garfet,
Dirag Mari Beg-a-raog.

Bemdez, war-dro eun eur-hanter,
E kluch war dreuzo he dor,
Ha kerkent e pik he hartier²⁸³
War eur skaon pe eur gador.
Ha ma red an oll d'he heñver,
An aodiañs²⁸⁴ 'zo digor.

War varlenn Mari e weler
Eur pezh foeltrenn asied
War an hini²⁸⁵ bemdez 'konter
Ped komer²⁸⁶ 'deus invañtet²⁸⁷.

Eno 'konte ped plah litouz²⁸⁸
Ez a bemdez d'ar hafe,
Ped plah o-deus tri amourouz,
Ha ped all 'zo stad enne,
Ha ped ozah a zo mezhvier,
Ha ped a bil o gwraze'.

Mari Beg-a-raog a gomand
War ar hoñseill divrago,
Hag hep kaoud nebeud a damant,
E tigor frank he geno.

Pa n'he-deus ket war he bizaj
Na moustacho²⁸⁹, na baro,
E' red dezi kad an avañtaj²⁹⁰
Da dekria²⁹¹ tud ar vro.
Geviern soupsoñ²⁹², gwall gomzi ;
Tud a bep sort kalite²⁹³ 'zo.

²⁸³ e pik he hartier : e plant he benn-a-drev.

²⁸⁴ aodians : galleg : komz a reont kenetrezo.

²⁸⁵ an hini : war behini er skrid orin.

²⁸⁶ komer : klakennerez

²⁸⁷ invañtet : galleg : ijinet.

²⁸⁸ litouz : lipouz.

²⁸⁹ moustacho : mourennou.

²⁹⁰ avañtaj : galleg "avantage"

²⁹¹ dekria galleg "décrier"

²⁹² soupsoñ : galleg : "soupçon"

²⁹³ kalite : galleg : "qualité"

Mari Beg-a-raog 'zo stipet
'Vel an uhella noblañs,
Domaj²⁹⁴ e' pa n'eo ket pried
D'eun den pinvidig a Frañs.

Pa' e' priñsez an diegi,
Kontez al libodenno,
Ha dukez 'vid al loustoni,
Markizez ar strakello,
Gouarnerez ar jolori,
Ha baronez ar pillo.

Ar re wasa da dekria,
Ar re eet 'barz ar fortun,
E' ar hoz gwrahed didantet,
Merhed chomet heb nikun.

Ha merhed chomet da loueda
Defaot tapoud eun tamm gwaz,
Hag a gomañs bremañ facha,
Dre ma ne deu den d'o choaz ;
Koulskoude an hini gosa
N'e' ket tri-ugent vloaz c'hoaz.

Kerkent ma vo anvet ama'
Daou den yaouank da dimezi,
E vont d'al lun mintin galvet
D'ar hoñseill braz gand Mari.

Ped koñseiller a vo gwelet
O vond gand e votou berr
'Vid ober ar gwella moaienn
Da derri prim an afer ?
Ar plah a vo gwir jigodenn²⁹⁵,
Pe ar gwaz a vo mezhvier.

Pa vo arru tud an eured,
Arru war-du an iliz,
Mari prim a dihalompa²⁹⁶
Gand mañchou louz he hiviz.

Kazi 'vel eur vuoh o vreskenn,
E red a-raog a-raog gand ar ru ;
« Ola ! Jannet, Katell, Perrinn,
Soezig, Margod, deut dohtu !
Me 'wel o tond eured Martin,
Deut da dremen ar revu²⁹⁷ ! »

²⁹⁴ Domaj galleg : "dommage"

²⁹⁵ jigodenn : paour-kéz plah.

²⁹⁶ dihalompa : deuiio buan-ha-buan.

²⁹⁷ revu galleg : "revue".

« Sellet, ma homer, euz honnez,
Dislivet he zavañjer,
He holinetenn²⁹⁸ heb ampez,
He hotillonenn re verr.

Ha sellet euz an den yaouank,
Pegen trist e' e vrago !
E dok 'zo brasoh egetañ,
Ha kalz re hir e voto ;
Eur goz jiletenn 'zo gantañ
War eur roched en pillo !

Pa vo ar wreg paour gwilioudet
Diwar he bugel kenta,
E vano Mari ken estonet !
« Petra ? nao miz 'zo dija,

Me 'zoñje din 'oa an eured
D'al lun goude pardon Paol ;
Allaz ! pa ne vez diwallet...
Allons²⁹⁹ ! greet he-deus an taol !...
Heb beza ma degemeret.
An dra-ze a gavan drol.

Pa glev Mari kloh an iliz
O hervel ar vadeziant,
Mari, gand eun troad en he botez,
A haloup dirag ar chañtr³⁰⁰ :

« Dre walleur, n'hoh-eis ket ezomm,
Gand eur vouez 'zo ken raouet,
Da zikour kana 'n *Te Deum*
D'ar bugel nevez-hanet ?
Gadn eh homerezed e chom
'N kichenn skalier ar vered.

**

An dudjentil fresk

Klevet eur pemp pe c'hweh koupled³⁰¹ a zo savet a-nevez ;
An dudjentil fresk e' r sujed, ar matier³⁰², hag an danvez.

A ra kalz a estonamant d'an oll dud a'r hartier,
O renoñs d'an habillamant 'vel ma ra an naer-wiber ;

O renoñs d'an habillamant 'vel ma ra an naer-wiber,
Ha koulskoude a-raog bremañ e oant eun nebeud dister.

²⁹⁸ holinetenn : gouzougenn.

²⁹⁹ Allons : galleg.

³⁰⁰ chañtr : galleg "chantre".

³⁰¹ koupled : galleg : koublad.

³⁰² matier : galleg : an danvez.

En eun nozvez, evel “cresson”, me o gwelin diwanet,
Peotramant evel kontron, en-mesk boued drog-sezonet.

Pe ‘vel skabello-toñseged, diwan dre gorupzion³⁰³ ;
Pe ‘vel eur steredenn losteg a weler en horizon ;

Pe ‘vel eur steredenn losteg a weler en horizon :
Mar ‘vent oll en priz eur gweneg, ‘n dalvezent ket o rañson³⁰⁴ !

« Pellaad du-ze, tud diboellet, dimezelled a wall ras³⁰⁵,
Neb ho kwel o tougen kebell ‘glefe torriñ deoh ho fas !

Lest ar hebell gand an noblañs, ar re³⁰⁶ a gle o dougen,
Evid hoh aparchant,³⁰⁷ a-walh beza koefet en lien ;

Evid hoh aparchant, a-walh beza koefet en lien ;
Ho mammou-koz, ‘hed o amzer, a douge koefo leoien³⁰⁸.

Pellaad du-ze, tud diboellet, dimezelled a wall chañs³⁰⁹ !
Na, piou e-neus ho kelennet d ‘n em wiska en kadañs³¹⁰ ?

Ho tud-koz, a-raog dirazoh, ‘oa dougerien dandrouin³¹¹,
Kigerien varh, ha spazerien, ha gwiaderien balin.

Kigerien varh, ha spazerien, ha gwiaderien balin,
Krouererien³¹², trafikerien, ha spazerien, ha gwiadereien balin.

N’eus ket merh eur skubellaer, armolud pe marmiton,
Pe lazer-moh, pe pillauer, kement na doug ar hrepou.

Ar chas ‘staote gand an dañjer, darn a grie : ola ! lard !
O weled merh eur frikaser, hag hi gwisket en “brocart” ;

O weled merh eur frikaser, hag hi gwisket en “brocart”,
He zad-koz, a-hed e amzer a zone gand ar vombard !

Mar deufe o zud desedet³¹³ a-nevez flamm da vevañ,
Pa ‘n em gavent d’apariñ, serten ‘teufent da zemplañ.

O weled maskradenno o toned en o frezañs,
Tregont mil merh skubellaer o kaoud an hardiañs.

Da lared jobinello ha da gerzed en kadañs ;

³⁰³ gorupzion : breinadur (eur bern gerioù galleg a zo er skrid-se).

³⁰⁴ rañson : ar priz bet paeet.

³⁰⁵ ras : gouenn.

³⁰⁶ ar re : pere er skrid orin.

³⁰⁷ Evid hoh aparchant : evid peza a zell ouzoh.

³⁰⁸ leoien : lien kriz.

³⁰⁹ a ouenn fall.

³¹⁰ kadañs : hervez ar hi.

³¹¹ dandrouin : notenn gand F. an Uhel : Tissu grossier.

³¹² Krouererien : tud a zav krouerioù.

³¹³ desedet : maro.

O zadou-koz, 'hed o amzer, 'oa soneien violañs !

*(Bet kanet gand Jannet ar Gall. Keramborn. Miz Gwengolo 1849).
(Leun a heriou galleg eo ar pez-mañ).*

**

Ar hiz nevez

Pa oan disul ar beure o vond d'an overenn,
Ha me 'kaved eun evnig o kanañ 'n eur wezenn.
Alaiette lon la !

Na, ma lare an evnig, ken koantig dre e yez :
« 'Vid ar bloaz n'vo ket êzet anavezoud e vestrez ;

'Vid ar bloaz n'vo ket êzet anavezoud ar merhed,
En davanjerig vihan hag hi turturuillet³¹⁴.

Eul loero seiz violed a vo war he diouharr,
Eur boto-ler marokin ; hag hi, karget a hloar.

Eur harkan³¹⁵ aour pe berlez a vo en-dro d'he goug ;
Ha dindan an dimezell³¹⁶ eun hiviz lien stoup.

Ha dindan an dimezell eun hiviz lien stoup,
A vo gwriet gand fisel, ha c'hoaz 'vo toull partoud.

Ar zon-mañ 'zo kompozet gand eun denig yaouank,
N'e- neus netra da vevañ nemed e dammig poan.

(Françoise Mao. Planiel).

**

Kovesion ar serjant

Arru e' Pask, 'me ar serjant,
Me 'h a bremañ, iñkoñtinant,
Da gad ar person pe 'r hure,
Da gonta deze darn ma doare.
Dom Simon 'zo re guriuz,
Dom Gilles 'zo re skrupuluz ;
Ar person n'emañ ket er gêr,
Ar hure 'raio an afer.
« Demad deoh, aotrou ar hure,
Arru on d'ho kad adarre. »

Ar hure

³¹⁴ turturuillet : notenn gand F. an Uhel : garni de festons de tulle.

³¹⁵ Eur harkan : eun dro-houzoug.

³¹⁶ Ha dindan an dimezell : ha dindan gwiskazmant an dimezell, eun hiviz...

Pegeid 'zo, mar hoh-eus soñj mad,
'Baoe n'oh ket bet o kovesad ?

Ar serjant

Naonteg vloaz 'zo, tost da ugent,
Pa erruo gouel an Oll-Zent.

Ar hure

Penaoz, 'mezañ, ma bugel kêz,
Ne oas-te ket er Grsteniez ?
Hag e vijes bet en Hiberni,
Pe en Bro-Zaoz, pe en Turki,
Az-pije bet beleg bennag
Eur wech ar bloaz, d'az kovesad.

Ar serjant

Eur wech ar bloa, ma zad, eh een,
Med êsa ne hallen ;
Pa laren deze 'vijen serjant,
E pellaint iñkoñtinant.

Ar hure

Pnazo, 'mezañ, ma mignon paour,
Eur serjant n'eo ket eun diaoul !
Abaoe m'out resevet serjant,
Greet 'teus gaou ouz neb peizant ?

Ar serjant

En ti 'n iweza ma'h on bet,
E-leh eur skoed, 'm-eus goullet deg,
Ha c'hoaz, ma zad, am-eus greet waz ;
Gwerzet am-eus ar billig vraz ;
An trebez hag ar billig vraz,
Ar ribot hag ouspenn ar vaz.
En deiz all, ma zad, dre wall-chañs,
'H is da gas kopi d'eun noblañs :
Me 'zoñje din-me bezañ bet
Pe gwin-ardant, pe gwin-clairet ;
Waz 'vid an Diaoul, pe 'n Antekrist,
'Oa degaset din 'n eur billig
Dour, 'oa bet o tizalliañ kig.
Pe 'vin daonet kig hag eskern !
C'hoaz hen evañ toud a rankjen !
C'hoaz e rankjen hen evañ toud !
Koulskoude 'oa eur gwall ragout !
An nor 'ao hanter-digor,
Ma soñjis rikour ma enor.
Leuskel 'reer neuze war ma zreid
An dogezed hag ar chas-red ;
An dogezed hag ar chas-red ;
Tizoud koz serjant 'vije red.
A-benn 'oa en kichenn an dour,

Foeris em brago hag em lour³¹⁷.
Ahane 'h is da Run-ar-fo :
P'arruis, 'oar er gouspero :
Ha raktal pa'h on antreet,
'Ndan gap eur wrah on 'n em guzet.

Ar hure

Kont din-me 'ta da behejo,
Ha lez din-me da ziskourio.

Ar serjant

Kemer 'reer ganin troad ar groaz,
Kaset on 'mz a daolio baz.
Deuz ar vered p'on sortiet,
An Diaoul am-eus rankontret :
« Mar karez selaou dom Gilez,
Selaou dom Fulup mar karez,
N' honey ket, e-pad nao miz,
Peadra da spahañ eur wiz.
Bremañ, 'mezañ, evid an hañv,
'Vo dillad war 'r harz o sehañ :
Kemer eur hoof, eur mouchouer,
'R gotillonenn, eun davanañjer ;
Gwerz aneze hag ez-po arhant.
Oll eh int mad 'vid eur serjant !
Bremañ, 'mezañ, evid an hañv,
'Vo kezeg en hent o peurañ ;
Ha sur demeuz eur gabestrenn,
Evid he lakaad en o fenn ;
N'en em abuz ket da evañ dour !
Ha gwerz d'ar hentañ marhadour ;
Deuz aneze az-po arhant ;
Oll eh int mad 'vid eur serjant ;
C'hoaz mar karez, m'ez kelenno
Da vezañ sorser 'barz ar vro. »

Ar serjant

« O ! o ! mar karjes ober se,
Ganit d'an ifern me 'h afe ;
Ganit d'an ivern me 'h afe,
Hag a-viken me ez karfe.

An Diaoul

« Lemmañ ar vilin gand ler-zol,
Hag ober bleud gand treujou-kaol ;
Ha chañch ar hezeg en merien,
Arad an douar gand kelien,
Ober gwin gand siladur yod,
Hag ober baro gand eur ribot !...

³¹⁷ lour : loerou.

Notenn gand F. an Uhel : ar pez-mañ a zo bet kavet e Prad. Komz a ra an Diaoul :

Bale en deiz, bale en noz ;
Ler kezeg ha ler moh ;
Kee war ar hroazhentchou,
Aatk an dud a-vandennou ;
'Sao arhoaz, beure mad ;
'H efom on-daou d'ar sabat ;
Eno 'teski kalz a draou mad :
Ampech al lz da ribotad.
Sorhi 'r merhed d'vond war da lerh...
Gadn skoulmou plouz kerh...

(Bet lavaret gand M. Lopez, person Plouleh).

N'eo ket êz kompren ar pez-se.

**

Ar hemener tapet

Tostaet da gleved, hag e klevfet kanañ
Eur zon divertisant 'zo savet er bloaz-mañ :
'Zo greet d'eur hemener yaouank
An hini³¹⁸ 'oa gwall friant.
Tapet e' gand e vestrez, p'oa oh ober al lez,
Ar plah-mañ a oa proprig 'vid eur zervijerez :
'N em stipañ 'ree manifig, ma plije eksellant,
Ha d'ar hemener yaouanak ispisialamant ;
N'halle mond en neb afer na oa kerkent hag hi³¹⁹,
Ouz heh importuniñ. Eun deiz 'lavaras dezi :
« Me gare³²⁰, ma mestrezig, galloud ho tebochi,
Kousked ganeoh eun nozvez, pa n'am-eus greet hini.
Me 'raio deoh eun habid, pevar pistol ouspenn,
Ma dousig, ma harantez, e-barz en arhant gwenn. »
Ar plah a lavaras, heb dond d'en em fachañ :
« Komzo gwerzed 'zo frajil, n'hallan ket 'n em fiziañ :
Mar dalhjen-me an habid, hag ivez an arhant,
Neuze, nin 'rafe afer, kemenerig yaouank...
Etre deg hag eunneg eur eh efom da gousked,
An dorojo 'vo serret, antren ne hallfet ket,
Mez me a raio moaienn
D'ho sachañ gand eur gordenn ;
Ma gwele 'zo uhel-braz,
'Barz ar pevare estaj. »
Neuze eh a ar hemener, na, joauz-mad, en kêr,
Evid prenañ eun habid deuz ar haerrañ mezer.
An habid, pa e' prenet,

³¹⁸ An hini : pehini er skrid orin.

³¹⁹ na oa kerkent hag hi : na oa kerkent ganti.

³²⁰ Me gare : me 'garfe

'N eur zerviedenn e' paket,
Gand ar pevar pistol,
Soñjal 'oa sur euz e daol.
Etre deg hag eunneg eur,
Eñ 'n e gav, ar hemener,
E vestrez 'barz ar prenest,
'Vid hen gortoz, 'zo chomet.
« Arsa 'ta, ma dous, 'mezi, red e vo diwiskañ
Ho tillad, da gentañ,
Evid ma vefet skañv. »
Ar justaucorps, ar brago,
Ar boto hag al loero,
A zo laket er baner ;
Ar plah o zav pront en êr,
Neuze hen sach gand poan vraz,
Beteg an trived estaj :
« Ma daouarn 'zo sabatu³²¹ ;
Ne hallan sachañ mu'³²². »
« Mar ne hallez digrapañ³²³ ;
Dit-e 'vo ar gwasañ. »
Hag hi o staga ar gordenn
Er prenest, deuz ar varrenn,
Ar prenest neuze a zerras.
Ar hemener a chom en noaz,
E-pad an noz kravastel³²⁴
En e roched, er baner,
O vriata ar voger.
Tapet 'oa ar hemener !
An deiz-war-lerh ar beure,
Pa zavas deus he gwele,
E tistagas ar baner hag he lakaas da vale.
Ha ma 'nevoa da dremen
Dre ru ar gigerien :
Daro 'oa d'ar paour-kêz noaz
Beza debret gand ar chas !

(Ano ebed)

**

Ar hloareg hag e vreur labourer.

Distouvet ho tiouskouarn, na, da gleved eur zon,
An hini 'zo bet savet, n'hen de' ket heb rezon ;

'Zo greet d'eur hloareg yaouank ha d'e vreur labourer
O-deus plantet eur rozenn en ti eur miliner.

³²¹ sabatu : morzet.

³²² mu' : mui.

³²³ digrapañ : tenna ouspenn.

³²⁴ kravastel : a-istribill.

Mamm an daou baotr dizoursi a oa eun intañvez
Hag o hasas d'ar vilin, goude koan, eun nozvez ;

Na, ma laras d'ar hloareg : « Blammit ar miliner,
Rag ouz a beb eureuvel³²⁵ 'h a gantañ an hanter. »

Pa arrujont er vilin, hag i goulenn malañ :
« Mar plij ganeoh, emeze, evid on oblijañ. »

« Peseurt e' ho sahadou ? » eme ar miliner.
« Ed-du, eme ar hloareg, ha neuze eureuvel. »

P'en-devoa ar miliner lakaet an ed er gern,
Eh eas ar hloareg dindan, al labourer war-benn,

'Vid ampech ar miliner da gas gantañ e droed³²⁶.
Setu kenta finese a eure ar hloareg.

Pennherez ar miliner, diouz e wreg kentañ,
A halvas he zad en ti, hag a laras dezañ :

« O ! bezet soñj, emezi, pa valfet an ed-du,
Beza bleud d'ober krampouez, mar kavet leh pe du³²⁷. »

« Ne gredan ket, emezañ, am-be na bleud na brenn ;
Emañ ar hloareg dindan, al labourer war benn. »

« Tavet, ma zad, emezi, m'o haso a leh-se. »
Hag hi distagañ ar hezeg, o leuskel da vale ;

Hag hi return d'ar vilin, o lared d'ar hloareg :
« Poent e' deoh, 'mezi, gwazed, mond war-lerh ho kezeg ! »

« O ! lest int, 'me ar hloareg, n'int ket e-mêz ar vro ;
Pa vefom prest da zammañ, eun tu nin o havo. »

Setu an eil finese a eure ar hloareg,
Oh amari 'r zahadou, goude ma oant malet,

Ober eur sached³²⁸ fisel war bep hini aneze,
War sin kerhed o hezeg, e sortijont neuze.

Ar plah a yeas gand eur jarj david bleud d'ar zahad !
Pa welas an amaro, hag hi lared d'he zad :

« Red e vo stagañ ar sah en-pign ouz eur gordenn,
Hag hen pilad gand eur vaz, a-uz d'eul liñsel wenn. »

³²⁵ eureuvel : maladur (euz "arval")

³²⁶ e droed : e feur.

³²⁷ mar kavet leh pe du : mar kavet an doare.

³²⁸ sached : xach, skoulm.

Ar baotred a oa skuizet, ne oant ket eet pell meur,
Ha mond ar hloareg yaouank o lavared d'e vreur :

« Selaou, ma breur, emezañ, n'onn Petra 'm-eus klevet.
Me 'gred 'mañ ar miliner o vahatañ e wreg. »

I a retorn da zelled, dre eun toull 'oa en nor ;
Ne gredjont ket gand ar vez goulenn oute digor.

« Lez-int, eme ar hloareg, ne chomfom ket e-mêz ;
Pa eo gopret on zahad, nin mom lod ar hrampouez.

« ...Sellet amañ, miliner, penaoz ez om glebiet !
Bet om dre-oll o vale, ha kollet on hezeg.

Teñval eo, deuz ar gwasañ, ha pell om deuz ar gêr :
Fenoz e rankfom lojañ en ho ti, miliner. »

« Ma joa ! 'me ar miliner. Bez 'zo tri gwele :
Ma gwreg ha me en unan, ma merh en egile.

Ha setu aze eun all ha ne vez den ennañ.
'H eer bremañ d'ober krampouez, hag ho-po da goaniañ. »

Pa oa debret o hoanio, hag i 'vond da gousked :
Ar hloareg a dirohe, mez dre e vizied³²⁹,

E welas ar bennherez oh ober diou grampouezenn,
Hag o pakañ eur roched en eur boned lien.

Amourouz ar bennherez a glevoa³³⁰, en noz-se,
Dond da 'n em divertisant ganti, en he gwele ;

Med ar hloareg a zantas, a yeas da doull an nor,
'Skoas dousig warnezi, hag en-devoa digor.

Ar bennherez a zoñje, pa zigoras an nor,
'Oa an hini ordinal a houlenne digor ;

Hag hi o lared dezañ : « Deut en ho kwele prest,
Ha pa 'po debret ho koan, gwisket ho roched fresk. »

Amourouz ar bennherez eun nebeudig goude,
Pa oa ar hloareg ganti, a erruas ive'.

Homañ a zoñje ganti 'oa ar hloareg yaouank,
O teurel en e vizaj kazi leiz he fod-kambr.

Mond a eure ahane, hep dout e oa fachel³³¹,

³²⁹ dre e vizied : ?

³³⁰ a glevoa : a dlee.

³³¹ hep dout e oa fachel : sur e oa fachel.

En eur leuskel mil malloz war galon ar merhed.

Gwalhi 'rankas e dillad kent mond dirag e dud ;
C'hwez ar hristen³³², peurvuia, a gustum beza put.

Pa divun al labourer, hag eñ o tond e-mêz,
Na, ma santas 'oa e vreur en kambr ar bennherez.

Ha sellet ar finese eure al labourer
Da dromplañ e vreur kloareg ha gwreg ar miliner !

Pa retornas d'e wele, e tegas ar havell
A-gichenn gwele 'n ozah, heb divuni 'r bugel,

Er hostez all d'an oaled, da-gichenn e hini.
Eun nebeudig da houde, ar wreg o tivuni.

Mond a ree ar vagerez e-mêz, da 'n em êziñ³³³,
Hag e oa c'hoaz morgousket pa retornas d'an ti ;

Troublet 'oa he santimant da wreg ar miliner,
Ma 'h eas, diouz ar havell, daved al labourer.

N'hoh-eus ezomm da houlenn, pa oa eet davetañ,
Hag eñ e-noa design da 'n em divertisant.

Al louarn, pa dap eur yar, n'he losk ket da redeg ;
Eun den en-tal eur feunteun na vir ket e zehed.

P'e-nevoa 'r hloareg yaouank kemeret e goñje,
Deuz a gambr ar bennherez e teuas d'e wele.

Arru en-tal e wele, e kavas ar havell,
Hag eñ 'vond er hostez all, daved ar miliner.

Setu tromplet ar hloareg, gand e oll finese,
Pa eo diouz ar havell e choazas e wele.

Hag eñ 'komañs da hrommañ³³⁴ ar paour-kêz miliner ;
« Divun, ma breur, emezañ, poent e' dim mond d'ar gêr.

Me nan eo ket o kousked ma ran ma zaoliou kaer,
Me a zo bet en noz-mañ gand merh ar miliner,

Hag em-eus bet diganti eur roched lien moan,
Ya, ha krampuez uoet³³⁵ ha lêz kaoulet d'am hoan.

« Jarni ! 'me ar miliner, terrupl out ifrontet,

³³² C'hwez ar hristen : c'hwez troaz ar hristen..

³³³ da 'n em êziñ : mond er-mêz (da gahad).

³³⁴ hrommañ : horjella.

³³⁵ uoet : gand uo (viou).

Goude da fallagriaj, mar deo gwir da lared,

Evid ma mez, emezañ, dond c'hoaz da gontañ din ;
Bremañ am-bezo rezon dond da ifrontiri. »

Ar wreg, gand al labourer, ha da zével he mouez :
« Foei ! penaoz, 'mezi, breudeur, n'hoh-eus-hu ket a vez ? »

« Para ? 'me ar miliner, aze eh out ivez ?
Maleur d'an hini 'dapin, pa gollfen ma buhez ! »

An neb a welje ar hloareg hag e vreur labourer,
O dillad 'tre o diouvreh, o fourkañ³³⁶ dre 'r rivier ?

Hag i en noaz o redeg, nemed o rochedo,
Hep klask na tok na boned, na boto, na loero !...

« N'hoh-eus micher da houlen » , eure ar miliner
D'e wreg ha d'ar bennherez, « dañsal, hep kaoud soner. »

Arajiñ³³⁷ 'ree 'r miliner, o weled e oa bet
Al labourer, en noz-se, er gwele gand e wreg.

C'hoaz e paeas boutaillad, ar paour-kêz miliner
D'ar hloareg, evid tevel, ha d'e vreur labourer.

En amzer e wreg kentañ, e-nevoa bet brud vad :
Den ebed ne houll klevet e ve anvet *dañvad*.

Notenn gand F. an Uhel : *dañvad* = *cornard*. Il existe sur le même sujet un fabliau français dont l'auteur de notre chanson semble s'être souvenu.

(*Ano ebed*)

**

Ar miliner hag e vatez

Didostaet da gleved hag e klevfet kanañ
Eur zonig divertisant, 'zo savet er bloaz-mañ.

Greet d'eur miliner yaouank en-devoa bolonte'
Da gousked gand e vatez, - konsideret en se³³⁸ !

Ar miliner a lare, eun deiz 'oe, d'e vatez :
« Mar karez dond d'ar vilin da gousked eun nozvez,

Me 'roy dit en arhant gwenn pevarzeg pistol³³⁹,
Ha, mar ne vez³⁴⁰ ket kontant, eun habid violed. »

³³⁶ o fourkañ ; a-dreuz (?)

³³⁷ Arajiñ : pennaoudi.

³³⁸ konsideret en se : soñjit en dra-ze.

³³⁹ pistol : " pistoled ", el liester, er skrid orin.

³⁴⁰ vez : vezez.

Margodig a lavare d'he mestrez, en deiz-se :
« Din-me a zo prometet kant skoed deuz ho leve ;

Na, kant skoed deuz ho leve a zo din prometet,
Ha mar karet o gonid, deoh-hu ez int gleet. »

« Penaoz 'ta !, eme ar wreg, eh hallfen ober se ?
Robardig, deuz ma homzo, ma mouez 'anavezfe. »

« Eur marhad divizion³⁴¹ etrezom a zo greet :
Eñ a barlanto ouzoh, ne larfet ger ebed. »

Robardig a lavare d'e vatez, en noz-se :
« Deuz ho kened, Margodig, eur joa vraz am-eus-me ;

Deuz ho kened, Margodig, me am-eus eur joa vraz,
Ha, pa ve 'n tan er vilin, me n'rafen ket a gas³⁴² !

Kemend a gontantamant am-eus deuz ho kened,
Ken a garfen-me warhoaz douariñ ma fried !... »

Robardig a lavare d'e vevel, en noz-se :
« Ma mevelig, emezañ, sav-te³⁴³ a leh-se ;

Na, sav-te a leh-se, ha deus du-mañ timad,
Da vond daved ma matez, me 'm-eus he faeet mad. »

Ar mevel a lavare d'ar vatez, en noz-se :
« Euz ho kened, Margodig, eur joa vraz am-eus-me ;

Euz ho kened, Margodig, me am-eus eur joa vraz,
Ha pa ve 'n tan er vilin, ne rafen ket a gas ! »

« Me nan on mui Margodig 'vid na out-te Robard,
Me eo ar vilinerez, ha te 'zo eur paillard³⁴⁴ ! »

« Aotro Doue ! 'me 'r miliner, me eo an trompletañ,
Am-eus kerhet ma mevel evid ma doganañ ! »

« Hag an Diaoul, emezi, a oa en toud da houg :
Mar ne oas-te dogan, evid bremañ eh out ! »

« Me 'h a bremañ da Gallag, pe d'eur gêr bennaket,
Da bremañ d'am matezig eun habid violet ;

Da bremañ d'am matezig eun habid violet,
D'am mevel am-bo eun tok, ha d'am gwaz eur boned ! »

³⁴¹ Eur marhad divizion : divizou eur marhad

³⁴² me n'rafen ket a gas : foultre-kaer a rafen.

³⁴³ sav-te : "savez-te" er skrid orin.

³⁴⁴ paillard : galleg.

(Bet kanet e Keramborn. 1848).

*

Son ar goukoug

Me 'zo ma ano ar goukoug,
Brava lapous a zo partoud,
A zo noz ha deiz o kanañ,
D'an dud da 'n em divertisant,
Koulz d'an ezeh 'vel d'ar gwrage' :
Oll am-eus soagn³⁴⁵ dimeuz aneze.

Da beder eur, kanañ bepred,
D'ar mevel da dorchañ 'r hezeg,
Ha da garzañ ar marchosi,
Da hortoz ficha dijuni,
Evid ma vo prest, mintin mad,
Da vond d'ar park da labourad.

Da bemp eur, e kanan 'darre
Da avertisañ ar gwrage'
D'ober sevel pront ar vatez,
Da horo 'r zaout, d'o has mêz,
Ha da ruskellad ar bugel,
A vez o ouelañ 'n e gavell.

Da hweh beure, e knañ 'darre,
Da zevel ar re didalvé',
Da 'n em skrapad, 'n em dihwennañ³⁴⁶,
Da glask keuneud evid tommañ,
Ha da ruskellad ar bugel,
A vez o ouelañ 'n e gavell.

Da nao eur, e kanan bepred,
Da zevel an dimezelled
Da 'n em benta, da 'n em ficha,
'Vid moned d'ar bal da dañsa,
Da zevel pront deuz o gwele,
Gand aon 'ver o hortoz aneze.

Da deg eur, e kanan 'darre,
Da avertisañ ar gwrage'
Da lakaad ar yod er billig,
Ha da ruskellad bihanig ;
C'hoaz e laran : « Dépêchez-vous ! »
Rag an ozah a skandalou³⁴⁷.

³⁴⁵ soagn : galleg. evez.

³⁴⁶ 'n em dihwennañ : kas kuit ar c'hwenn.

³⁴⁷ skandalou : skandalo (evid ar rim).

Da gresiteiz, e kanan bepred
D'ar werzed da vond da gousked,
'Daleg o lein, bete merenn,
Ha, ma keront, e rant³⁴⁸ ouspenn :
Pep hini ray e volonté',
Ne zoursiañ ken euz aneze.

(*Marharid Grenès. Genezan, Bear*).

*

Ar miliner, ar serjant hag ar hemener

Me gare³⁴⁹ beza studiet
War eur matier³⁵⁰ hag eur sekred
Rr bed a deir gondision,
Ar re 'vlammer en peb feson.

Da genta 'r miliner 'vez blamet
Diwar-benn ar bleud hag an ed ;
D'an eil, ar serjant, gand e bluenn,
A laka liou war baper gwenn.

Eh a war-vêz hag en kêr
D'ober chase da Bipi-Gouër ;
Ha d'an drived ar hemener,
Diwar-benn an neud, ar mezer.

Etre e roched hag e gov,
Eh a gantañ eur pezh etof.
Petra 'ra 'r miliner
Pagomañs e vicher ?

Mond da baotr-marh, ma nan eus den
D'hen iñstrui ha d'hen kelenn,
Da gas ar bleud, kerhad an ed,
Da deskiñ eva gwin ha poked d'ar merhed.

Hag ar serjant, gand e bluenn,
Pa gomañs, hag hen gra ouspenn ?
« O ! bremañ 'komzet euz ar paotr
Na respet na pillig na pod.

Marh na kazeg, porhell na gwiz,
Porpant, rochedenn nag hiviz,
Trañch na pal, na skudell,
Na koa na kennebeud kontell ;

An ed er park hag an irvin,

³⁴⁸ rant = raint.

³⁴⁹ Me gare : doare-divizoud (tregerieg).

³⁵⁰ matier : meur a her galleg a zo.

An teil, ar fagot hag al lin,
Hag “enfin généralement”
‘R pezh ‘zo indan ar firmamant.

Mar ‘n-eus pouvar digand eun all,
Ez aint gantañ oll, mad ha fall ;
Ez aint oll, ne vano netra,
Hag e lavars : *et cætera*.

Hag ar hemener, pa gomañs,
Hag-eñ ‘ra e stad ervad ?
« Evid laerez n’hell ket nemeur,
Hag e ver bemdez euz e heul :

Muzuret ‘vez an danveziou,
N’a gantañ ‘med ar bevennou,
Hag eun nebeud euz a beb liou.
A-weziou teir, a-weziou diou.

Hag ar Miliner, pa gomañs,
Hag-eñ ‘ra e stad ervad,
A-houde malañ eur zahad ?

P’antreo, er homañsamant,
Santel e vezo, ‘vel eur sant,
Pront-mad a ray, ha bleud munud,
Hag e plijo meurbed d’an dud.

Med hemañ, deuz eur hostez all,
Pa deuer da glemm ha d’hen tamall,
Gad eun nao pe eun deg sarmant,
Hemañ o rento oll kontant,

Ha prometi da Bipi-Gouër
‘Vo didommajet gand amzer.
Hag-eñ e vezo chiñchamant,
Goude ken liez a sermant ?

« Ya, e-pad eur pemzeg devez,
E vo greet gwell, ar genta gwez,
Med pa zanto ‘vo marv ar brud
Eu anezañ, en-mesk an dud,

E troy eun tammig e eskob³⁵¹ ;
Hag e kresko ‘n tamm en e hobr,
‘Roy eun tamm soav d’ze wenterez,
D’ober bleud groz d’ar vagerez.

« Na, peseurt chañson ‘vo kanet,
Pa vez an tri den-mañ marvet ? »

³⁵¹ eskob : notenn gand F. an Uhel : C’est ainsi que les meuniers appellent, je crois, le modérateur du moulin, qui fait tourner plus ou moins rapidement la pierre meunière.

« Selaouit, me 'h a d'he hana,
Segtu amañ ar psalm kenta :

« Marv ar serjant, benniget an eur !
Ar miliner, ar hemener 'zo eet d'e heul. »
« Na, peleh ez int-i eet o-zri,
Pa n'o gweler mui en ostaleri ? »

« An deiz-war-lerh m'int desedet,
'Oant gwelet o-zri en noaz o redeg. »
« Gand petra 'oant ken spouronet,
M'oant gwelet en noaz o redeg ? »

« Lusifer, priñs an droug-êlez,
A oa oute ken didruez :
Me n'onn penaoz e kavjent den
Na d'o zouten, na d'o heleñn.

Sao, serjant, sao-te a'l leh-se,
Ne fell da zen paea da dle ;
Karget e' ar bed a laeron,
Er hoajou hag en hentjou don.

Ha te, Meliner, deus war e lerh,
Da vala 'r gwiniz hag ar herh.
Bremañ zo unan er velin,
'Zo eru fripon hag eur hokin,

Hag a vez mezv, seiz deiz ar zun,
A-dal ar sadorn bet' al lun ;
Mar 'h ee da hobr ganit, gwezall,
Gand hemañ 'h a daou gemend-all.

Ha te, Kemener, 'zo indan,
Sao a'l leh-se, pront ha buan,
Ma dillad an du d'o helkennou³⁵²
'Zo dibarfoeltret³⁵³ a-beziou.

Gwell 've gand an dud ober waz
Eged na ve redeg en noaz.
Sao a'l leh-se, ha deus d'az ti,
Digor he dor d'an ostaleri.

....

« Me 'zo Serjant, ne vankin ket
War e zaout ha war e gezeg,
Mar e-neus loened en e graou,
Euz a dri, me em-bezo daou,

³⁵² o helkennou : notenn gan F. an Uhel : ? gantañ : pastelloù (?)

³⁵³ dibarfoeltret : kaset da netra.

Hag euz a hwezeg, em-bo nao ;
Mar chom seiz gantañ, 'vezo brao. »
« Ha me, eme ar Miliner,
Hen lako da goll e amzer.

Me hen degaso d'ar vilin,
Euz an noz, hag euz ar mintin,
Hen dalho eno, bet' an noz,
Ray dezañ gwall hobr ha bleud groz. »

« Ha me, eme ar Hemener,
Pa'z in gantañ da choaz mezer,
E-leh seiz gwalenn a vo red,
Me a ray dezañ prena deg,

Hag am-bezo diou 'vid ma hont,
Aliez teir, heb aon na spont.

(Yann Guyomar. Duod).

(Notenn a-berz Embann an Hirwaz : Iskiz-kenañ eo ar pez-mañ, gand eur bern geriou galleg).

**

Ar miliner

Eur miliner yaouank, euz a vilin Lojo³⁵⁴,
A-gichenn chapel Per – goud a ret e ano -
Hag en-deveus soñjet, dre m'en-devoa sujed,
Da skriva e huñvre en eur zon vrezonég.

Eun noz, goude ma hoan, me 'oa bet o vale ;
Dre chaoser ma milin, na, me a dremene.

Pa glevis o kanañ eur vouezig trioñfant,
Evel mouez an êled, 'vond gand an dour "courant"³⁵⁵.

Pa oan eet em gwele hag o tond da renoz,
(Me 'gred on tremenet an eur a hanternoz).

Eur vouezig *sañsoni*³⁵⁶
'Deuas d'am divuniñ...
Biskoaz a gaerroh gras
Ma lagad ne welas ;

O weled ma mestrez, rouanez deuz an neñv,
Gand he êr grasiuz, he bizaj dizro din³⁵⁷,

³⁵⁴ Lojo : notenn gand F. an Uhel : e Trezelan.

³⁵⁵ an dour "courant" : an dour-red.

³⁵⁶ sañsoni : tred.

³⁵⁷ dizro din : troet diouz ma zu.

'N he dorn, eur boked lavand,
En e greiz eun diamant,
En-giz d'eur melezour :
Hen teurel 'reas en dour.

Na, da daou deiz goude, da-geñver ar mintin,
Me 'gavas ar boked en poull-rod ma milin.

Hep kaved nep chañchamant,
Dre nerz an diamant
O vond gand an dour "courant".

(Diglok)
(Bet kanet gand Marguerite Philippe).

**

Ar miliner laer

Selaouet oll, ha selaouet
Eur zon 'zo nevez kompozet.

Diskan

O ! laer miliner
Laer, laer, laer,
O ! laer miliner
Miliner laer.

D'eur miliner laer eh eo greet
'Ha d'o zi da laerez merhed
O ! laer miliner, *etc.*

Pa oa erru en toull an nor,
Ne grede ket goulenn digor.
O ! laer miliner, *etc.*

Ne grede ket goulenn digor,
Ne ree nemed skrapad an nor.
O ! laer miliner, *etc.*

Ma lare darn a dud an ti :
« It da digeri 'n nor d'ar hi. »
O ! laer miliner, *etc.*

Fañchon a ouie an tenor³⁵⁸
'Deuas da digeri an nor.
O ! laer miliner, *etc.*

Tad Fañchonig a lavare
D'ar miliner, eun deiz a oe :

³⁵⁸ an tenor : galleg. an doare, an afer.

O ! laer miliner, *etc.*

« Degasit Fañchonig d'ar gêr,
Me ho paeo en arhant sklêr. »

O ! laer miliner, *etc.*

« Fañchonig n'he day ket d'ar gêr,
Na vo karget dezi he faner.

O ! laer miliner, *etc.*

Na vo karget dezi he faner
Kontrel da hini ar merser.

O ! laer miliner, *etc.*

Ar miliner a zoug war e chouk,
Fañchonig a zougo a-raog.

O ! laer miliner, *etc.*

(N. M. *Ar Braz*).

**

Ar miliner dizoursi

Deboñjour deoh, ma dous Iona,
Diga dop top top tapa fara tarin

Doura doura dop !³⁵⁹

Deboñjour deoh, ma dous Iona,
Ha setu-me deuet ama'.

D'ho pedi da zond d'ar pardon,
Da lakaad joa en ho kalon.

« Re vraz enor e ve din-me
Moned da bardona keit-se. »

« Re vraz enor deoh ne ve ket
Pa'z on deut d'ho ti d'ho kerhed. »

« Lakit ho marh er marchosi :
Me a ya da 'n em havel³⁶⁰ :

Deuit d'ar hreh da azeza,
Ha me a ya d'en em wiska ;

Me 'ya da wiska kotillon
Da voned ganeoh d'ar pardon.

³⁵⁹ Doura doura dop ! : notenn gand F. an Uhel : le refrain n'est qu'une onomatopée, qui a la prétention d'imiter ce qu'on est convenu d'appeler le tic tac du mouloin.

³⁶⁰ havel : stipa.

O toned d'ar gêr ahane,
Me a gonto deoh ma doare ;

Me 'gonto deoh ma zantimant :
Kleved hoh hini am-eus c'hoant. »

« Me 'zo unan a daou, a dri
Dimeuz ar baotred *sans souci*.

Unan a dri hag a bevar
Euz ar baotred a hoari kaer ;

Me n'am-eus *souci* a netra,
Nemed c'hwistellad ha kana ;

Nemed c'hwistellad ha kana,
Lakaad ma milin da vala ;

Lakaad ma milin d'vond en-dro,
Ha starda merhed a-wecho.

(*Lucas, mab miliner*).

**

Son ar higer

Eur higer yaouank deuz ar Roh,
(Ne larin ket e ano deoh).

'Zavas eun deiz deuz ar beure
Evid mond d'ar foar da Gorle.

Pa antreas e-barz ar foar,
E varhatas eur goz annoar.

Na, ma oa greet ar priz total
Ar somm deuz a driweh real.

Pa oa 'sevel gra ar Stank-Neve',
He hoz jaritell a grene.

Ar paotr a zach, ar hi a grog,
Mond a ra 'r goz vuoh war a-raog.

Pa oa savet en kreh ar hra,
Kana ha c'hwistellad a ra.

Na, ma lere dre e hwistell :
« Mar arru ar goz vuoh er gêr,

Mar arru ar goz vuoh er gêr,
Me 'werzo pemp skoed pep kartier ! »

Pa oa 'tremen 'n ostaleri,
Eñ staga ar vuoh deuz an ti.

« Ostiz, roit din eur chopinad !
Me 'gred am-eus greet eur foar vad. »

Hag an ostiz a lavare :
Na, d'ar higer yaouank neuze :

« Pae da skodenn, ha kee d'ar gêr,
« Tremenet out da vestr-kiger...

'Mañ da goz vuoh kouezet a-blad,
Hag astennet he fevar zroad.

Astennet he fevar garr ganti,
Hi hanter debret gand da gi !... »

(Françoise Binaw. Planiel. Miz Gwengolo 1888).

**

Son ar hemener

Kemenerien, paotred a wri,
Roule dira lan lire !
Eun etad trist eo ho hini,
Roule dira lari lan la
Roule dira lan lire !

Eun etad trist eo ho hini,
O veza bemdez 'n ti-mañ-ti !...

P'antreo 'r hemener en ti,
E klasko afer deuz ar hi ;

Ma laro 'r hi 'vid e rezon :
« Diwall, ma mestr, deuz al laeron ! »

Pa ya 'r hemener brein d'e lein,
E frot e gov, skrafiñ e gein :

E daouarnigou 'vo kropet,
Evel krabano eun toñseg ;

Ar hemener, diwar e wri,
A debro yod kement ha tri,

Ma laro ar wreg d'he matez :

« Gra da hemañ soubenn al lêz ! »

Pa vo azezet war e varlin³⁶¹,
Neuze 'fredono ar hokin³⁶² !

Ne davo tamm 'hed 'pad an de'
Da droug-komz deuz eur re pe re ;

Ne davo tamm 'he 'pad ar zun,
Da droug-komz deuz e werz-butun.

Ar hemener, en eun ti mad,
N' ra 'med kana ha c'hwistellad,

Bounta e benn er prenecho,
Gervel ar merhed d'an dañso.

Pa ya 'r hemener d'an dañso,
'Karg e hodell a veskenno :

Neuze 'laro ar merhed koant :
« Setu arru paotr an arhant ! »

Ha ma laro an eil d'eben :
« Ar hemener a vo ma den ! »

Ar hemener n'eo ket eun den :
Med eur hemener nan eo ken :

Ha ne gle beza interet
Na 'barz ar park, nag er vered.

Med 'barz eun tammig douar kerh,
Ha chas ar barrouz war e lerh ;

An deveradur deuz ar gwez
'Vo 'n dour benniget war e vez.

(Marie Yanno. Kergabin, Ploueg. Miz Gwengolo 1888).

**

Kemenerien Langoad

Daou gemener yaouank a Langoad
Ramazi, ramazen,
Faradi, maden !

Daou gemener yaouank a Langoad
A zo deut du-mañ da labourad.

³⁶¹ war e varlin : war e gluch.

³⁶² Neuze 'fredono ar hokin : galleg.

'Oant ket antreet mad en ti,
O-deus goullet o dijuni.

Peb a greunenn³⁶³, peb a vouchenn³⁶⁴,
'Deus debret ar gemenerien.

Ma lavare an ozah d'ar wreg :
« Ar re-mañ a zo re ger o boued. »

Ma lavare ar wreg bepred :
« 'Vid eun devez ne zantfom ket. »

P'oa sonet deg eur e Runan,
'Oa lakaet ar yod war an tan.

'Lezi 'r gaoter vraz, beteg ar hrignenn,
'Deus debret ar gemenerien.

Ma lavare an ozah d'ar wreg :
« Ar re-mañ a zo re ger o boued. »

Ma lavare ar wreg bepred :
« 'Vid eun devez ne zantfom ket. »

P'oa sonet teir eur e Runan
'Oa lakaet ar gleurh war an tan.

Peb a grampouezenn, peb a zousenn
'Deus debret ar gemenerien.

Ma lavare an ozah d'ar wreg :
« Ar re-mañ a zo re ger o boued. »

Ma lavare ar wreg bepred :
« 'Vid eun devez ne zantfom ket. »

P'oa sonet seiz eur e Runan
'Oa lakaet ar pod war an tan.

Peb a gartier kig-sall, peb anduillenn,
'Deus debret ar gemenerien.

Ma lavare an ozah d'ar wreg :
« Ar re-mañ a zo re ger o boued. »

Ma lavare ar wreg bepred :
« 'Vid eun devez ne zantfom ket. »

« Tap din an alhwez a leh-se,

³⁶³ greunenn : eun tamm kreun.

³⁶⁴ vouchenn : genaouad.

'Vid ma roin arhant deze.

Peb a driweh diner 'deus bet,
Peb a voned bihan 'deus greet.

(Charlez Mallegol. Montroulez.)

**

**Gwrah al linad
(Son ar mesaer moh).**

Arsa eta, ez an da 'n em lakaad kaer !
Me 'gred ez on eur paotr brao, evid eur mesaer.

Med bremañ, pa medi³⁶⁵ ma loened o peuri,
Am-eus c'hoant da voned eun tu da bourmeni³⁶⁶.

Koulskoude pa deuan da 'n em gonsideriñ,
Am-eus eur vicher fall, an hini³⁶⁷ na blij ket din,

Rag falla da vicher a gement a gavfet,
Eo mesaer ar zaout, ar moh, pe an deñved.

Me o haso d'ar gêr hag o lako er porz,
Hag o laosko eno, ne ran ket a forz ;

Ha neuze me 'yelo da weled ma mestrez,
En defaot he gweled me en em gav diêz.

Pa'z an da weled merhed, oll e lavaront din :
« Sellet paotrig ar moh ! ober 'ra din c'hoarzin ! »

Koulskoude ar merhed em halon a garan,
Mui evid kement tra a zo 'barz ar bed-mañ.

Me am-eus eur vestrez hag a zo deread :
Evel diou voull hillo ez eo he daoulagad ;

He muzell estonuz, he geno 'zo eur forn,
Ha, war ma feiz, he fri 'zo kement ha ma dorn³⁶⁸.

He diouharr 'zo goeñvet, he zreid a zo skarbet³⁶⁹,
He hov 'zo teo ha berr, he bizaj pikotet³⁷⁰.

Honnez 'zo eur plah vrao, hervez ma zantimant,
Rag honnez 'zo êzet, 'viti nan eo ket koant ;

³⁶⁵ medi : emañ.

³⁶⁶ da bourmeni : da bourmen (evdi ar rim).

³⁶⁷ an hini : pini (pehini) er skrid orin.

³⁶⁸ he fri 'zo kement ha ma dorn : he fri a zo ken braz ha ma dorn.

³⁶⁹ skarbet : garrgil

³⁷⁰ skarbet : pigoset.

Hag evid kement-se me he har dreist pep tra ;
Pa welan anezi, me am-bez kalz a joa.

Ha me 'yelo bremañ evid he saludiñ,
Neuze me a welo penaoz e ray ouzin.

Dleodu a ra beza raviset³⁷¹ ma spered,
Rag me 'zo eun den brao, na pa ven 'n em wisket ;

Evidon da veza mesaer an deñved,
Me ne dlean foeltr tra da nikun war ar bed.

Laro neb a garo, pa ven 'n em gempennet,
N'on ket divalo ! Ya, red eo din moned...

Annaig al Loarer, ar vesaerez saout,
Honnez eo a blij din, hag a rankan da gaoud.

Kolskoude eur vatez 'zo e-barz an ti-mañ,
Hag a blij din ivez, pa he honsideran³⁷².

Koanta³⁷³s da blah yaouank ! Daoust a beleh ez eo ?
Me a gare³⁷⁴ a-walh beza en he graso...

Med me 'wel Anna o tond : bremañ nin a gomzo ;
Hag e welin hag-eñ 'plijo dezi ma homzo.

« Demad deoh, ma mestrez, o ! ya, a galon vad,
C'hwi a zo war ar bed plijadur ma lagad. »

« O ! ya, gwrañ al linad³⁷⁵ gand an oll on anvet,
Ar vravañ feumeulenn a gement 'zo er bed ;

Me a zo a-dra-zur dimeuz a galite ;
Ma mamm 'oa bastardez, he me a zo ive' !...

(Kanaouenn ar mesaer moh bihan, e-barz Santez-Trifinia, pez-c'hoari e brezoneg).

**

Son ar boutaouer-koad

Ar verh Vargot a zo laeret
la la !

Ar verh Vargot a zo laeret (*diou wech*)
Gand eur boutaouer-koad eo eet.

³⁷¹ raviset : laouen-meurbed.

³⁷² pa he honsideran galleg. pa zellan outi.

³⁷³ Koanta : tregerieg. Implij an derez uhella e-leh an derez estlamma.

³⁷⁴ Me a gare : tregerieg : me a garfe.

³⁷⁵ gwrañ al linad : korriganeg al linad.

Eet eo gand eur boutaouer-koad
D'eur lojenn blouz, da greiz ar hoad.

Ar verh Vargodig a ouele,
Ne gave den he honsolje,

Ne gave den he honsolje³⁷⁶,
Ar boutaouer, hennez a ree.

Hennez a lavar dezi bepred :
« Tavet, Margot ! na ouelet ket !

Tavet, Margot ! na ouelet !
Koad d'ober tan ne vanko ket ;

Koad d'ober tan ne vanko ket ;
Bleud d'or³⁷⁷ krampouez, ne laran ket.

Pa vanko dour, me 'yel' david ;
Pa vanko boued, me 'yelo kuit. »

« Ma vijen dimezet en ti ma zad,
Me 'mije greet eur fortun vad.

'M-ije bet mab Kergadiaou,
'Nevoa daouzeg kougon³⁷⁸ en e graou,

Hag eur marh lard, er marchosi ;
Boutaouer-koad 'n-eus foeltr hini.

Sabotier³⁷⁹ koad 'n-eus hini ane³⁸⁰,
Med 'leiz lojenn a vugale³⁸¹.

Ar boutaouer-koad pa labour,
'N-eus ket afer da evañ dour ;

Mez ar gwin ruz hag ar gwin gwenn,
Ar gwin-ardant, leiz ar werenn.

(Bet kanet gand François-Marie Josse. Pederneq).

**

Ar zoner

Eun amourouzig am-boa bet :
Soner e oa, ne ouien ket.

³⁷⁶ he honsolje : galleg : he frealzje.

³⁷⁷ d'or : d'ober.

³⁷⁸ kougon : taro.

³⁷⁹ Sabotier : galleg. boutaouer

³⁸⁰ ane : aneze.

³⁸¹ Med 'leiz lojenn a vugale : med e-leiz a vugale en e lojenn.

Me 'tapoud ma dorn war e hodell,
O santoud penn ar grosunell³⁸² ;

'Tapoud ma dorn war e hodellou,
O santoud penn e oustillou.

Ha me o houlenn dioutañ
Piou a zone gand ar re-mañ.

« An neb a zon gand ar re-ze
A vevje gwreg ha bugale.

An neb a zon ar biniou
A rank kad kalz a oustillou :

Eun ibil beuz en e henou,
Ha war e zaouarn eur freujou³⁸³,

Dindan e gazell eur sah-ler,
Ha gwaskañ warnañ dre voder³⁸⁴ ;

Eur goz krozunell war e skoa' ;
Joasad an dud yaouank a ra.

(Marie-Jeanne Le Du. Keriti)

**

Ar Gallig

Ar Gallig a lavare, na, pa oa koan aozet (*diou wech*)
-koan aozet :

« Foetet ganin ma hant skoed,
Ma hant skoed, ma hant skoed,
Oll nemed daou wenneg.

Ar Gallig a lavare, pa 'oa 'n e basion³⁸⁵,
-'n e basion ;

Tapet din ma biniou,
Biniou, Biniou,
Ma tennin eun taol son.

Tapet din ma biniou 'zo du-ze war an arh,
- zo walh³⁸⁶,

Ma sonin d'an dud yaouank,
Tud yaouank, tud yaouank,
'Vid ma tañsfont o gwalh.

³⁸² ar grosunell : krosunell : sardon.

³⁸³ freujou : frezillonou.

³⁸⁴ dre voder : dre ventadur.

³⁸⁵ e basion : notenn, e galleg, gand F. an Uhel : *Pasion* est ici employé dans le sens de *souffrance, agonie*.

³⁸⁶ zo walh : sur eo.

Micher an dud-jentil 'zo chaseal ar had,
-moarvad,
Ha micher an dud yaouank,
Tud yaouank, tud yaouank,
'Zo rouli an ebat.

Micher an dud-jentil 'zo chaseal klujiri,
-ri-ri ;
Ha micher an dud yaouank,
Tud yaouank, tud yaouank,
Kondui polizi.

An neb 'n-eus polizi, m'hen ped d'o faka kloz,
- d'an noz
Rag er gêr-mañ 'zo kizier,
'Zo kizier, 'zo kizier
O vale euz an noz.

(Juliette Moenner. An Erge-Vraz).

**

Son an nezerez koz

Ma harr ha ma halabousenn,
Ha ma horv-justin lien gwenn,

A vezo toud d'am mab kloareg,
'Vid ma hallo mond da veleg ;

Ha ma skudello, ha ma loaio,
Toud eh ant³⁸⁷ gantañ war eun dro ;

Ha ma hoz astell ha ma brae,
Ha ma hoz kribino, goude...

Ha pa vezo eet da veleg,
Me a vo en robenn gwisket

Ha ma boto 'vo rubanet,
Ha ma holinetenn frizet,

Hag eur goefurenn war ma fenn
Evel hini eun dimezell.

(Fañchon Mao. Planiel)

**

³⁸⁷ ant : afont, aint.

Son ar patatez

Mar halljen goud ar feson, am-bije kompozet
Eur chañson 'vid eloji³⁸⁸ an trevad benniget
An hini³⁸⁹ doug an ano dimeuz a batatez,
Rekour³⁹⁰ an bobl en "entier", en kêr ha war ar mêz.

Ganto e larder moh, ar zaout hag ar hezeg,
An dud diou wez bemdez 'vid pañsion reglet³⁹¹.
Inaouet 'n em gavfem, gand deizio meurlarjez
Tremen hep patatez, da noz ha da greisteiz.

'N em goñsoli a hallom, rag pa vo tremenet³⁹²,
E teuio ar horaiz, hag e vefont peillet³⁹³,
Diou wez bemdez, en plasou³⁹⁴, ha teir, en plasou all :
Pask d'e goulz a arruo, en amzer ordinal.

Eun amzer a blijadur e' 'r cheñchamant soubenn,
Hag eur foeltrenn kig-sall gand eur batatezenn ;
C'hwi 'rey nerz ha kouraj d'ar paour-kêz labourer
Da labourad an douar, ma vo patatez kaer.

Netra n'eus en douar a brodu evelte ;
'Benn ma vank ar re goz, eh arru 'r re nevez'.
Ne oufen rei deze a gaeroh elojou,
Pegwir 'lakaan 'neze mestr an trevad er vro.

Gwezall 'oa ar gwiniz estimet ar muiañ ;
Bremañ e' ar patatez a honez warnezañ.
A-raog 've mad ar gwiniz e ranker hen krazañ ;
Ha pa rafe glao, avel, pa vez 'r houlz d'o zennañ,
Eh haller o farei ha dond d'o zaovetaad,
Hag an ed, pa vez glebiet, ne ra ket a voued mad.

Me 'm-eus klevet eun den en hent o lavared
En-doa lakaet patatez, 'barz en plas eur hant ed,
Pa deuer d'o zenna, lakaad o charread,
E-neus bet da denna nao dumporellad vad.

Mar kaet, e lavarfed e kontan marviallou ;
Oll dud ma zi 'zo kontant da voned da destou,
Hag em-eus tri mevel hag ivez diou vatez,
Oll o-deus sikouret lojañ ar patatez.

Lezom ar batatezenn da gomer he repoz :
Euz ar beure he foazer, da greisteiz ha da noz,

³⁸⁸ eloji : galleg : ober meuleudi.

³⁸⁹ An hini : pehini er skrid orin.

³⁹⁰ Rekour : galleg : rekour, sikour.

³⁹¹ pañsion reglet : boaz int da zebri patatez.

³⁹² pa vo tremenet : pa vo tremenet meurlarjez.

³⁹³ hag e vefont peillet : hag e vo peillet ar patatez.

³⁹⁴ en plasou : e tiez 'zo.

Ha larom 'vid or rikour, en kêr ha war ar mêz,
An oll a vo maleüruz, mar mank ar patatez.

Ar beizanted gand o lêz o lonk toud tomm-skod³⁹⁵,
Pez ha pezh, 'barz 'n o horv, ar re 'neze 'zo komod³⁹⁶ ;
An dudjentil, er hêriou, o frepar³⁹⁷ delikad,
O has d'ar forn da boazad, mez gand eun tamm kig mad.

Kanom a vouez uhel : Enor d'ar patatez,
A lakaer war an daol a-raog ar plad krampouez³⁹⁸ !

(Bet kanet gand Mari-Jann Marzinn. Peder neg. Miz Gwengolo 1888)

**

Son ar baourentez

Tostaet, kompagnunez, ha gand pasianted
Deut da gleved eun disput, a zo nevez savet,
'Zo greet 'tre ar baourentez hag ar binvidigez,
'Klask goud an hini³⁹⁹ aneze 'honezje ar "procès".

Da genta, ar pinvidig a zerr e oll voaienn,
Ha gand eur serten maliz, diwar-goust ar bevien.

Moned a ra ar paour-mañ 'n tal dor ar pinvidig,
Mond a ra d'hen saludi, gand eur vouez vanifig.

« Demad deoh, ma faeron, setu-me deut d'ho ti. »
« Na deus ket d'am zaludi gand seurt efrontiri !

Karget ez eo an hentchou ahanoh, a-vandenn,
Ha mar karfen lodenni, mann ganin ne vano⁴⁰⁰ !

Kerz a leh-se, emezañ, peotramant m'az kaso,
Gand ar vaz a zo em dorn, ha keit ha ma pado !

Kerz a leh-se, emezañ, dimeuz a-dro ma zi,
Pe me a laosko warnout ma hi braz, d'az tebri !

C'hwi 'ouie a-walh, emezañ, evid komer maouez,
C'hwi ho-pije bugale, ha kalz a baourentez. »

« Me am-eus-me bugale, o 'm-eus digand Doue
'Vid lakaad ar pinvidig da zalvi e ene.

N'hoh-eus ket soñj, ma faeron, ar pezh a hoarveze

³⁹⁵ tomm-skod : tomm evel eur skod-tan.

³⁹⁶ komod : galleg : evel m'emaint.

³⁹⁷ o frepar : galleg : o darbar.

³⁹⁸ ar plad krampouez : fazi : ar pladad krampouez.

³⁹⁹ an hini : pini er skrid orin.

⁴⁰⁰ ne vano : ne vanje.

Na, gand ar fals pinvidig, o tastum e danve' ;

Na, gand ar fals pinvidig o tastum e voaienn,
Ha gand eur serten maliz, diwar-goust ar bevien ? »

« Distro amañ, ma mignon, ha me a roy dit-te
Nag eun draig bennaket bremañ da gas deze ;

Ha ped Doue evidon, ma'z am⁴⁰¹ oll da repoz,
'N eru veuli 'n aotro Doue, en gloar ar Baradoz. »

(*Eur baourez koz*)

**

Paotr e vleo melen

Mab eun itron a Lannuon
la la,
'N-eus eur pennadig bleo melon⁴⁰² (*diou wech*).

'N-eus eur pennad bleo melen-koar,
A dap dezañ bet' an douar.

'Baoe ouspenn bloaz nan int krennet,
Med er bloaz-mañ e vont touzet.

Med er bloaz-mañ e vont touzet,
Nag a-benn tennañ d'ar billed⁴⁰³.

'R roue Charlez⁴⁰⁴ 'n-eus komandet
Kreski o fae d'ar zoudarded ;

A zaou wenneg ha daou liard,
Kresko e bae da Yann zoudard.

(*Marharid Fulup*)

**

Son soudard

Mar gan-me⁴⁰⁵ biken d'an arme,
Traidadira, ladiradirenno !
Mar gan-me biken d'an arme,
Me am-bo eun habid neve'

Eun habid nevez penn-da-benn,

⁴⁰¹ ma'z am : ma'z aim.

⁴⁰² melon : melen (evid ar rim).

⁴⁰³ tennañ d'ar billed : evid mond, pe nompaz mond, d'ober o hoñje.

⁴⁰⁴ Charlez : Charlez X.

⁴⁰⁵ Mar gan-me : Ma'z an-me

Eun hinkane ouz ma dougen.

Eun tok a dri horn war ma fenn,
Ha war e lein eur blumachenn.

Euz zabrenn noaz ouz ma hoste',
Evid mond 'trezeg an arme !

(*Marharid Olier. Plua. Miz Eost 1889*)

**

Koñskrived Logivi

Selaouet, ha me gonto dah⁴⁰⁶,
Ne hallan ket hen nah, (diou wech)
Tenor an amor⁴⁰⁷, ha pa gomañs kregiñ,
Dibaot ar wech ma haller hen torriñ.

Me 'm-eus karet fidelamant
Eur plah fur ha prudent,
Ha koant dreist an oll verhed, heb ofañsiñ hini,
E leh ma varche⁴⁰⁸ ne garen nemeti.

Me 'm-eus choazet eur vestrez koant,
Eur plah fur ha prudent,
Ha koant dreist an oll verhed, heb ofañsiñ hini,
E leh ma varche ne garen nemeti.

Me 'm-eus choazet eur vestrez koant,
Eur plah fur ha prudent ;
Kened na moaienn, netra ne vank dezi :
Pevez plijadur dond d'he honsideri⁴⁰⁹ !

Med arru ez eo ar mandat⁴¹⁰,
E-touez ar baotred vad
Da dennañ ar billed, en faveur ar Roue,
Doue da gonsolo neb a degouezo deze⁴¹¹ !

Na, pa oam en kêr asamblet
Eun tri-hant a baotred,
Eno 'oa hirvoud, chagrin ha melkoni,
Da houd piou 'vije soudard 'vid parrouz Logivi.

Pa oan er gambr, prest da dennañ,
Me, o komañs krenañ,
O soñjal em halon, em spered,

⁴⁰⁶ dah : deoh.

⁴⁰⁷ Tenor an amor : galleg : ar boaz da garoud.

⁴⁰⁸ ma varche : ma kerze.

⁴⁰⁹ d'he honsideri : da zelled outi.

⁴¹⁰ ar mandat : an urz.

⁴¹¹ neb a degouezo deze : ar re a zegouezo dezo tenna eur billed fall, ha mond neuze d'an arme.

E vijen soudard, ha gwir am-boa soñjet.

Pa oa degouezet ar billed din
Ha me da deploriñ,
O ! Gwerhez Vari ! degouezet ar billed din,
Setu-me "conscrit" 'vid parrouz Logivi !

Roet 'oe dim eun tamm koñje⁴¹²,
'Vid mond d'ar gêr neuze,
Ha lared "asieu", kerent ha mignoned,
Ha da gimiadiñ digand on mestrezed.

« Demad deoh-c'hwi, ma dous Mari,
Degouezet ar billed din ;
Arru an amzer ma vo red ho kuitaad,
Hag ho tilezel, marteze evid mad ! »

Ha posubl 've, ma zervijer,
'Ve kollet on amzer,
Hag on joausted troet 'barz en glahar !
Me 'garje bezañ 'n kreiz kalon an douar ! »

« Mari, na lavaret ket se,
C'hwi hoh-esu ho liberte
Da choaz ho tezir, en parrouz Logivi,
Ha me 'zo bremañ dindan ho tamani.

'N ker liez plas ma valein,
Am-bo soñj a Vari
Na noz na deiz ne yey deuz ma spered,
Pa zoñjfet 'n nebeutañ, me 'deuio d'ho kweled.

Mari, en ho oll bedenno,
Bezef soñj ahanon ;
Ha ma retornan c'hoaz d'am bro birviken
Me 'dalvezo deoh-c'hwi en-keñver eur hristen.

Adieu, ospital ar Roue,
Me n'ho kwelin goude ;
N'am-bezo pelloh nep sort plijadurez
O pourmen dirazoh, en-keñver ma mestrez !

Adieu ! keret ha mignoned,
C'hwi ne bartifet ket ?
Kanet eur zonig evdi ma rekreiñ⁴¹³,
M'hen graio ivez, pa vin en Inizi⁴¹⁴ !

(Plouared)

⁴¹² eun tamm koñje : eun tamm amzer vak.

⁴¹³ rekreiñ : galleg : krei a-nevez.

⁴¹⁴ Inizi : en trevadennou.

**

Son zoudard

Tri faotr yaouank deuz ar hontre
A zo partiet d'an arme ;

O-zri d'an arme partiet,
Hag o-zri ez int glaharet,

Abalamour d'o mestrezed,
Ar re⁴¹⁵ a zo er gêr chomet.

Ar yaouankañ deuz aneze
A deu da houlen e goñje :

« Koñje, kabiten, a houllan,
Evid maned d'ar gêr bremañ,

Na, da weled ma dous, Annañ,
Am-eus kelvet kared zo klañv. »

Ar soudard yaouank a lare,
'N ti e vestrez par arrue :

« Demad ha joa 'barz en ti-mañ !
Ma dous Annañ, peleh emañ ? »

Ha c'hoar Mari a oa en ti
A respontas neuze 'viti :

« Anna 'zo marv ha douaret,
Hag ivez ma hoar all Jannet. »

« M'e' marv Anna, n'e' ket gand joa,
Med gand keun d' 'n amourouz 'devoa !

(Ano ebed)

**

Kimiad soudard ar Republik

Selaouet hag e klevfet, hag e klevfet kanañ
Eur zon a zo bet savet a-nevez er bloaz-mañ.

'Zo greet da daou den yaouank a barrouz Pleuverit,
Evidi ar bloavezh daou dimeuz ar Republik ;

Evid ar bloavezh daou deuz a Republik Frañs.
Kent 'vid lared davañtaj, me ah a d'he homañs.

⁴¹⁵ Ar re : Pere er skrid orin.

Diganeoh e houlennan iskuz, kompagnunez,
Me ne gomzin deuz a den nemed deuz ma mestrez...

Na, en noz diaraog ha ma oa partiet,
Noz Pardon Pleuverit, eñ e-neus lavaret :

« Deus ganin-me, kamarad, deus ganin da vale,
Rag me rank kimiadi ouz ma mestrez, fete' ;

Me a rank kimiadi fenez ouz ma mestrez,
Rannañ a ra ma halon gand an dristidigez.

Pa'arruas en-tal an nor e-neus bet remerket...
« Aotro Doue ! emezañ, kalon diskoñsolet,

Serret e' an dorjo, eet an dud da gousked !
« Tav, a lar e gamarad, na 'n em diskoñsol ket ;

Tav, a lar e gamarad, na 'n em diskoñsol ket,
Me a skoio war an nor, ma vo dit digoret. »

Hag eñ skei daou pe dri daol evid goulenn digor,
Ha doned an hini goz da zigeri an nor.

En eur antren 'barz an ti, noz vad e-neus laret,
En eur houlenn digante⁴¹⁶ hag hi 'oa yah bepred.

Hag hi o respont dezañ 'oant yah, braz ha bihan,
« Ha c'hwi, 'mezi, gwerzed yaouank ? Didostaet d'an tan ! »

Ar boan, an dristidigez e-nevoa 'n e spered,
Ha komz gand e vestrezig e-neus bet goulennet.

Ma sav ' hini goz neuze, na, war bank he gwele :
« Ma merhig kêz, emezi, savet-c'hwi a leh-se ;

Ma merhig kêz, emezi, savet-c'hwi a leh-se,
Da gomz gand eun den yaouank, a zo arru aze. »

Den ne oar 'mete⁴¹⁷ o-daou, ha Doue 'zo en neñv,
Ar boan 'zo o separi diou galon 'n gare.

Lavaret e-neus dezi, e-barz eur ger neve' :
« Pa vin en-kreiz ar brezel, hag en-kreiz an arme ;

Pa vin en-kreiz ar brezel, hag en-kreiz an arme,
'Vid me n'o anoñso ket, ma dous, ma harante' ! »

Gand ar Rekizision ar gwaz 'zo partiet,

⁴¹⁶ digante : digand tud an ti.

⁴¹⁷ 'mete : nemeto.

Hag ar plahig dezolet er gêr a zo chomet ;

Hag ar plahig dezolet er gêr a zo chomet,
Hag hi a ouele doureg d'he amzer termenet.

Eun devez deuz ar beure e savas mintin mad,
Hi o kleved eun evnig o kanañ 'bazz ar hoad ;

Hag hi o tostaad d'ar bod e leh ma kane gê :
« Ha te a nijfe 'vidon, bete penn an arme , (*diou wech*).

Da houd hag eñ 'zo bet c'hoaz ma dous, ma harante' ?

An evnig, p'e-neus klevet, dezi e-neus laret :
« Na, skrivet ho lizero, Fañchonig, pa gerfet ;

Na, skrivet ho lizero, Fañchonig, pa gerfet,
Ha me a yelo d'o has an iñstant⁴¹⁸ ma vont greet. »

Nag al lizero 'n e veg d'an eving 'zo laket,
Entrezeg Metz-Saint-Laurent⁴¹⁹ gante ez eo bet eet...

(*Bet kanet e Keramborn*).

**

Distro eur zoudard

O tistrei euz eul leur neve'
Me am-boa greet eur bromese :

Eur plahig koant 'm-boa rankontret,
Hag a oa plijet d'am souhet⁴²⁰.

Ha me o houlenn diganti :
« Kontant e veh da zimezi ? »

« Yaouankig-mad 'n em gavan
Da zimezi c'hoaz, er bloaz-mañ. »

« Eur mouchouer seiz ruz fleuriet⁴²¹,
Ouspenn, eur walenn alaouret,

Mar beh fidel d'ho promese,
Merh yaouank, setu-int aze !

Me ah a bremañ d'an arme,
Na, da zervij ar Roue ;

⁴¹⁸ an iñstant : galleg : a-benn.

⁴¹⁹ Metz-Saint-Laurent : notenn gand F. an Uhel : Metz en Lorraine.

⁴²⁰ souhet : galleg "souhait".

⁴²¹ fleuriet : gand bleuniou warnañ.

A-benn eun daou vloaz pe eun tri,
Me a deuiio d'hoh eureuji. »...

Setu an daou vloaz tremenet ;
He zad 'n-eus he dimezet,

He zad 'n-eus he dimezet
D'eun den koz ha ne gare ket.

« Evid senti euz ho komzo,
Ma zadig, me hen kemero ;

Me hen kemero 'vid pried,
Mez kousked ganatñ ne rin ket ! »...

Pa oa an hanternoz o son,
Hi o kleved mouez eur hleron ;

Hi kleved mouez he servijer,
'Oa o retorn euz ar brezel.

An nor p'he-deus bet digoret,
En he herhenn e' bet lampet ;

En he herhenn e' bet lampet,
Ar plah kerkent a zo marvet.

Neuze, d'eur mevel 'oa gantañ,
Hag a larer Pier anezañ :

« Pierig, ma mevel, sent ouzin,
Komer ma hleze, gra ouzin⁴²² !

Setu aze ma oll arhant,
Ivez ma oll akoutramant !

Kerz d'ar gêr ha lar d'am herent
E vin marvet er rejimant ! »

N'oa ket e her peurlavaret,
En e gichenn eh e' marvet...

Ha setu eun intañv koz greet,
An noz kenta deuz e eured.

(Marharid Fulup)

**

⁴²² gra ouzin : laz ahanon.

Son martolod

Pa veh-c'hwi, ma mestrezig,
'N eur gwele, kousket mad,
Me a ve, ma mestrezig,
O lavigañ, 'n eur vag.

Pa veh-c'hwi, ma mestrezig,
Dre an asambleou,
E ven-me, ma mestrezig,
O pakañ ma goueliou.

(*Marguerite Conna. Pludual. Mez east 1889*).

**

Merhed Keriti⁴²³

Selaouet oll hag e klevfet
Euz zon 'zo nevez kompozet :
Ehamptira, tra la la laire,
Ehmaptira, tar la la la !

Eue zon 'zo nevez kompozet ;
Da verhed Keriti 'h e' greet.

Me a wel merhed Keriti
O tiskenn gra an Abati ;

Ganet ar panerado
Krapouez gwiniz, boutaillado !

Ar habiten a lavare
Na, d'e vortoloded neuze :

« Lakom ar chaloup war ar flod,
M'efom ganti da vord an aod ;

M'efom ganti da vord an aod,
Daved ar merhed 'zo 'n c'hoant paotr.

Ma vije bolontez Doue,
'Vije amañ 'n Douar-Neve' !

Ma vije bolontez 'r Werhez,
Rafem amañ on feskerez,

'Rajem amañ on feskerez ;
Entre ar Yulh⁴²⁴ ha Molenez ;

⁴²³ Merhed Keriti : Notenn, e galleg, gand F. an Uhel : Cette "chanson de bord", l'une des rares que l'on puisse encore recueillir en Bretagne, m'a été chantée à Paimpol par un vieux pêcheur de morues, Yves Richard, qui ne compte pas moins de 46 campagnes de Terre-Neuve. Kéridy est un bourg de la banlieue paimpolaise ; l'Abbaye dont il est question plus loin est celle de Beauport.

Entre ar Yulh ha Molenez ;
'N ti Jan Hamon, ar zallerez ;

'N ti Jan Hamon, ar zallerez,
'Teufem d'ho kweled aliez.

Adieu Perroz ha Pleraneg,
Santez Barba, Beg an Drinded !

Adieu Penn-Briad, evdi mad,
Adieu, ma dous, 'h an d'ho kuitaad.

(Erwan Richard. Pempoull).

**

Paotred an Orient

(Gwez kenta)

Diwar ma skaoñ, en toull ma dor,
Me 'wel ma douisg war ar mor :

Me 'wel ma dous, me 'wel ma hoant,
Me 'wel ma oll gontantamant !...

Martoloded an Orient
A zo meurbed paotred friant ;

Med n'o-deus ket kalz a enor,
Laerez plahed euz toll o dor.

Laeret o-deus ma dousig koant,
Da gas gante 'n o batimant !

Ma dousig yaouank a ouele,
Ne gave den he honzolje.

Ne gave den he honzolje,
Nemed ar habiten a ree.

« Tavet, merhig, na ouelet ket !
'Vid ho puhez ne gollfet ket ;

'Vid ho puhez ne gollfet ket,
Hoh enor c'hoaz ne laran ket.

⁴²⁴ ar Yulh : notenn gand F. an Uhel : reier e penn bae Pempoull.

Euz ar memez taol e koanfom,
Er memez gwele e kouskfom. »

Ar plah yaouank neuze 'laras
D'ar habiten 'vel m'hen klevas :

« Gwell eo ganin kant gwech mervel,
Hag en-kreiz ar mor 'n em zeurel ;

Hag en-kreiz ar mor,
Kentoh evid koll ma enor !

Kentoh evid koll ma enor,
A zo sur ar gwella teñzor !

Rag anenor, pa vez kollet,
Evid hen klask n'hen kaver ket.

Nann, n'hen kaver ket er marhad,
Da brenañ sahad ha sahad !

Kaer zo hen klask, n'hen kaver ket
Da brena en neb leh er bed. »

Ar habiten a lavare
D'e vartoloded en deiz-se :

« Kaset ar plahig-mañ d'ar gêr,
Rag me nan on ket eur preizer ;

Eur preizer biskoaz nan on bet,
Ha ne vin biken, me a gred ! »

(Bet kanet gand Claude Quiger, e Montroulez, d'ar 15 a viz C'hwevrer 1879).

**

Martoloded an Orient

(Eil gwez)

En Orient zo 'n em gavet
Eur vatimant karget a ed ;

Eur vatimant karget a ed ;
Deut oll, merhed, hag i⁴²⁵ 'welfet.

« Merdead, pegement an ed ? »
« Seiz livr, itron, am-eus kavet⁴²⁶ ;

Seiz livr, itron, am-eus kavet ;

⁴²⁵ i : an ed.

⁴²⁶ am-eus kavet : am-eus kavet evid gwerza an ed.

Deut war ar pont hag e welfet. »

Ar habiten 'laras neuze
D'e vartoloded, en deiz-se :

« Bountit d'ar frank⁴²⁷, martoloded,
Eur plahig koant am-eus tapet. »

Ar plah yaouank a lavaras
D'ar habiten, pa hen klevas :

« Klevit, me 'zo merh d'eur baron,
Ne gouskan ket gand paotr goudron⁴²⁸ ;

Me 'zo merh eun den a enor,
Ne gouskan ket gand tud a vor ;

Me 'zo merh d'eur huzulier,
Ne gouskan ket gand eur preizer ! »

Ar habiten 'laras neuze
D'ar plah yaouank, pa he hleve :

« Klevit, plahig, n' hourdrouzit ket,
Kerkoulz ha c'hwi hoh-eus kavet ;

Rag me 'zo mab eur preizer mad,
Hag e-neus c'hweh biz war bep troad ;

Hag a beb amzer ma zud-me
O-deus bet talvezet ho re. »

Martoloded an Orient
A zo meurbed paotred friant,

Med n'o-deus ket kalz a enor,
Laerez eur plah a doull he dor.

(Fañchon Mao. Planiel).

Doare all :

En Porz-Louis 'zo diskarget
Eur vatimant karget a ed ;

Eur vatimant karget a ed,
A winiz ruz marigellet⁴²⁹.

Eun dimezell goant deuz a gêr,

⁴²⁷ frank = er mor.

⁴²⁸ goudron : galleg (?). eur paotr a netar.

⁴²⁹ marigellet : marellet.

Ha merh eur grocher⁴³⁰ braz mezer,

Ha merh eur grocher braz mezer
Diskennas war vord ar rivier.

« Dimezell goant, mar deziret,
E-barz er bord e tiskennfet. »

E-bazr er bord p'e' diskennet
Ar habiten dezi 'n-eus laret :

« Dimezell goant, ervad soñjet,
Penaos ganin-me e chomfet. »

An dimezell goant a lere,
Na, war ar pont pa bourmene :

« Me 'ghev ma zad euz ma gervel
Dond d'ar gêr war-dro ma bugel. »

« N'ñañ ket al liou war da vizaj
Az-pe kousket biskoaz gand gwaz.

« Kabiten, mar ne gredet ket,
Tostaad d'ar bord hag e klevfet. »

Na, d'ar bord pa eo tostaet
En-kreiz ar mor 'deus hañ taolet.

(ibidem)

Doare all :

« Plahig, plahig, plahig yaouank,
Antreet 'barz ar vatimant. »

Er vatimant p'eo antreet,
'N-kreiz ar ganel eo bet mouillet⁴³¹.

« Me 'zo merh eun ofiser,
Ne gouskan ket gand moraer. »

« Na pa vefoh merh d'ar Roue,
An noz-mañ 'kouskfet ganin-me ;

An noz-mañ 'kouskfet ganin-me,
An noz a zeu, gand egile⁴³².

Laket 'n daboulin en tro-kêr :

⁴³⁰ grocher : gwerzer.

⁴³¹ 'N-kreiz ar ganel eo bet mouillet : e-kreiz ar ganol ez eo glebiet.

⁴³² gand egile : gand an noz a zeuio da houde.

Kollet ganti he zavañjer ;

Laket 'n daboulin er hanton,
Eet 'n dimezell da itron.

Pemp-kant mil skoed he-deveus bet
Evid he hampagn termenet ;

Hag eur mab bleo melen frizet ;
Petra 'n-eus den da lavared ?

(Bet kanet gand Jeanne Kerhoas. Kemper. Miz Gwengolo 1889).

**

Son ar habiten

Eur habiten a Vontroulez
A zo desedet e vestrez,

A zo desedet e vestrez,
Eiz deiz a zo hag eiz nozvez.

Eiz deiz hag eiz nozvez a zo
P'erruas gantañ ar helo ;

P'erruas ar helo gantañ
E oa deuz an daol o koaniañ.

Ar habiten yaouank 'lare
D'e gompagnunez, en noz-se :

« Ma vijen leh ma c'hoantajen
N' vije ket amañ e vijen ;

Ma vijen leh ma c'hoantajen,
En kêr Lannuon e vijen.

Eno a zo eur bennherez
A zo em halon rouanez ;

Me ah aio di d'he goulenn
Digand he zad hag he herent :

Mar ben-me refuzet gante,
Me 'lakay ober lestr neve',

Eh aio ganti d'ar mor gwenn,
D'ar mor glaz ha d'ar mor melen,

Eh aio ganti d'ar mor du,
Eh aio ganti da bep tu. »

N'ao ket e her peurlavaret,
Kannader 'r gambr 'zo antreet,

Kannader 'r gambr 'zo antreet,
'N e zorn lizer du kachedet :

« Dalit, kabiten, ha lennit,
Komerit kador hag azezit. »

« N'e' ket red azeza en kador
Nag evid lenn eun tamm paper ;

Hag e ve ennañ triweh feuillenn
Em zao m'hen lenno penn-da-benn. »

N'oa ket 'l lizer digoret mad,
'Oa an dour war e zaoulagad ;

N'oa ket al lizer peurlennet,
'Oa gand e daelo distrempet :

« Adieu, ma mamm ! adieu, ma zad !
Biken n'ho kwel ma daoulagad.

Adieu, kerent ha mignoned !
Ne deuin pelloh d'ho kweled.

Adieu, merhed a Zant-Malo !
C'whi ne gontfet ken ma fajo⁴³³ ;

Na, greet hoh-eus-c'hwi aliez,
Tro ma oa bev ma fennherez. »

(Jan ar Morvan. Rospez).

**

Jannet Helari

I

Jannet Helari, merh he mamm,
Brava plah yaouank 'zo en Dinan⁴³⁴

Ha ne hell ket sevel he fenn,
Gand an dudjantil euz he goulenn⁴³⁵.

N'e' ket eun denjantil he-deus bet,

⁴³³ ma fajo : ma fazou, ma hammedou.

⁴³⁴ Brava plah yaouank 'zo en Dinan : doare all : Brava plah yaouank 'vale dinamm.

⁴³⁵ euz he goulenn : gand an dudjantil a houlenn dimezi ganti.

Rag eun den a vor 'deus eureujet ;

'Deus eureujet eun den a vor,,
E ano Yann an Arhantour.

II

Yann an Arhanteour a lare
D'e bach⁴³⁶ bihan, eun deiz e oe :

« Pajig, pajig, mar am haret,
Te 'h a d'ar gêr⁴³⁷, me nan an ket ;

Te 'h a d'ar gêr, me nan an ket,
Gra ma gourhemmenno d'am pried ;

Kas dezi ma roched leun a wad,
Ha lar dezi he hannañ ervad ;

Ha lar dezi he hannañ ervad,
Gand daero he daoulagad.

Lar dezi, ma komer par⁴³⁸,
Komer eul labourer-douar ;

Komer eul labourer-douar,
Pe eur paotr koant marichal ;

Pe eur paotr koant marichal,
Gand den a vor hi 'vo war var.

Lar dezi rei he merh henañ
D'an neb he goulenn kentañ,

Na ray ket teñzaour a verhed,
Nan int ket mad da 'n em vired ;

Ha kas he mab bihan d'ar skol,
N'hen desko ket da den a vor ⁴³⁹;

Med he mab henañ, m'hen goar ervad,
A vo den a vor, 'vel e dad ;

Hag he merh yaouank d'al leandi,
Mado 'walh 'zo da rei ganti ;

Mado 'walh 'zo da rei ganti,
Triweh-kant skoed leve 'zo em zi⁴⁴⁰.

⁴³⁶ D'e bach : galleg : d'e floh

⁴³⁷ mar am haret, Te 'h a d'ar gêr : kemmeska a ra "te" ha "c'hwi".

⁴³⁸ ma komer par : ma kemer pried (iskiz eo, pa vez dimezet dija...)

⁴³⁹ N'en-desko ket da den a vor : n'hen desko ket evid beza den a vor.

⁴⁴⁰ em zi : notenn gand F. an Uhel : Voir dans le Gwerziou Breiz-Izel, une version plus complète de cette pièce.

(Bet kanet gand Marharid Fulup. Pluned. Miz Gwengolo 1872).

**

Fantig an Nove

Ar marhadour nevez a lavare
Na, d'e vartoloded, hag a-neuze :

« Amaret ma chaloup diwar ar hae,
Ma'h in da weled Fantig an Nove,

Ma'h in da weled Fantig an Nove,
Ha da gas dezi eun habid neve'...

« Na, bojour deoh-hu, Fantig an Nove,
Setu-me deuet d'ho kweled hirie ;

Setu-me deuet d'ho kweled hirie,
Ha da degas deoh eun habid neve'.

« Ha deoh, emezi, marhadour nevez,
Beza mem eur mab kaer evel an deiz :

Bez mem eur mab, pevar miz a zo,
Pa garfet bremañ, nim a eureujo. »

« Hoh eureuji, Fantig, ne hallan ket ;
D'eur plah a Vro-Zaoz ez on dimezet. »

« Na mar gout⁴⁴¹ dimezet d'eur plah a Vro-Zaoz,
Me a ra ganit ma hant mil malloz,

Hag ouspenn hini an aotro Doue,
Ken war vor, war douar, leh ma'h i te. »

« Tavet, Fantig, ha na laret ket se,
Ni a h ay on-daou d'al leuriou neve'. »

Ar marhadour nevez a lavare
Na, d'e vartoloded, hag a-neuze :

« Dizamaret ma chaloup deuz ar hae,
Bet am-eus malloz Fantig an Nove ;

Bet am-eus malloz Fantig an Nove,
Bet ouspenn hini an aotro Doue ;

Hag ouspenn hini an aotro Doue,

⁴⁴¹ mar gout : ma'z out.

Ken war vor, war douar, leh ma'h in-me.

N'e-nevoa ket e her peurechuet,
Nag e lestr nevez 'zo bet konkouret⁴⁴² ;

Nag e lestr nevez 'zo bet konkouret
Hag e oll vad, hag e vartoloded.

« Chapel Itron Varia a Gervod
A lavar an oll 'zo eur plas devod...

Mar keret koñserv din-me ma buhez,
Me a zavo deoh eur chapel nevez ;

Me a zavo deoh eur chapel nevez,
Na, deuz a gwall sap⁴⁴³, en Douarnenez.

Ha me 'yelo bremañ da Vulad,
Diarhen, diskabell, ha war ma zroad ;

Diarhen, diskabell, ha war ma zroad,
War benn ma daoulin noaz, mar gallan pad.

Mar arru Fantig an Nove amañ,
Et, martoloded, na, d'he saludañ,

Ha laret dezi : « Boñjour, ma mestrez vad !
Eet eh e' ho karantez da Vulad ;

Eet eh e' ho karantez da Vulad,
Diarhen, diskabell, ha war e droad,

Ha mar gall retorn d'ar gêr en buhez,
Eñ hoh eureujo, Fantig an Nove !... »

Doare all, er penn :

Ken kaer evel ar bleun per,
Pe evel ar roz mesper ;

Pe evel ar roz mesper
Ez eo merhed kostez Treger ;

Ispisial Fantig Labbé
Deuz ar bloaz-mañ kelo neve' ;

He-deveus bet eur mab bihan
Euz eru marhadour a Rouan.

(Bet kanet gand Marie Yanno, devezourez e Kerkabin. Miz Gwengolo 1888)

⁴⁴² : a zo eet e goueled ar mor.

⁴⁴³ : gwez-sapin.

Ar martolod yaouank

Mar plij ganeoh, selaoufet hag e klevfet kana
Eur zonig a zo savet a-nevez 'vid ar bloa' ;

Da eur martolod yaouank hi 'zo bet savet ;
En deiz ma oa eureujet, e' bet dispartiet⁴⁴⁴ ;

En deiz ma oa eureujet 'n-eus bet komandamant
Da zervija ar Roue (red eo beza kontant) ;

Da zervija ar Roue (red eo oboisañ⁴⁴⁵),
Hag e dous koant Frañseza ne ra nemed gouelañ.

« Tavet, ma dous Frañseza, tavet, na ouelet ket,
War-benn eun nebeud amzer, me 'deuy c'hoaz d'ho kweled,

War-benn eun tri bloaz amañ, pe bevar d'an hirra,
Me 'deuy d'ar vro adarre, ma dous koant Frañseza ;

Ma dousig koant Frañseza, me 'deuy arre d'ar vro,
'Teuy ganin aour hag arhant, ha kalz deuz a vado. »

An tri bloaz 'zo tremenet, hag ar seiz 'zo ive',
Hag ar martolod yaouank ne deu ket d'ar hontre.

E dousig koant Frañseza 'zo dimezet arre :
En deiz ma oa eureujet, 'deus bet kelo neve' ;

En deiz ma oa eureujet, 'deus bet kelo neve',
Distro he fried kenta a oa eet d'an arme.

Antren en ostaleri⁴⁴⁶ en-deveus goulennet :
« En an' Doue, emezañ, ha me a ve lojet ?

En an' Doue, emezañ, ha me a ve lojet ?
Arru e' an abardaez, n'ouzon peleh moned. »

Unan euz ar vevelien e-neus dezañ laret :
« 'Leal, martolod yaouank, ne veet ket lojet ; (*diou wech*)

Asistanted an eured 'zo amañ repuet.

An den-mañ a bourmene euz an eil penn d'an ti,
Kavoud a ra e vamm-gaer, goulenn 'ra diganti :

⁴⁴⁴ e' bet dispartiet : euz e wreg.

⁴⁴⁵ red eo oboisañ : red eo senti.

⁴⁴⁶ Antren en ostaleri : Oh antren...

« En an' Doue, emezañ, ha me 'vo lojet ?
Arru e' 'n abardaez, n'ouzon ket peleh moned. »

An hini goz, pa glevas, 'deus dezañ lavaret :
« O ! ya, martolod yaounak, ya, lojet e vezet ;

Roit din ho palizenn, hioh aour hag hoh arhant,
'Samblez ganim c'hwi 'goanio, bermañ souden-vatant⁴⁴⁷. »

An den-mañ, n'e' ket abof, 'zo eet da azezañ
'N-kichenn ar wreg a eured, er skabell uhellañ.

Pa oant ouz taol o koaniañ, e-neus bet goulennet :
« Daved ar wreg a eured ez in-me da gousked ? »

Unan deuz ar vevelien, e-neus dezañ laret :
« Tavet, martolod yaouank, na drougkomzet-c'hwi ket ;

Tavet, martolod yaouank, na drougkomzet-c'hwi ket,
Ar plah hirie eureujet ouzoh n'aparchant ket⁴⁴⁸. »

An den-mañ, p'e-neus klevet, 'zo savet en e za',
Hag a gomañs da ziskour⁴⁴⁹ gand e dous Frañseza.

« Leret-hu din, Frañseza, Frañseza, ma dous koant,
Petra hoh-eus greet gand 'r walenn ha gand an diamant ;

Petra hoh-eus greet gand 'r walenn ha gand an diamant,
Am-boalaket war ho piz, ouz taol ar zakramant ? »

Frañseza, p'he-deus klevet, 'n em laka da ouelañ :
« Aotro Doue, ma Doue, petra 'rin-me bremañ ?

Aotro Doue, ma Doue, petra am-eus-me greet ?
Da eiz eur 'oan intañvez, bremañ 'm-eus daou bried :

Dave pini aneze ez in-me da gousked ?
Daved ma hini kenta am-eus c'hoant da voned. »

Pa oa debret o hoanio, en-deveus bet laret :
« Eur harto pe eun diñso ra vezo degaset ;

Eur harto pe eun diñso, 'vid goud piou a gollo ;
An hini a hounezo gand ar plah a gousko !

Pe deus ganin, labourer, du-mañ war ar yeot glaz,
Da hoari eun taol kleze, peotramant eun taol baz ;

Da hoari eun taol kleze peotramant eun taol baz ;

⁴⁴⁷ souden-vatant : dioustu.

⁴⁴⁸ ouzoh n'aparchant ket : n'eo ket deoh.

⁴⁴⁹ da ziskour : da gomz.

Evdi eun turnier-douar n'e' ket evidon c'hoaz ! »

Egile, p'e-neus klevet, dezañ 'n-eus lavaret :
« Mar de' honnez da bried, te 'hall he homered !

Ha te 'hallo mond ganti eun tu da gostez 'n aod,
'Vid goud ha te a gavo eul lestr bennag war flod,

Ha pa'z-po kavet unan, te 'hallo ambarkañ :
Petra oufes⁴⁵⁰ da ober, martolod, er vro-mañ ? »

(Bet kanet gand Jeannette Le Gall. Kermaborn. 1849).

**

Na gemeret ket martolodo

Tudo yaouank da dimezi,
Tostait amañ, m'ho kelennin.

Mar dimezet, 'vel ma leret,
N' gemeret ket martoloded !

N' gemeret ket martolodo,
Pe deuz a chagrin lod ho-po.

Pa vez gwreg 'l labourer 'n he gwele,
'Vez gwreg 'r merdead war vale.

Na pa deu 'n avel da hwezañ,
'Teu he halonig da rannañ ;

'Teu he halonig da rannañ,
Ha gwad 'n he gwaziou da yenañ.

Dodn 'ra tamm-ha-tamm da doull an nor ;
« O ! gwas a barr tourmant a digor ! »

Ma vijen perhenn da bemp-kant skoed,
Me a ouije piou da gemered !

Ma vijen perhenn d'eun danvez braz ;
Neuze, ma mignon, me 'rafe ma choaz :

Na, me a choazfe mab a di mad,
A ouije hag arad ha plomad ;

A ouije hag arad ha plomad,
Ha, 'harz en e graou, 'vije saout mad.

⁴⁵⁰ oufes : chomfes.

Gweled anezañ, ha noz ha de',
Ha kousked gantañ euz ma hoste'.

'Leh buhez ar paour-kêz martolod
A vez noz ha deiz 'n peril⁴⁵¹ an aod ;

A vez noz ha deiz o torbilad⁴⁵²,
War daou damm plankenn o ruskellad.

(Intañvez Peutie. Kerborz. 1888).

**

Nouel

Tostait, braz ha bihan, prestet din ho silañs,
D'ober atañsion, gand joa ha rejouisañs,
Dorojo ar Baradoz me wel a zo digoret
Gand ar priñs Emmanuel, eil person an Drinded.

Pa behas on tad kentañ, o terri lezenn Doue,
'Oe serret dor ar Baradoz outañ hag e vugale,
Mez Jezuz, dre druez, 'digoras dor an neñv,
'Zo 'n em greet den evidom, - rentom gloar d'e garantez.

Pa deuas Sant Jozef hag ar Werhez da Vetleem da 'n em repui,
'Oe serret an nor oute gand kement enni ;
'Oe serret an nor oute gand kement 'oa en kêr ;
Pebez tristidigez evid mamm on Zalver !

I, kavoud eur marchosi, el leh ne chome den,
Hag en em lakaad en abri, rag an avel 'oa yen.
Kriz 'vije gweled neuze ar Werhez, on itron,
War eun tamm foenn azezet, he mab euz poull he halon.

Hag hi 'tond d'hen ambrasi, d'hen lakaad da gousked,
Ha da brezanti dezañ he lêrz sakr ha benniget.

** **

An tad eternal, p'e-neus gwelet 'oa ganet ar Mesi,
Oll êled ar Baradoz e-nesu bet degaset
Gand o moueziou ravisant
Da gana gloar melodi d'an Doue oll-buisant.

Eur steredenn a lugerne dreist an oll steredenno
He-deus kaset an tri Roue da dond da cheñch a vro,
Da vizita 'r mabig Jezuz, da gas dezañ peb a brezant ;
Pa ne houll ket a vado, ofrom on halon dezañ.

Bloavez mad a zouetan

⁴⁵¹ peril : galleg : riskl.

⁴⁵² torbilad : fistoulla.

Da gement 'zo en ti-mañ,
Bloavez mad hag evuruz,
Avañtur vad d'ar re yaouank digand Jezuz,
Yehed ha prosperite,
Ar Baradoz e fin ho puhe' !

(Leun a heriou galleg eo ar pezh-mañ) Notenn gand F. an Uhel : Cette pièce est incomplète et fort altérée dans sa métrique). Peder neg. 1888)

Nouel Berta

Piou e' ar plahig 'h a gand ar ru,
Gand he mantell hlaz, he brozig ru',

Hag hi o kerzed ken deread,
He hov ganti beteg he lagad ?

Mari Jouasin 'reer anezi,
Ha Sant Jozeb a zo ganti.

Ha Sant Jozeb a zo ganti,
Koñduktor d'ar Werhez Mari.

'N ti an den kruel p'int arruet,
Goulenn da lojañ i o-deus greet.

« Leun e' ma hrambjo ha leun ma zi,
Bemdez, deuz a dremeneri,

Bemdez, deuz a dremeneri,
Ha ne vefet ket lojet, Mari.

Bez 'nevoa eur mab kloareg
Na, d'e dad e-neveus laret :

« Allaz ! ma zad, c'hwi 'zo manket
Na, pa n'ho-peus Mari lojet. »

« Na, ma 'teus truez outi,
Kerz war he lerh ha distro hi.

Kerz war he lerh ha distro hi
Hag he laka er marchosi. »

Er marchosi p'int arruet,
Mari da Jozeb 'deus laret :

« Jozeb, Jozeb, hastet buan,
Deuz ar merhed klasket unan,

Klasket unan deuz ar merhed,
Rag ma foaniou a zo kresket. »

En toull an nor p'e' arruet,
Na, Jozeb e-neus laret :

« Laret 'deus Mari din doned
Da glask unan deuz ar merhed. »

« Ma merhed 'zo eet da gousked ;
Ken a vo deiz ne zavfont ket,

Med Berta 'zo war an oaled,
Honnez ho-pezo, mar keret. »

N'oa ket ar ger peurachuet
Nag ar Werhez 'zo arruet :

« Berta, Berta, goure⁴⁵³ ma mab,
Me 'roio dit eur gopred⁴⁵⁴ mad ;

Santez er Baradoz e vi,
Da ouel a vo 'raog d'am hini. »

« Penazo e hallfen ho sikouri
Ha me n'am-eus ma izili,

Ha me d'am-eus na breh na dorn,
N'am-eus 'med ma astorn⁴⁵⁵ ?

N'oa ket he ger peurachuet,
Breh ha daouarn devoa Berted⁴⁵⁶ ;

Breh ha daouarn 'devoa Berted,
Koulz hag hini he c'hoarezed.

Na, 'barz er hraou p'oant arruet,
Berted neuze 'deveus laret :

« Ma vez bolontez an aotro
Ma mem eur pennadig golo⁴⁵⁷ !...

N'oa ket he ger peurachuet,
C'hweh pilad koar 'zo alumet,

Ha war-lerh c'hweh ez oa daouzeg,
Rag beza oa loar ar stered ;

Rag beza oa loar ar stered
Da henel Redemptor ar bed.

⁴⁵³ goure : gorre (?). Dastum.

⁴⁵⁴ gopred : gopr.

⁴⁵⁵ astorn : arvreh.

⁴⁵⁶ Berted : Berta.

⁴⁵⁷Ma mem eur pennadig golo : ma or-bezo eur pennadig goulou.

'Krezi 'ter 'n ejenn hag eun azen,
'Mesk eun dornad bihan a foenn ;

'Mesk eun dornad bihan a foenn glaz
Ez eo ganet ar Mesias !

(Bet kanet gand Jobenn Daniel. Planiel. Miz Gwengolo 1888).

**

Nouel ar Rouanez

Daoust petra a zo a-neve',
Mar emañ ar bobl war vale ?

En Betleem, on-deus klevet,
'Zo eur mabig nevez-hanet,

Lakaet er bed, d'e repoziñ,
Gand e vamm, ar Werhez Vari.

'Vel ma teu an noz da dremen,
'Vel an heol a-dreuz eur werenn,

Eh e' ganet, heb ofañsi,
Jezuz, en poull-kalon Vari ;

Mari, hep koll he furete⁴⁵⁸,
A zo mamm da wir vab Doue ;

Pried e' d'ar Spered Santel.
Gloar da Vari, Gwerhez fidel !...

Eur steredenn gaer ha billant
Aparisas en Oriant.

Eur steredenn a gondue
Da Vetleem an tri Roue.

An tri Roue a lavare
Da Herodez, nag a-neuze :

« Desu ganim eta, Herodez
D'adori mabig ar Werhez. »

N'oa ket o ger peurachuet,
'H e' 'r steredenn dispariset...

En Betleem p'int arruet,
Na, d'an doar eh int stouet ;

⁴⁵⁸ he furete : he furentez.

Eh int stouet war o daoulin
Da adori on Mestr divin ;

Ha, gand ar joa 'devoa outañ,
'Komañsjont o-zri da ouelañ,

Ha d'ofr dezañ peb a brezant,
Tri frezant kaer ha koñsekant.

Tri frezant kaer a goñsekañs,
An aour, ar mir, hag an ezañs.

An tri Roue karget a feiz,
En eur ouelañ dre garantez,

A gimiad deuz ar Roue gloar
'Ra e antre war an douar ;

« Adieu, adieu, mabig Jezuz,
Adieu, mabig karantezuz,

Adieu, adieu, Salver ar bed,
Nim a esper c'hoaz ho kweled,

Hag a esper kanañ Nouel
Ganeoh er joaio eternal ! »

(Marianna 'r Grand. Planiel)

**

Huñvre ar Werhez

Pa oa 'n Itron Varia dous en he gwele,
E teuas dezi eun huñvre :

He mab o tremen, o tistremen
E-biou dezi, euz he hontempli,

Ma lavaras eevl-se dezi :

« Ma mammig, lavaret-hu din

Pe c'hwi a gousk, pe c'hwi a repoz ? »

« Ma mab, ne gouskan, ne repozan,

Eun huñvre drezoh a zoñjan »

« Ma mammig kêz, lavaret din

Pez huñvre ez e' hoh-hini ? »

« Ma mabig kêz, gweled a ran

E vefet komeret bemnoz
Gand eur goulou sklêr, 'n eul letern kloz ;

En eur groaz e vefet staget,
Ha gand skourjezo plom foetet ;

'N ho pizaj sakr e vo skopet,
A-daolio treid 'vefet ruillet. »

« Ma mammig, gwir e' hoh huñvre,
Neb a ouezfe hag a larfe

An huñvre-mañ, teir gwez bemdez,
Teir gwez en noz, teir gwez en deiz,

Biken dour na tan n'hen gwallfe,
Nag en ivern ne diskennfe.

Tri deiz ha teir noz 'raog ma varvfe,
'Ouife pe eur e tesedfe.

(Marharid Fulup. Plouared. Miz Even 1885)

**

Eur pater

(da lared en peb amzer)

Eun deiz 'zo deut ! Heb lakaed mar,
N'e-neus biskoaz kavet e bar :
Frailla 'r vein, dizeha 'r gwez,
Ha serri an noz da greisteiz....

Judaz a zo prim ha buan,
O vale gand eur flamboz tan,
O vale 'n eur a hanternoz
Gand eur goulou 'n eur letern kloz.

Ar Werhez Vari 'houlenne :
« Piou 'zo o tremen dre aze ? »
« Emañ Jezuz a Nazaret
O voned gand an diranted ! »...

Eur bod spern, eur bodig spern-gwenn
A zo gand Jezuz war e benn,

Ha gand Mari eur bod spern-glaz
'Vid divenn he mab deuz Judaz.

« Dalet ma hoof diwar ma fenn
'Vid dizeha deoh ho krohenn !...

Perjer⁴⁵⁹ an ivern 'vo serret,
Dor ar Baradoz digoret,
Gand gras Doue, n' vo den kollet !

(*Marharid Fulup, Kerkabin, Ploueg. Miz Gwengolo 1888*)

**

An teir Vari

P'oa an teir Vari o wried
En jardin vraz ar Bradenneg⁴⁶⁰,

Erruas 'n aotro Sant-Yann gante,
Da anoñs deze kelo neve'.

« Ha demad deoh-c'hwi, ma moereb,
'H eus ket gwelet Salver ar bed ? »

« Aotro Sant-Yann, c'hwi 'oa gantañ
Hag a dle goud peleh emañ ; »

« Abaoe diriaou da greisteiz
N'am-eus ket klevet dezañ⁴⁶¹ doare. »

Ar Werhez Vari, pa glevas,
Teir gwech d'an douar a gouezas.

« Tavet, moereb, na ouelet ket,
Me 'yelo d'hen klask, ma ve red ;

Me 'dalho da vale, noz-deiz,
Ken am-mo kavet mab Doue... »

P'oa an teir Vari 'vond gand an hent,
I a rankoñtr eur mal⁴⁶² yaouank :

« Demad deoh, 'me ar mal yaouank,
'R salud bepred 'zo eksellant⁴⁶³ ;

'R salud bepred 'zo eksellant
Kerkoulz da goz 'vel da yaouank.

« Peleh eh et, peleh oh bet,
Pe hoh-eus esper da voned ?

« Me 'zo 'retorn euz ar menez
Bet 'weled sevel 'r halvar nevez,

⁴⁵⁹ Perjer : doriou.

⁴⁶⁰ ar Bradenneg : ar Bradenn.

⁴⁶¹ dezañ : anezañ.

⁴⁶² mal : galleg : eur paotr.

⁴⁶³ 'R salud bepred 'zo eksellant : saludi an dud a zo eur blijadur.

O weled sevel eur halvar koad
'Vid krusifia Doue 'r mab.

Ar Werhez Vari, pa glevas,
Teir gwech d'an douar a gouezas.

Teir gwech d'an douar eo kouezet,
'R mal yaouank 'n-eus he gorreet.

« Pe c'hwi a hoarz, pe c'hwi 'ra goap
Pe 'ra da Vari kalonad ? »

« Me ne hoarzan, me ne ran goap,
N' ran ket da Vari kalonad... »

**

« Lavaret din-me, Pilat,
Pini an tri-hont eo ma mab ? »

« 'N hini 'zo 'raog gand 'r groaz vrasa
'Pignad ar menez da genta,

A zo komeret d'eiz eur noz⁴⁶⁴,
Gand goulou sklêr, leterniou kloz. »

**

« Kaset ar wreg-se a leh-se !
Kreskiñ ma foaniou 'ra din-me. »

« Perag 'larez gwreg euz da vamm ? »
« Kreñv eo ma halon, pa ne rann.

Kreñv eo ma halon, pa ne rann,
'Kleved m' mab 'lared gwreg d'e vamm !

... Diskennet ma mab euz ar groaz,
'Vid m'hen maillurin eur wech c'hoaz ! »

« Deut amañ din eur mouchouer,
Ma torchin ar gwad a diver... »

« Dalet, ma mamm, ar mouchouer,
Emañ ennañ gwad ar Zalver.
Ha na it ket d'ar stank gantañ
Rag gwad ar Zalver 'zo ennañ,

Emañ ennañ ar Vadeziant

⁴⁶⁴ A zo komeret d'eiz eur noz : a zo bet kemeret da eiz eur noz.

An Nouenn hag ar Zakramant ;

Rag emañ ennañ an Nouenn,
Prest da rei d'an neb he goulenn... »

P'oa an teir Vari 'vond gand an hent,
Hi o rankoñtr eur plah yaouank :

« Dalet, plah yaouank, 'r mouchouer,
Emañ ennañ gwad on Zalver ;

Emañ ennañ ar Vadeziant,
An Nouenn hag ar Zakramant ;

Emañ ennañ sur an nouenn,
Prest da rei d'an neb he goulenn ;

Ha na it ket d'ar stank gantañ,
Rag gwad on Zalver 'zo ennañ ! »

Ar plah yaouank n'he-deus ket sentet,
(Kalz a re all ne reont ket),

D'ar stank gantañ hi a zo eet
Ar stank ganti 'zo dizehet ;

Ar stank ganti 'zo dizehet,
On Zalver 'zo apariset ;

On Zalver a aparisas,
'R mouchouer diganti 'lomas :

« Da-mañ⁴⁶⁵, plah yaouank, 'r mouchouer,
Emañ ennañ gwad on Zalver ; »

P'oa ar mouchouer deoh roet,
Dor 'n Ivern 'ndannoh 'poa serret ;

Dor 'n Ivern 'ndannoh 'poa serret,
Dor 'r Baradoz 'uz deoh digoret.

P'e' 'r mouchouer diganeoh lamet,
'N Ivern 'dan ho treid 'zo digoret ;

'N Ivern 'ndan ho treid 'zo digoret,
Ar Baradoz 'uz d'ho penn serret ! »

(Bet kanet gand eur glaskerez-vara goz euz bourk Pluned).

**

⁴⁶⁵ Da-mañ : roit din.

Ar Werhez pedet d'eun eured

Eun ozah euz a Blouigno,
Ya, eun ozah a ...

Pinvidig e oa a vado
Ha tenerig a galon ;

E-neus lakaet en e spered
Er bloaz-mañ ober eur banked⁴⁶⁶ ;

Eur mab dezañ 'oa dimezet.
En deiz diaraog e eured,

D'iliz ar barrouz eh eo eet,
Ha d'an daoulin 'h e' 'n em strinket.

Hag antreet en orezon,
'Vid pedi a-greiz e galon ;

'Vid pedi 'r Werhez, 'galon vad,
Da zoned da eured e vab.

Pa oa erru an abardae'
D'e borz eh e' bet eet da vale ;

'Barz ar porz pa eo erruet,
Eur feumeulenn 'n-eus rankoñtret ;

Eur feumeulenn 'n-eus rankoñtret,
Ha goulenn loja he-deus greet.

« 'N an' Doue, ma den mad, 'mezi,
C'hwi n' lojfeh ket ahanom-ni ?

En eun tu bennag, en distro,
An aotro Doue ho paeo ! »

'N ozah, pa glev komz ken mignon,
A zo bet trehet e galon ;

'Barz en he dorn e-neus kroget,
Hag en ti 'n-eus he honduet.

« Deuit maañ da repoz,
Ho mabig bihan, koulz ha c'hwi.

⁴⁶⁶ eur banked :eur banvez.

Mignonez paour, debret, evet,
Ho mab ha c'hwi, pezh a gerfet.

« Me n'am-eus na naon, na sehed
Mez evel m'ho-poa ma fedet,

On deuet da degas deoh ma mab,
Evid achui ar hontrad. »

Ganti e oa eur bugelig,
Eur bugelig c'hoaz bihanig,

An hini⁴⁶⁷ 'oa charmant meurbed,
Mez, siwaz ! dister 'oa gwisket.

'Bazr en e zorn e-neus kroget,
War e varlenn 'n-eus hañ laket.

Kaerra gras ! sellit, kristenien,
Gwelet Jezuz war e varlenn !

« Ma mignonez, din lavaret,
Nag a be lignez oh savet ?

Nag a be lignez oh savet ;
Ha peseurt ano a zouget ? »

« Euz a noblañs kaer, emezi,
Dimeuz ar gêr a Haleli,

E-barz eskopti Atoa,
Ha ma ano 'zo Maria... »

Er bloaz-mañ e ray eur bloavez
'Vo karget a dristidigez ;

Breina 'ray an ed er parkou,
Hag eh erruo maleuriou !

Ruinet 'vo ar baourien gêz,
Red deze gwerza o danvez,

Da brena boued d'o bugale,
Ha bennoz Doue warneze !

(Julienne Moreau. Duod).

**

Ar person a laras eun overn servijet gand on Zalver J. K.

⁴⁶⁷ An hini : Pehini er skrid orin.

Selaoit eun egzempl⁴⁶⁸ 'zo gwirion,
'Zo arruet en ti eur person,
An hini⁴⁶⁹ 'n-eus bet an enor
Da leina gand on Redemptor.

Ar person 'zo eun den santel,
Mad d'ar paour, devod d'on Zalver.
Eun deiz eh eas da overina,
Ne gave den d'e zervija.

Ar hloh a zone aliez,
Med ne deue den d'an iliz.
Eur paour neuze 'n em brezantas,
D'hen servijañ 'n em ofras.

Stouañ a eure d'an daoulin,
Da zaludiñ on mestr divin ;
Stouañ 'eure dirag an aoter
Da renta grasou d'on Zalver.

Pa oa an overn selebret,
Gand ar paour e oa servijet ;
Pedi a eure anezañ
Da dijuniañ, da leinañ :

« Deut da dijuniañ, da leinañ,
Evid ho poan d'am zervijañ.
Ar plah ah eas en koler⁴⁷⁰,
Pa welas ar paour gand he breur,

Hag a lavaras d'ar person :
« Pebez kompagnon polison
A zo euz da heuill te, haillon ! »

« Tavet, ma hoar, na laret ger,
Hemañ en-deus ma zervijet,
Ha pa en-deus ma zervijet,
Just eo e ve rekompañset. »

Antren a eure er jardin,
Ha goude-ze 'devoe gwall fin.
Ar person a interojas
Ar paour, pa oant gand o repas.

Mar beze netra a-nevez,
Euz ar brezel hag ar gernez ?
« Brezel a vo, pell ne bado,
Hag eun eost puisant a vezo. »

⁴⁶⁸ egzempl : gllleg : skwerenn.

⁴⁶⁹ An hini : pehini er skrid orin.

⁴⁷⁰ Ar plah ah eas en koler : ar vatez a yeas droug enni.

Me 'garfe 'veh en ho tezir,
Ar helo-ze da veza gwir. »
« Ken gwir, aotro, eo ar helo
Ha ma'z eo er jardin maro. »

Ho c'hoar, dre drañspor mizerabl,
Peer naer o sunañ he gwad ! »
Ar person, souezet hen kleved,
Ah eas kerkent da weled.

P'antreas er jardin, ez oa maro,
Ha peder naer 'oa war he zro.
Distrei 'eure neuze en-dro,
Da anoñs d'ar paour ar helo.

Pa antreas e-barz an ti,
'N plas ar paour, 'oa eur grusifi !
Stouañ a eure d'an daoulin,
Da zaludiñ on mestr divin.

Setu-hi maro hag interet,
'Vel meur a hini 'zo war ar bed,
A zo iñgrad euz ar baourien
Ar re⁴⁷¹ a glask an aluzenn.

(Ano ebed).

**

Te Deum badeziant

Te Deum laudamus...
Kanom melodi da Jezuz,
Ha d'e vamm, ar Werhez santel,
Rouanez ar bed universel !

P'antre ar bugel en iliz,
Ar Baradoz a rejouis ?
Pa ya war e benn an holen,
E kanont oll, Sent hag Êlez,
Pa lar ar beleg ar komzo,
Paeron ha maeron ar h/*Credo* ;
« Doue, Doue vezo meulet !
Setu on fillor badezet ! »

Ar wreg a zo war he gwele,
Ha, mar be en doujañs Doue,
Pa glevo ar hleier o son,
Eh ey eur joa vraz 'n he halon :

⁴⁷¹ Ar re : Pere er skrid orin.

« Doue, Doue vezo meulet !
Setu ma bugel badezet ! »

Ar Werhez Vari a houll
Euz he mab unik ha neuze :
« Salud, ma mab, Salver ar bed,
Me e' ar vamm 'deus ho karet,
Hag e-poa din-me lavaret
N'am refuzjeh a vann ebed⁴⁷².
Bremañ, c'hwi 'zeu d'am refuz krenn
Ar pardon 'vid ar beherien.
« Sellet, ma mamm, ma goulio,
Ofañset gand o fehejo ! »
« Pardon evid ar beherien !
Ober a refont pinijenn. »
« Ma mamm, pardonet e vefont ;
Ober pinijenn a rankfont. »
« Me a ya gand an hent, war-draou⁴⁷³,
D'anoñs d'ar peher ar helaou... «
Pa oa gand an hent o voned
Hi a rankoñtr an Droug-Spered :
« Teh alese, teod milliget,
'Teus war an douar ma zentet⁴⁷⁴ ! »
« Daoust ha, loen fall, 'fellfe dit-te
Trehu war ma mab 'barz an neñv ! »...

(*Anna Drutot. Pederneg*).

**

Pater ar goulmig wenn

Me 'm-boa gwelet eur goulmig wenn
O tremen a-uz d'am fenn,
Ha ganti 'n he beg eur rozenn,
Euz a jardin a Vadalen.
Ha me o houlenn diganti
Peleh eh ee da repozi.
Hi o lavared din 'vel-henn :
« Leh emañ Per, ha Paol, ha Mari Madalen,
Tri o skriva, pevar o lenn,
Teir gwerhez oh enaoui goulou
'Lerh ma lavarom on fedennou.
Pater noster crucifi !
Da Jezuz-Krist en Angeli⁴⁷⁵,
Kaerra mabig a zo er bed,
'Zo war ar groaz krusifiet,
Lavarom oll, bihan ha braz :
Deo gratias !

⁴⁷² N'am refuzjeh a vann ebed : ne nahfem netra ouzin.

⁴⁷³ war-draou : war-draoñ.

⁴⁷⁴ ma zentet : ma zemptet.

⁴⁷⁵ en Angeli : e-touez an êlez.

Doare all :

Me 'm-boa gwelet eur goulmig wenn
Em heñver o tiskenn ;
Me o houlenn diouti
Peleh eh ee da repozi.
Peder gwerhez oh enaoui goulou
Dim da lared on fedennou.
Pater noster Jezuz pur,
Tri ave Maria 'n or herhenn,
A-dreuz hag a-hed,
D'on diwall euz an Droug-Spered,
Euz ar mor, an avel,
Ar seiz pehed marvel,
Ar Judevien a zo kri'
O vale 'n eur a hanternoz,
Gand flammo tan, leternio kloz⁴⁷⁶...

(Marguerite Philippe)

**

Orezon Santez Barba

Santez Barba, c'hwi an hini⁴⁷⁷
Hoh-eus an eur⁴⁷⁸ da bosemi

Kurunenn doubl, er baradoz,
Evel gwerhez ha merzerez,

Plijet ganeoh, me ho supli,
En peb leh on prezervi,

On zud, on loened, on mado,
Ouz an tan hag ar huruno ;

Roet ar hras din 'raog mervel,
D'ober kovesion mad ha santel,

Ma hallin resev uñblamant
Korv ma Jezuz, er sakramant,

Ma efom oll d'ar baradoz,
Da veuli Doue da jamez.

(Barba Tassel. Plouared. 1885)

⁴⁷⁶ Iternio kloz : notenn, e galleg, gand F. an Uhel : La prière, très décousue, se termine par la légende de la jeune fille à qui la Vierge remet le mouchoir
tient du sang du Sauveur en lui recommandant de ne le point laver. (Voir Gwerziou Breiz-Izel : Les trois Marie, et An teir Mari, e-barz fichennaoueg
Fañch an Uhel b).

⁴⁷⁷ an hini : pehini er skrid orin.

⁴⁷⁸ an eur : an eurvad

**

Demad

Kement 'zo en ti, Doue d'o miro ;
Kement 'zo er-mêz, Doue d'o honduo.
Doue d'o delivro
Kement ene 'dleom pedi evito ?

(Ano ebed)

**

Eneb an deredewez⁴⁷⁹

Deredewez, teh ha teh !
N'e' ket aze emañ da leh.
Med 'n eur bodadig lann zeh,
Seiz park deuz ar menez,
Er feunteun a drugarez,
Leh na glevi kog o kana
Na bugel bihan o ouela !

(Marharid Fulup)

**

Orezon

Sant Urban, mab Urban
'Oa bet taolet 'n eur forn dan ;

Mari hlan 'deus hañ distanet.
« Tan, tan, a leh-se teh !

N'eo ket aze 'mañ da leh,
Nag aze, na neb leh !

Kerz d'an ivern da leski
Pe d'ar mor da veuzi ! »

(An itron Foison. Pempoull).

**

Diskorta⁴⁸⁰ ar werbl

Ar werbl he-deus nao merh :
Euz a nao e teu da eiz,

⁴⁷⁹ an derewez : an daroued.

⁴⁸⁰ Diskorta : diskonta.

Euz a eiz e teu da zeiz,
Euz a zeiz e teu da hweh.

Euz a hweh e teu da bemp,
Euz a bemp e teu da beder,

Euz a beder e teu da deir,
Euz a deir e teu da diou,

Euz a diou e teu da unan,
Euz a unan e teu da netra⁴⁸¹.

(Bet klevet e Kraoñ).

**

Eneb ar pennsah

Da bennsah a zah⁴⁸² er sah,
Ma fenn er-mêz ha me yah⁴⁸³.

(Marguerite Philippe).

⁴⁸¹ Euz a unan e teu da netra : notenn e galleg gand F. an Uhel : Réciter cela vite, sans reprendre haleine, et en tenant sur la partie malade une pièce de monnaie d'argent, marquée d'une croix, et recommencer trois fois.

⁴⁸² a zah : a chom.

⁴⁸³ me yah : notenn e galleg gand F. an Uhel : On met la tête du goitreux dans un sac et on prononce dessus, neuf fois, cette formule, très vite.

